
STRATEGIA ROZWOJU GMINY PARADYŻ NA LATA 2014-2020

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
1. PODSUMOWANIE STRATEGII ROZOWJU GMINY PARADYŻ NA LATA 2014 – 2020	8
2. DIAGNOZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMINY	11
2.1. PODSTAWOWE INFORMACJE	11
2.1.1. POŁOŻENIE I UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNE	12
2.1.2. WIELKOŚĆ GMINY	13
2.1.3. CECHY CHARAKTERYSTYCZNE GMINY	14
2.2. ZASOBY GMINY	14
2.2.1. ZASOBY LUDZKIE	14
2.2.2. ZASOBY PRZYRODNICZE	18
2.2.2.1. OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE NA TERENIE GMINY	18
2.2.2.2. LASY I PARKI	19
2.2.2.3. RZEŻBA TERENU	19
2.2.2.4. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	20
2.2.2.5. KLIMAT	20
2.2.3. ZASOBY KULTUROWE	20
2.2.4. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	21
2.2.4.1. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	21
2.2.4.1.1. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I TRANSPORT PUBLICZNY	21
2.2.4.1.2. GOSPODARKA ODPADAMI	22
2.2.4.1.3. GOSPODARKA WODNA I ŚCIEKOWA	23
2.2.4.1.4. ENERGETYKA	24
2.2.4.1.5. CIEPŁOWNICTWO	26
2.2.4.1.6. GAZOWNICTWO	29
2.2.4.1.1. TELEKOMUNIKACJA	29
2.2.4.2. OCHRONA ŚRODOWISKA	29
2.2.4.3. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	30
2.2.4.3.1. EDUKACJA	30
2.2.4.3.2. OPIEKA ZDROWOTNA	32
2.2.4.3.3. POMOC SPOŁECZNA	33
2.2.4.3.4. PORZĄDEK PUBLICZNY I OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA	35
2.2.4.3.5. SPORT I REKREACJA	36
2.2.4.3.6. KULTURA	36
2.2.5. SFERA GOSPODARCZA	37
2.2.5.1. PRZEMYSŁ, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH	37
2.2.5.2. ROLNICTWO	37
2.2.5.3. TURYSTYKA I REKREACJA	39

2.2.5.4. ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA GMINY	41
2.2.5.5. SYTUACJA FINANSOWA GMINY	42
3. ANALIZA SWOT	49
3.1. WYNIKI SONDAŻU SPOŁECZNEGO	51
3.1.1. OBSERWACJE I WNIOSKI Z BADANIA ANKIETOWEGO NA KLUCZOWYCH REPREZENTANTACH SPOŁECZNYCH GMINY	51
3.1.2. OBSERWACJE I WNIOSKI Z BADANIA ANKIETOWEGO WŚRÓD MIESZKAŃCÓW GMINY	55
4. MISJA I WIZJA	72
4.1. WIZJA I MISJA ORAZ STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU	73
4.2. STRATEGICZNE ORAZ OPERACYJNE CELE GMINY	74
4.2.1. CEL STRATEGICZNY 1	75
4.2.2. CEL STRATEGICZNY 2	82
4.2.3. CEL STRATEGICZNY 3	85
4.3. PODSUMOWANIE	89
4.4. SPOSOBY I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ	90
4.5. ZGODNOŚĆ STRATEGII ROZWOJU GMINY Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU	92
5. WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA STRATEGII	104
5.1. WDRAŻANIE STRATEGII	104
5.2. MONITOROWANIE STRATEGII	104
5.3. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ I EWALUACJA STRATEGII	106

WSTĘP

Strategia Rozwoju Gminy Paradyż na lata 2014 – 2020 jest kluczowym dokumentem, który poprzez swoją zawartość, a także sposób dochodzenia do zawartych w nim rozwiązań systematyzuje wiedzę o gminie, wyznacza długofalowe kierunki jej rozwoju oraz wskazuje działania, których realizacja przyczyni się do rozwoju obszaru.

CEL I METODOLOGIA OPRACOWANIA DOKUMENTU

STRUKTURA

Dokument przygotowany został na zlecenie Wójta Gminy Paradyż w ramach działań związanych z aktualizacją poprzedniego dokumentu wyznaczającego strategiczne kierunki rozwoju gminy. Projekt zrealizowany został przez Łódzką Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. oraz firmę Pheno.

Strategia rozwoju Gminy Paradyż na lata 2014 – 2020 jest dokumentem kierunkowym, który określa nadrzędne cele długoterminowe, priorytety rozwoju oraz możliwe kierunki działań władz gminy. Wyznacza stan, do którego gmina powinna dążyć w kolejnym okresie planowania, zarysowuje ramy działań prowadzących do osiągnięcia wyznaczonych celów oraz prezentuje przykłady inicjatyw jakie można podjąć w ramach każdego strategicznego kierunku rozwoju.

Uchwalenie strategii nie zamyka możliwości wprowadzania zmian, prowadzenia konsultacji społecznych i składania propozycji działań inwestycyjnych, zgodnie z pojawiającymi się uzasadnionymi potrzebami lokalnymi.¹ Strategia jest równoległe narzędziem, które wyznacza ogólne ramy racjonalnego gospodarowania posiadanymi zasobami oraz stanowi kluczowy element planowania rozwoju lokalnego.

---

¹ Domański T., *Strategiczne Planowanie Rozwoju gospodarczego gminy*, Agencja Rozwoju Komunalnego, Warszawa 1999

W opracowaniu niniejszego dokumentu brali udział przedstawiciele Łódzkiej Agencji Rozwoju Regionalnego oraz firmy Pheno. W trakcie prac przeprowadzone zostały rozmowy z reprezentantami Urzędu Gminy, a w celu zebrania opinii od mieszkańców i kluczowych interesariuszy (radnych oraz przedstawicieli funkcjonujących na terenie gminy instytucji i jednostek) przeprowadzone zostały ankiety i wywiady telefoniczne.

Niniejsza strategia składa się z **pięciu rozdziałów** oraz **bibliografii**.

We **Wstępie** przedstawiono cel i strukturę dokumentu oraz zastosowane podejście metodologiczne.

Rozdział pierwszy obejmuje krótkie podsumowanie całego dokumentu, zawiera informacje o kluczowych założeniach i wnioskach wynikających ze strategii.

Rozdział drugi przedstawia opis stanu obecnego gminy. Zawiera diagnozę zasobów gminy pod kątem informacji na temat zagospodarowania przestrzennego oraz sytuacji gospodarczej,

W rozdziale trzecim znajduje się analiza SWOT, czyli wskazanie mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń dla jej dalszego rozwoju. W końcowej części tego rozdziału zawarto wyniki badania sondażowego przeprowadzonego wśród mieszkańców gminy oraz wyniki wywiadów telefonicznych przeprowadzanych z jej kluczowymi interesariuszami.

W **rozdziale czwartym** zdefiniowano misję i wizję Gminy Paradyż, wskazano ogólne kierunki jej rozwoju stanowiące zarówno wyraz aspiracji władz gminy jak i pozostałych interesariuszy strategii. Nakreślono cele strategiczne, które posłużyły jako konstrukcja realizacji celów operacyjnych. W rozdziale uwzględniono prezentację przykładowych działań i inicjatyw, które władze gminy mogą podejmować w ramach realizacji poszczególnych celów strategicznych. Na zakończenie zamieszczono opis możliwych źródeł finansowania zadań zdefiniowanych w ramach niniejszej strategii.

Ostatnia część dokumentu – **rozdział piąty** – jest poświęcony wytycznym dla proponowanego systemu wdrażania, monitorowania i ewaluacji strategii. Zamieszczono w niej przykłady wskaźników efektywności procesu realizacji wytycznych zawartych w niniejszym dokumencie.

Bibliografia - zawiera spis dokumentów i materiałów wykorzystanych przy opracowaniu tekstu strategii.

Rysunek 1. Schemat dokumentu Strategia rozwoju Gminy Paradyż na lata 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne

Jak już wyżej wspomniano, najważniejszy punkt strategii stanowi lista celów strategicznych wyznaczających docelowe, długofalowe kierunki rozwoju gminy. Kierunki te zostały określone w trakcie sesji strategicznej zespołu projektowego ŁARR S.A. i Pheno m.in. w oparciu o wyniki diagnozy zasobów i otoczenia gminy oraz analizy głosów mieszkańców, kluczowych reprezentantów społecznych oraz władarzy gminy.

Prace nad tekstem strategii rozpoczęto od analizy zasobów, uwarunkowań lokalnych i specyfiki otoczenia w oparciu o dane uzyskane z Urzędu Gminy, dane Głównego Urzędu Statystycznego oraz ogólnie dostępne źródła informacji wymienione w bibliografii dokumentu. W celu uzupełnienia tych informacji przeprowadzono badanie ankietowe wśród mieszkańców gminy oraz wywiady telefoniczne ze wskazanymi przez Urząd Gminy głównymi interesariuszami strategii. Następnie zgodnie z metodyką SWOT zespół projektowy opracował listę mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla rozwoju gminy. Kolejnym krokiem było przeprowadzenie sesji strategicznej, podczas której określono na podstawie wniosków z przeprowadzonej diagnozy, misję i wizję gminy. W efekcie wskazano na kierunki działań proponowanych do podjęcia przez władze gminy.

Strategia rozwoju została opracowana w określonych warunkach i na określonym etapie rozwoju gminy, które są zmiennymi dynamicznymi, dlatego zbioru wskazanych celów nie należy traktować jako zamkniętego. Ich osiągnięcie wymaga systematycznego monitorowania uwarunkowań zewnętrznych, jak i zmian zachodzących wewnątrz gminy. W celu usystematyzowania i kontroli przebiegu tego procesu zaproponowano koncepcję docelowego systemu wdrażania, monitorowania i ewaluacji założeń strategii. W koncepcji uwzględniono przykładowe wskaźniki efektywności procesu realizacji założeń i celów strategicznych, jakie postawione zostały przed gminą.

1. PODSUMOWANIE STRATEGII ROZWOJU GMINY PARADYŻ NA LATA 2014 – 2020

STRATEGIA ROZWOJU GMINY PARADYŻ NA LATA 2014 – 2020 JEST OPRACOWANIEM, KTÓRE WYZNACZA DŁUGOFALOWE KIERUNKI ROZWOJU GMINY.

Na potrzeby strategii rozwoju Gminy Paradyż na lata 2014 – 2020 sformułowano następującą wizję gminy:

**W 2020 ROKU GMINA PARADYŻ MIEJSCEM PRZYJAZNYM INWESTOROM I STWARZAJĄCYM KORZYSTNE
WARUNKI DO ZAMIESZKANIA.**

Misja Gminy Paradyż brzmi następująco:

**WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU INWESTYCYJNEGO, KAPITAŁU LUDZKIEGO, ZASOBÓW KULTUROWYCH
W CELU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY.**

W celu realizacji wizji i misji gminy, zdefiniowano katalog kluczowych dla jej rozwoju celów strategicznych oraz służących ich osiągnięciu celów operacyjnych. Łącznie zdefiniowano trzy cele strategiczne oraz siedem przyporządkowanych im celów operacyjnych, które prezentuje tabela. 1.

Tabela 1. Podsumowanie celów strategicznych i celów operacyjnych Gminy

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne
1.	Tworzenie korzystnych warunków do rozwoju gospodarczego Gminy	1.1 Pozyskiwanie inwestorów
		1.2 Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości
		1.3 Wspieranie rozwoju rolnictwa
		1.4 Poprawa jakości systemu oświaty
2.	Rozwój i dostosowanie infrastruktury w celu zrównoważonego rozwoju gminy	2.1 Rozwój i modernizacja infrastruktury drogowej, okołodrogowej i technicznej
		2.2 Ochrona środowiska i przestrzeni publicznej
3.	Podniesienie jakości życia mieszkańców	3.1 Stworzenie korzystnych warunków do osiedlania się w gminie.
		3.2 Pełne wykorzystanie zasobów kulturowych i tradycji regionu

Źródło: Opracowanie własne

Głównym celem strategicznym rozwoju Gminy Paradyż będzie tworzenie korzystnych warunków do gospodarczego rozwoju gminy poprzez sprawne pozyskiwanie nowych inwestorów i zapewnienia im dogodnych warunków do efektywnego funkcjonowania oraz wspieranie i pełne wykorzystanie potencjału lokalnej przedsiębiorczości i działalności rolniczej. Cel ten stanowi trzon całej strategii, a jego realizacja jest konieczna dla przeprowadzenia pozostałych celów strategicznych.

Drugim celem strategicznym do realizacji w obecnym okresie planowania do 2020 roku, który obudowuje niejako cel pierwszy jest szeroko rozumiany rozwój infrastruktury, niezbędny dla zrównoważonego rozwoju gminy.

Wyodrębniony cel strategiczny stanowią działania na rzecz podniesienia jakości życia mieszkańców, częściowo realizowane również w ramach dwóch poprzednich celów strategicznych, oraz stanowiące zwieńczenie wszystkich podejmowanych przez gminę inicjatyw.

PODSUMOWANIE UWARUNKOWAŃ ROZWOJU

Gmina Paradyż pod względem administracyjnym ma status gminy wiejskiej. Położona jest w środkowo - zachodniej części powiatu opoczyńskiego. W skład gminy wchodzi 31 miejscowości tworzących 27 sołectw. Od strony wschodniej gmina graniczy z gminą Białaczów, od strony południowej z gminą Żarnów, od strony zachodniej z gminą Aleksandrów (powiat piotrkowski), natomiast od strony północnej

graniczy z gminami Mniszków i Sławno. Duże ośrodki miejskie znajdujące się w pobliżu gminy Paradyż to Opoczno, Piotrków Trybunalski oraz Tomaszów Mazowiecki. Odległość od stolicy województwa – Łodzi – wynosi około 82 km, można ją pokonać samochodem w ciągu półtorej godziny.

Elementem wyróżniającymi gminę, który może warunkować jej przyszły rozwój jest potencjał związany z możliwościami wykorzystania terenów inwestycyjnych zarówno na potrzeby przedsiębiorców jak i osób prywatnych. Dostępność tych terenów może przyczynić się do napływu zarówno inwestorów jak i nowych mieszkańców do gminy. Przez gminę przebiega droga krajowa nr 74 relacji Piotrków Trybunalski. W sferze turystyki obszar jest ciekawy ze względu na niezdegradowane środowisko (m.in. Piliczański Obszar Chronionego Krajobrazu, Dolina Czarnej) jak i bogaty folklor regionu opoczyńskiego.

Stan infrastruktury transportowej i komunalnej Gminy Paradyż można określić jako średni i dobry, a jedną z głównych potrzeb w zakresie infrastruktury jest dalszy rozwój infrastruktury drogowej oraz kanalizacyjnej. Gmina jest w 100% zwodociągowana, zaś sieć kanalizacyjna obejmuje obecnie ok. 2/3 jej terenu. Stan infrastruktury elektroenergetycznej oceniany jest jako dostateczny i zaspokaja obecne potrzeby odbiorców komunalno-bytowych przy założeniu umiarkowanego tempa rozwoju gminy. Z uwagi jednak na dalszy zrównowazony rozwój gminy należy podejmować działania w celu zapewnienia dużych scentralizowanych źródeł ciepła realizujących kompleksowo potrzeby mieszkalnictwa, instytucji i przemysłu, zapewnić lokalne źródło zasilania w energię elektryczną (GPZ) oraz dostęp do sieci gazu ziemnego. Takie inicjatywy przyczyniłyby się również do ograniczenia emisji dwutlenku węgla i zachowania w dobrym stanie środowiska naturalnego gminy. Jest to element ważny ze względu na rolniczy i turystyczny kontekst rozwoju tych terenów.

Sytuacja gospodarcza w 2011 roku plasowała gminę Paradyż na tle powiatu na drugim miejscu pod względem wysokości dochodów własnych budżetu w przeliczeniu na jednego mieszkańca, i na miejscu czwartym pod względem wydatków. Dochody własne stanowiły w dochodach ogólnych budżetu ponad 40%, zaś na inwestycje wydano ponad 30% wszystkich wydatków budżetowych.

Perspektywiczne branże rozwoju w gminie to przede wszystkim przemysł, rolnictwo a także tzw. branże agroturystyczne i indywidualne budownictwo mieszkaniowe i zagrodowe. Dodatkowo, w związku z funkcjonowaniem podstrefy Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, rozwijać mogą się także inne branże związane bezpośrednio z potencjałem reprezentowanym przez nowych inwestorów. W związku z planami przyciągania do gminy inwestycji, rozwijać mogą się także inne branże niezwiązane bezpośrednio ze zidentyfikowanym potencjałem Gminy Paradyż.

2. DIAGNOZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMINY

Strategia Rozwoju Gminy Paradyż na lata 2014 – 2020 jest kluczowym dokumentem, który poprzez swoją zawartość, a także sposób dochodzenia do zawartych w nim rozwiązań systematyzuje wiedzę o gminie.

2.1. PODSTAWOWE INFORMACJE

Początki istnienia Paradyża datuje się na II poł. XVII w. i są one związane z założeniem miejscowego klasztoru oo. Bernardynów. Początkowo nazwa miejscowości brzmiała Wielka Wola natomiast ostateczna nazwa – Paradyż (z łac. *paradisus*– niebo albo raj) powstała pod koniec XVIII w.

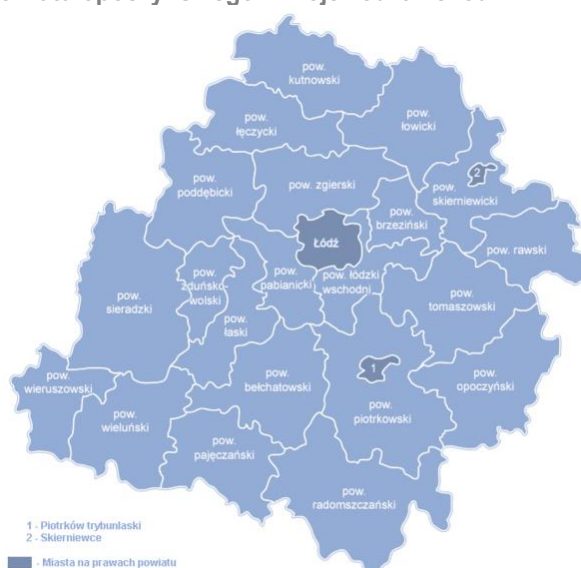
W historii Paradyża znaczącą rolę odegrał Jan Saryusz- Skórkowski, chorąży opoczyński, dziedzic Wielkiej Woli, który przyczynił się do rozbudowy miejscowości, zezwalając na budowę licznych domostw nieopodal. Początkowo dziedzic planował utworzenie z Paradyża miasta lecz te plany nie zostały zrealizowane. W 1864r. osiedle przyklasztorne zostało przekształcone (po uwłaszczeniu) w wieś rolniczą. Równie ważną postacią dla Gminy Paradyż był Feliks Skórkowski, który swą działalnością w I połowie XIX w. przyczynił się do powstania kolonii: Joaniów, Feliksów, Przyłek, Kazimierzów i Alfonsów (aktualnie miejscowości wchodzące w skład Gminy Paradyż). Kolejni właściciele ziemscy w wyniku parcelacji wsi Wójcin wyodrębnili takie miejscowości jak: Piaski, Irenów, Bogusławy, Wójcin A i Wójcin B, które również wchodzą w skład Gminy Paradyż.

Aktualny kształt Gminy Paradyż ustalono w wyniku reformy administracyjnej przeprowadzonej w 1975 r. W latach 1975–1998 gmina położona była w województwie piotrkowskim, obecnie należy do województwa łódzkiego.

2.1.1. POŁOŻENIE I UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNE

Gmina Paradyż położona jest w południowo – wschodniej części województwa łódzkiego, w środkowo - zachodniej części powiatu opoczyńskiego. Sąsiaduje z następującymi gminami: Mniszków, Sławno, Białaczów, Żarnów oraz gminą Aleksandrów. Gmina Paradyż liczy 4 580 mieszkańców (stan na 30.06.2013 r.). Siedzibą władz gminy jest Paradyż. Obszar powiatu opoczyńskiego znajduje się na Wyżynie Kielecko – Sandomierskiej, w skład której wchodzi obszar Wzgórz Opoczyńskich. Przez gminę przebiega droga krajowa nr 74 relacji Sulejów – Kielce – Zosin.

Rysunek 2. Położenie powiatu opoczyńskiego w województwie łódzkim.

Źródło: <http://test.lodzkie.pl/lodzkie/wojewodztwo.html>

Rysunek 3. Położenie Gminy Paradyż w powiecie opoczyńskim.

Źródło: <http://test.lodzkie.pl/lodzkie/wojewodztwo/mapa/opoczynski.html>

2.1.2. WIELKOŚĆ GMINY

Według danych z I półrocza 2013 r. liczba mieszkańców gminy wynosiła 4 580 osób (stan na 30.06.2013 r.), w tym: 2 318 mężczyzn i 2 262 kobiet. Powierzchnia Gminy Paradyż ogółem wynosi: 8 156 ha, co stanowi około 8% powierzchni całego powiatu opoczyńskiego. Gęstość zaludnienia w gminie to 55 os./km². Według Głównego Urzędu Statystycznego strukturę terytorialną gminy stanowi 30 miejscowości tworzących 27 sołectw². Sołectwa:

- Adamów,
- Alfonsów,
- Bogusławy,
- Daleszewice,
- Dorobna Wola,
- Feliksów,
- Grzymałów,
- Honoratów,
- Irenów,
- Joaniów,
- Kazimierzów,
- Krasik,
- Mariampol,
- Paradyż,
- Podgaj,
- Popławy-Kolonia,
- Przyłek,
- Solec,
- Stanisławów,
- Stawowice,
- Stawowice – Kolonia,
- Stawowiczki,
- Sylwerynów,
- Wielka Wola,
- Wójcin,
- Wójcin A,
- Wójcin B.

---

² <http://www.gminaparadyz.com/Folder-Gminy-Paradyz.aspx>

2.1.3. CECHY CHARAKTERYSTYCZNE GMINY

Gmina Paradyż pod względem administracyjnym ma status gminy wiejskiej o charakterze rolniczym. Siedzibą władz gminy jest miejscowość Paradyż położona przy drodze krajowej nr 74. Na terenie gminy występuje wiele rozdrobnionych gospodarstw rolnych (małe gospodarstwa do 5 ha) prowadzących wielokierunkową produkcję rolniczą. Według danych z 2012 r. na obszarze gminy zarejestrowane były 202 podmioty gospodarcze, w tym w sektorze publicznym - 8, natomiast w sektorze prywatnym – 194 podmioty. Wiodące branże to budownictwo oraz handel hurtowy i detaliczny, które obejmują ponad 50% zarejestrowanych podmiotów

2.2. ZASOBY GMINY

W poniższym rozdziale przedstawiona została ogólna charakterystyka posiadanych przez Gminę Paradyż zasobów ludzkich, m. in. liczba mieszkańców oraz liczba osób aktywnych zawodowo i bezrobotnych. Ponadto, zawarte tu zostały informacje na temat posiadanych przez gminę zasobów przyrodniczych oraz ich obecnego stanu w podziale na informacje dotyczące obszarów chronionych, lasów, rzeźbę terenu, wody powierzchniowe i podziemne oraz klimat. Na końcu rozdziału znajdują się również informacje na temat stanu zasobów kulturowych gminy.

2.2.1. ZASOBY LUDZKIE

Obecnie na terenie Gminy Paradyż (stan na 30.06.2013) zameldowanych jest ogółem 4 580 osób. Analizując dane z tabeli poniżej, można zaobserwować systematyczny spadek liczby mieszkańców począwszy od roku 2009. Zasoby ludzkie gminy maleją głównie ze względu na wysoką liczbę zgonów, a coraz mniejszą liczbę urodzeń.

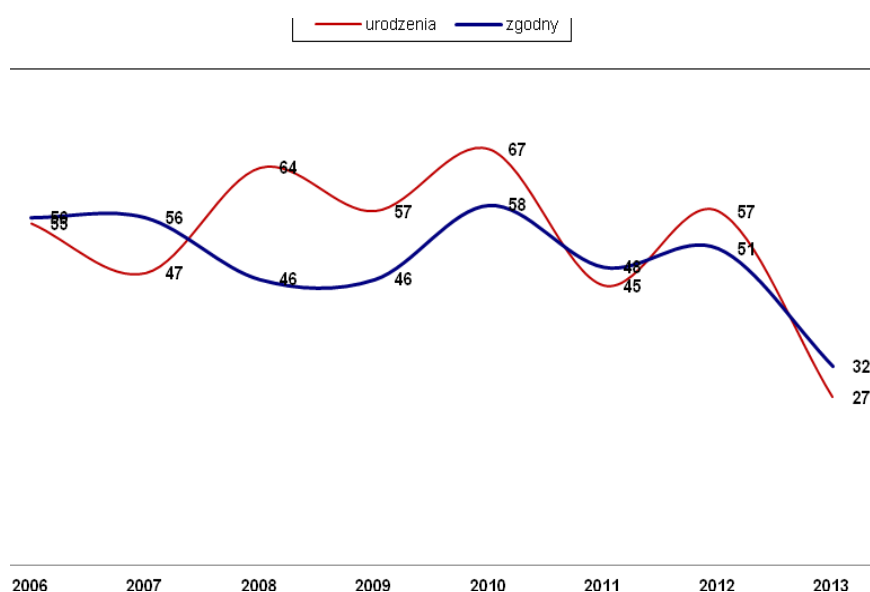
Tabela 2. Liczba osób zameldowanych wg płci w latach 2010 – 2013

Płeć	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem	4 610	4 645	4 653	4 641	4 630	4 600	4 580
mężczyźni	2 324	2 346	2 354	2 341	2 347	2 323	2 318
kobiety	2 286	2 299	2 299	2 300	2 283	2 277	2 262

Źródło: UG Paradyż

W latach 2006 i 2007 oraz w roku 2011 liczba zgonów przewyższyła liczbę urodzeń. Podobna sytuacja powtórzyła się na początku 2013 roku. Na kryzys demograficzny wg Urzędu Gminy wpływają czynniki w postaci niekorzystnej sytuacji ekonomicznej młodych mieszkańców gminy skłaniające ich do migracji zarobkowej. Przeważająca część rodzin to głównie rodziny małe posiadające od jednego do trójki dzieci, co nie gwarantuje zastępowalności pokoleniowej. Główną przyczyną tej sytuacji są względy ekonomiczne oraz problemy mieszkaniowe. W 2012 roku liczba mieszkań na terenie gminy wynosiła ogółem 1 089, przy 16 m² przypadających na każdego mieszkańca. Przeciętna liczba osób w mieszkaniu wynosiła prawie 4 osoby (3,8).

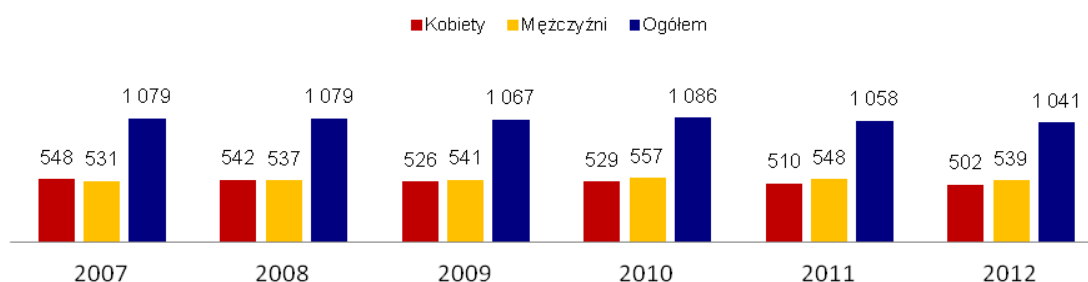
Wykres 1. Liczba urodzeń i zgonów w latach 2007 – 2013

Źródło: UG Paradyż

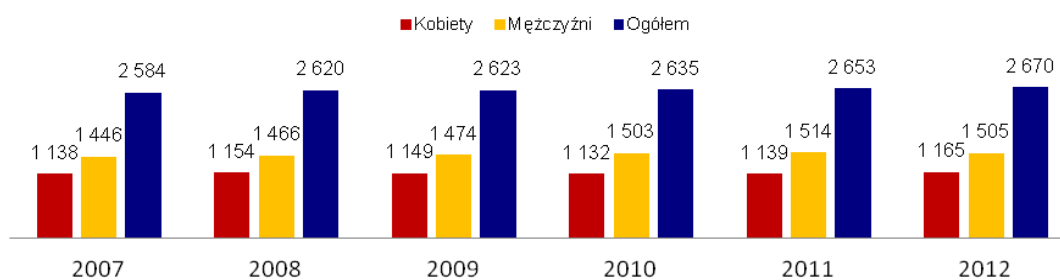
Poniższe wykresy przedstawiają strukturę demograficzną mieszkańców Gminy Paradyż pod względem liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (kobiety i mężczyźni poniżej 18 roku życia), produkcyjnym (kobiety w wieku 18-59 lat i mężczyźni w wieku 18-64 lata) oraz poprodukcyjnym (kobiety od 60 roku życia wzwyż oraz mężczyźni od 65 roku życia wzwyż) w okresie 2007 – 2012. Dodatkowo wiek produkcyjny został zaprezentowany z uwzględnieniem podziału na: wiek produkcyjny mobilny (między 18 – 44 rokiem życia niezależnie od płci) i niemobilny (45 – 59 lat dla kobiet i 45 - 64 dla mężczyzn).

Wykres 2. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w latach 2007 – 2012.

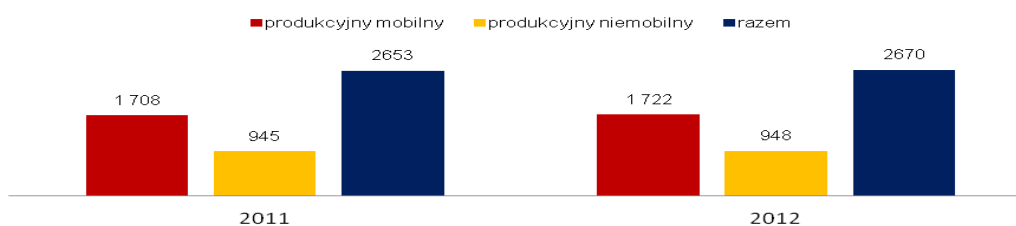
Źródło: UG Paradyż i GUS, Bank danych lokalnych (dane za rok 2012)

Wykres 3. Liczba ludności w wieku produkcyjnym w latach 2007 – 2012.

Źródło: UG Paradyż i GUS, Bank danych lokalnych (dane za rok 2012)

Wykres 4. Liczba ludności w wieku produkcyjnym mobilnym i niemobilnym w latach 2011 – 2012.

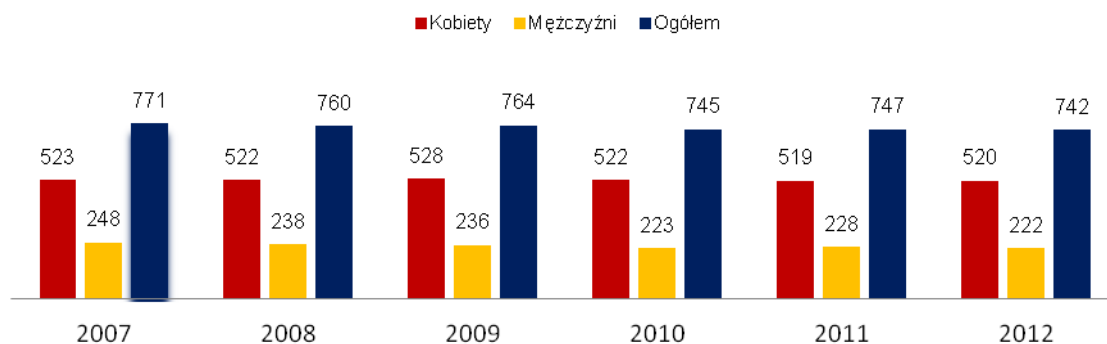

Źródło: GUS, Bank danych lokalnych

W roku 2012 liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym mobilnym wzrosła o 14 osób w stosunku do roku poprzedniego. Odnotowano również niewielki wzrost liczby osób w wieku niemobilnym. Ilość mieszkańców w wieku produkcyjnym pod względem płci charakteryzuje się, w analizowanych latach 2011 – 2012, przewagą liczby mężczyzn w obu grupach tj. mobilnej i niemobilnej.

Wykres 5. Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2007-2012

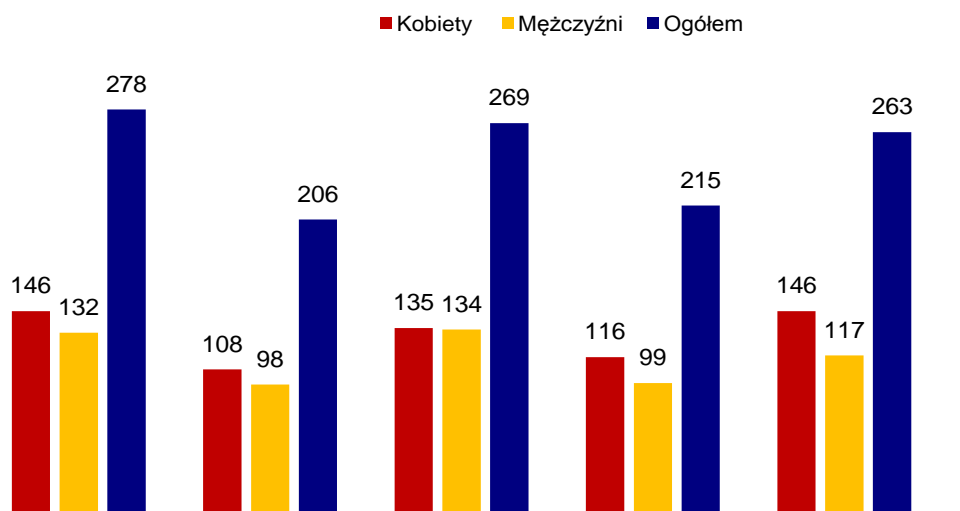

Źródło: UG Paradyż i GUS, Bank danych lokalnych (dane za rok 2012)

Systematyczny wzrost liczebności można zaobserwować w grupie mieszkańców w wieku produkcyjnym, w porównaniu do 2007 roku odnotowano wzrost o 86 osób. Analizując wiek produkcyjny pod kątem mobilności, można zaobserwować znaczący udział osób w wieku produkcyjnym niemobilnym w stosunku do wieku mobilnego (ponad 50%).

Poniższy wykres wskazuje, iż w analizowanym okresie największe bezrobocie zanotowano w 2007 roku natomiast w 2008 roku liczba osób bezrobotnych znacznie spadła (206 w 2008 r. w porównaniu do 278 w roku 2007). W następnych latach liczba osób bezrobotnych wahała się nie przekraczając jednak najwyższego poziomu z 2007 roku. Praktycznie w całym analizowanym okresie przewagę w liczbie osób bezrobotnych stanowiły kobiety. W 2012 roku liczba bezrobotnych mężczyzn (124) przewyższyła liczbę bezrobotnych kobiet (123).

Wykres 6. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w latach 2007 – 2013.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W 2011 roku stopa bezrobocia dla Gminy wynosiła 12,8%, co stanowiło wartość zbliżoną do średniej krajowej (12,3%), a niższą niż wartość wskaźnika dla powiatu opoczyńskiego – 14,2%.

2.2.2. ZASOBY PRZYRODNICZE

Środowisko przyrodnicze gminy charakteryzuje się niskim poziomem antropopresji, brakiem degradacji zasobów środowiskowych oraz wyraźnym podziałem na obszar zurbanizowany i strefę ekologiczną.

2.2.2.1. OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE NA TERENIE GMINY

Na terenie Gminy Paradyż znajdują się następujące pomniki przyrody:

w miejscowości Paradyż na terenie przyklasztornym:

1. trzy lipy drobnolistne
2. kasztanowiec biały

w miejscowości Wielka Wola na terenie parku podworskiego:

1. pięć lip drobnolistnych
2. trzy jesiony wyniosłe
3. buk pospolity
4. klon pospolity
5. wiąz szypułkowy.

Ponadto, na terenie gminy występuje obszar chronionego krajobrazu tj. Piliczański Obszar Chronionego Krajobrazu, chroniony ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach. Jest to obszar wartościowy pod względem turystycznym i wypoczynkowym, a także pełniący funkcję korytarzy ekologicznych³. Tereny związane z rzeką Czarną objęte są ochroną przez program Natura 2000 w ramach obszaru „Dolina Czarnej”.

2.2.2.2. LASY I PARKI

Lesistość na terenie Gminy Paradyż wynosi 15,6%, grunty leśne ogółem stanowią 1 273,1 ha, w tym grunty leśne publiczne 343,1 ha. Powierzchnia lasów ogółem wynosi 1 269,7 ha. Na wymienionym wyżej terenie gminy występują skupiska leśne o następujących typach lasów: mieszany bór jodłowy, lasy wierzbowe, lasy łęgowe o podtypach – łęgowy i zarośli wierzbowych, łęgowy olszowo-jesionowy, olszyn źródłiskowych. Warto również wspomnieć o drzewostanie zlokalizowanym w parkach takich jak: park im. Jana Pawła II w Paradyżu oraz park w Solcu i Wielkiej Woli. Parki w Paradyżu, Wielkiej Woli i Solcu objęte są ochroną Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody. W parkach występują następujące gatunki drzew: kasztanowce, jesiony, buki, lipy, akacje, klony, sosny, wierzby, dęby, dereń jadalny oraz drzewa owocowe. Na obszarze gminy występują liczne gatunki zwierząt takie jak: bobry, wydry, wiewiórki, sarny, dziki i inne.

2.2.2.3. RZEŻBA TERENU

Powiat opoczyński pod względem podziału fizyczno – geograficznego znajduje się na terenie dwóch jednostek geologicznych: Wzgórza Opoczyńskiego (większość obszaru powiatu) i Niziny Środkowopolskiej. Wymienione formy geologiczne zbudowane są głównie ze skał jurajskich. Znaczącym elementem rzeźby terenu Gminy Paradyż jest dolina rzeki Czarnej i rzeki Popławki. Wyżej wymienione obszary geologiczne obfitują w takie surowce jak: piasek, żwir oraz glina. Piasek wydobywany jest w Kopalni Piasku w Mariampolu.

Na terenie powiatu występują takie gleby jak: brunatne właściwe, brunatne wylugowane i kwaśne, gleby piaszczyste. Na terenie Gminy Paradyż ponad 50% gleb, to gleby V i VI klasy bonitacyjnej. Gleby III klasy bonitacyjnej znajdują się w następujących miejscowościach: Wójcin, Wielka Wola, Daleszewice, gdzie znajdują się największe obszary upraw rolniczych.

---

³ „Obszar umożliwiający migrację roślin, zwierząt lub grzybów”. [Za:] Ustawa z dn. 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880, s. 3

Na terenie wyżej wymienionych jednostek geomorfologicznych występują również formy terenu będące wynikiem działalności człowieka należą do nich: wyrobiska po eksploatacji żwiru, gliny, piasku jak również nasypy i wykopy komunikacyjne i budowlane.

2.2.2.4. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Gmina należy w całości do zlewni II rzędu rzeki Pilicy. Większość obszarów gminy jest odwadniana przez rzekę Czarną (inne nazwy Czarna Konecka lub Czarna Maleniecka) i jej największy dopływ rzekę Popławkę, a także przez lokalne ciek. Stan chemiczny rzeki Czarnej na terenie powiatu opoczyńskiego oceniany jest jako dobry.

Ważną rolę pełnią małe powierzchniowe zbiorniki wodne (znaczny w nich udział mają sztuczne zbiorniki wodne) znajdujące się na obszarze gminy w rozszerzeniach dolin rzecznych. Na terenie gminy znajdują się zbiorniki przeciwpożarowe i gospodarcze. W Wielkiej Woli zlokalizowany jest zbiornik małej retencji.

Wahania poziomu wody nie są znaczące, podczas opadów czy roztopów dochodzą do 1 metra.

Na opisywanym terenie mieszczą się dwa podstawowe piętra wodonośne o znaczeniu użytkowym: czwartorzędowe i jurajskie. Jurajski poziom wodonośny stanowi źródło głównego zaopatrzenia mieszkańców gminy w wodę pitną. Ujęcie wody znajduje się w miejscowości Paradyż. Również Główny Zbiornik Wód Podziemnych GZWP 410 – Opoczno obejmuje utwory wodonośne związane z jurajskim piętrzem wodonośnym. Zbiornik obejmuje północną i centralną część gminy.

2.2.2.5. KLIMAT

Klimat panujący w Gminie Paradyż jest charakterystyczny dla środkowej Polski, cechuje go zmienność pogody i zróżnicowane warunki meteorologiczne. Średnia temperatura w ciągu roku wynosi 7,6° C. Dominujące kierunki wiatrów to wiatry w kierunku zachodnim. Średnie roczne opady wynoszą ok. 600 mm, najrzadziej opady występują zimą, a najczęściej w lipcu. Średnia liczba dni z pokrywą śnieżną to 60 w roku. Okres wegetacyjny trwa 230 dni.

2.2.3. ZASOBY KULTUROWE

Na terenie gminy usytuowane są zabytkowe obiekty architektoniczne. Najbardziej znany jest Klasztor Ojców Bernardynów wybudowany w latach 1747-1757. W skład obiektu wchodzi murowany, barokowy kościół. W samym kościele znajdują się zabytki sztuki sakralnej m.in. Obraz Chrystusa Cierniem Koronowanego oraz organy. Obiektem zabytkowym jest ponadto kaplica położona w Wielkiej Woli, zbudowana w roku 1824 w stylu klasycystycznym. (proszę podać więcej informacji na ten temat oraz dopisać o innych zasobach kulturowych m.in. kościół w Wójcinie, kaplica w Wielkiej Woli).

2.2.4. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

W tej części diagnozy społeczno – gospodarczej Gminy Paradyż omówiony zostanie stan obecny ładu przestrzennego gminy, który obejmie w szczególności analizę infrastruktury technicznej, uwarunkowań ochrony środowiska oraz infrastruktury społecznej.

2.2.4.1. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Infrastrukturę techniczną tworzą urządzenia, sieci przesyłowe i związane z nimi obiekty świadczące niezbędne i podstawowe usługi dla określonej jednostki przestrzenno-gospodarczej (np. gminy, miasta osiedla czy dzielnicy) w zakresie energetyki, dostarczania ciepła, wody, usuwania ścieków i odpadów, transportu czy teletechniki

2.2.4.1.1. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I TRANSPORT PUBLICZNY

Gmina Paradyż położona jest w południowej części województwa łódzkiego – 84 km na południe od Łodzi. Przez centralną część gminy (z pn - zach na pld – wsch) przebiega droga krajowa nr 74 relacji Sulejów – Kielce - Zosin.

Rys 4. Położenie Gminy Paradyż względem głównych szlaków komunikacyjnych

Źródło: <http://mapa.targeo.pl/gmina%20parady%C5%BC>

Na układ drogowy Gminy Paradyż składają się:

- droga krajowa - Nr 74 relacji Sulejów – Zosin,
- drogi powiatowe – 1501E, 1502E, 3118E, 3119E, 3123E,
- drogi gminne – 107201E, 107203E, 107203E, 107204E, 107205E, 107206E, 107207E, 107208E⁴, (G – 000001- G000013).

Zbiorowy transport publiczny zapewnia przede wszystkim PKS Opoczno Sp. z o.o. oraz inni prywatni przewoźnicy, oferujący połączenia lokalne i krajowe do takich miejscowości jak: Busko-Zdrój, Bydgoszcz, Kielce, Końskie, Łódź, Muszyna, Piotrków Trybunalski, Opoczno, Poznań, Rzeszów, Stalowa Wola, Tarnów i inne. W planach inwestycji drogowych realizowanych na obszarze gminy znajduje się wykonanie obwodnicy drogi krajowej nr 74 w rejonie Paradyża. Przez Gminę Paradyż przebiega linia kolejowa relacji Warszawa – Zawiercie (Centralna Magistrala Kolejowa), linia należy do międzynarodowego korytarza transportowego E65.

2.2.4.1.2. GOSPODARKA ODPADAMI

Gmina Paradyż obejmuje systemem zagospodarowania odpadów wszystkie zamieszkałe nieruchomości. Odpady zmieszane z terenu gminy odbierane są jeden raz w miesiącu. Odbiór odpadów segregowanych zaplanowano raz w miesiącu dla każdego z dwóch rejonów gminy:

- Rejon I obejmuje miejscowości: Daleszewice, Dorobna Wola, Stawowice, Stawowice-Kolonia, Stawowiczki, Wielka Wola, Paradyż, Solec, Sylwerynow, Adamów.
- Rejon II obejmuje miejscowości: Alfonsów, Bogusławy, Feliksów, Grzymałów (Sokołów), Honoratów, Irenów, Joaniów, Kazimierzów, Krasik, Mariampol, Podgaj, Popławy-Kolonia, Przyłęk, Stanisławów, Wójcin, Wójcin A, Wójcin B.

Pierwszy odbiór zmieszanych odpadów komunalnych przeprowadzony na nowych zasadach po wprowadzeniu tzw. „ustawy śmieciowej” miał miejsce 4 lipca 2013 r. W ramach zawartej umowy w miejscu wyznaczonym przez Zamawiającego, Wykonawca zorganizował Gminny Punkt Zbierania Odpadów – Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych. Odpady takie odbierane są od mieszkańców raz w miesiącu. Z Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych odbierane są odpady komunalne zebrane w sposób selektywny, w tym papier i tektura, tworzywo sztuczne, metale, szkło, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, odpady wielkogabarytowe, zużyte baterie i akumulatory, zużyte opony, przeterminowane lekarstwa, inne odpady niebezpieczne wydzielone z odpadów komunalnych. Zakład odbierający odpady komunalne jest zobowiązany do zrealizowania wywozu odpadów wielkogabarytowych bezpośrednio z nieruchomości zamieszkałych, odbiera także przeterminowane leki z Punktu Aptecznego w Paradyżu oraz w Wójcinie.

---

⁴ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Paradyż

Gospodarstwa domowe, w których odpady komunalne zbierane są w sposób nieselektywny, wyposażone zostały w pojemniki na zmieszane odpady komunalne, natomiast gospodarstwa, w których zbiórka odpadów prowadzona jest w sposób selektywny, otrzymały pojemniki na zmieszane odpady komunalne oraz dodatkowo pojemnik na szkło, pojemnik na makulaturę i tworzywa sztuczne. Wielkość i ilość pojemników uzależniona jest od ilości osób mieszkających w danym gospodarstwie domowym. Odpady zielone (trawa, liście, gałęzie, szyszki itp.) oraz odpady biodegradowalne zagospodarowywane są we własnych kompostownikach lub przeznaczane dla zwierząt gospodarskich.

2.2.4.1.3. GOSPODARKA WODNA I ŚCIEKOWA

Według danych Urzędu Gminy Paradyż na dzień 31.12.2012 roku obszar gminy zwodociągowany jest w 100%. Systematycznie rozbudowywana jest sieć przyłączeniowa. Wg danych GUS w 2011 roku z instalacji wodociągowej korzystało, aż 86,4% ogółu ludności, podczas gdy odsetek osób korzystających z kanalizacji wynosił 9,3%. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej plasuje gminę na 2. miejscu wśród wszystkich gmin powiatu opoczyńskiego. Długość sieci wodociągowej wynosi obecnie 82,8 km, natomiast długość sieci kanalizacyjnej wynosi 30 km. Woda dostarczana do mieszkańców jest dobrej jakości, zarówno pod względem bakteriologicznym jak i fizyko-chemicznym. Woda pozyskiwana jest ze studni głębinowych. Stacje wodociągowe znajdują się w miejscowościach:

- Paradyż,
- Honoratów.

Tabela 3. Stan sieci wodociągowej

Stan sieci wodociągowej	j.m.	2012
Długość czynnej sieci wodociągowej	km	82,8
Przyłącza wodociągowe ogółem	szt.	1 124
Przyłącza do budynków mieszkalnych	szt.	1 117

Źródło: UG Paradyż

Ujęcie wód podziemnych w Paradyżu składa się z trzech studni głębinowych pobierających do eksploatacji poziom wodonośny górnej jury oraz poziom czwartorzędowy – studnia nr 2 (awaryjna) obecnie z uwagi na małą wydajność nie jest eksploatowana. Użytkownikiem i eksploatatorem ujęcia jest Gmina Paradyż. Z ujęcia w Paradyżu zaopatrywany jest wodociąg gminny dostarczający wodę do pozostałych miejscowości w gminie. Z wodociągu korzystają głównie odbiorcy indywidualni i gospodarstwa rolne oraz obiekty użyteczności publicznej, a także przedsiębiorstwa zlokalizowane w gminie – np. „Ceramika Paradyż” z siedzibą w Wielkiej Woli. Woda ze studni jest dobrej jakości i charakteryzuje się lekko podwyższonym odczynem (słabo zasadowym), jest średnio twarda, zawiera niewielkie ilości żelaza

i nie zawiera manganu tzn. nie wymaga uzdatniania. Również jakość pod względem bakteriologicznym odpowiada wymaganiom i nie wymaga stałej dezynfekcji. Jednak wodę należy chlorować po wymianie pomp, remoncie sieci lub dłuższym postoju urządzeń. Drugie ujęcie wód podziemnych w miejscowości Honoratów składa się z dwóch studni głębinowych pobierających do eksploatacji poziom wodonośny górnej jury. Użytkownikiem i eksploatatorem ujęcia jest Gmina Paradyż. Z ujęcia w Honoratowie zaopatrywany jest wodociąg gminny dostarczający wodę do miejscowości Honoratów w Gminie Paradyż oraz do dwóch miejscowości w gminie Mniszków (Olimpiów i Świeciechów). Woda pobierana z ujęcia jest dobrej jakości i nie zachodzi potrzeba jej uzdatniania. Pod względem bakteriologicznym woda również jest dobrej jakości.

Na terenie Gminy Paradyż funkcjonuje gminna mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków oddana do użytku w 2007 roku. Skanalizowane jest 2/3 gminy, gospodarstwa, które nie mają dostępu do kanalizacji indywidualnie gromadzą nieczystości ciekłe w przydomowych oczyszczalniach ścieków i szambach bezodpływowych, skąd są systematycznie odbierane przez specjalistyczne podmioty świadczące usługi asenizacyjne. Nieczystości wywożone są do Zakładu Oczyszczania Ścieków. Ponadto, Ceramika Paradyż Sp. z o. o. posiada własną, zakładową oczyszczalnię ścieków.

Wg danych Urzędu Gminy długość sieci kanalizacyjnej na obszarze gminy pod koniec 2012 roku wynosiła 9,2 km, stopniowo wzrastała ilość podłączonych do niej gospodarstw oraz ogólna liczba osób korzystających z sieci.

Tabela 4. Stan sieci kanalizacyjnej

Stan sieci kanalizacyjnej	j.m.	2012
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	9,2
Przyłącza ogółem	szt.	129
Przyłącza do budynków mieszkalnych	szt.	120

Źródło: UG Paradyż

2.2.4.1.4. ENERGETYKA

Gmina Paradyż jest zaliczana do obszarów o małej lub miejscami średniej gęstości energetycznej⁵, co wynika głównie z historii regionu – przez lata była ona jednostką o charakterze typowo wiejskim z rozwiniętym rolnictwem, tylko w niewielkim stopniu wspartym działalnością produkcyjno - usługową. Dostawa energii elektrycznej dla gminy realizowana jest z krajowego systemu energetycznego poprzez dwie najbliższe usytuowane stacje wysokiego napięcia połączone między sobą liniami przesyłowymi 110 kV. Głównym źródłem zasilania gminy są: GPZ Myślibórz i GPZ Opoczno. Obie stacje usytuowane

⁵ Jest to ilość energii przypadającej na określoną objętość lub masę.

są poza terenem Gminy Paradyż i oprócz realizacji tutejszych potrzeb dostarczają energię elektryczną innym większym jednostkom administracyjnym. Z ich rozdzielni w kierunku gminy wyprowadzone są cztery napowietrzne magistralne linie 15 kV. Są to: linia Myślibórz – Trojanowice z GPZ-u Myślibórz, linia Opoczno – Paradyż z GPZ-u Opoczno, linia Opoczno – Sławno z GPZ-u Opoczno, linia Myślibórz – Aleksandrów z GPZ-u Myślibórz. Dwie pierwsze znacznie dominują nad pozostałymi. Linia Opoczno – Sławno zasila miejscowość Popławy-Kolonie (dwie stacje), a linia Myślibórz- Aleksandrów jedną stację w Honoratowie. Linie te bezpośrednio lub poprzez odgałęzienia, stacje transformatorowe 15/04 kV i sieć niskiego napięcia, dostarczają energię elektryczną do poszczególnych odbiorców. Część odbiorców przemysłowych lub przemysłowo - usługowych zasilana jest bezpośrednio średnim napięciem. Podstawowym przekrojem przewodów w ciągach głównych linii napowietrznych 15 kV jest 50 mm², a na odgałęzieniach 35 mm² i 25 mm². W liniach kablowych dominuje przekrój 120 mm². Obie stacje wysokiego napięcia (GPZ-y) posiadają rezerwę mocy do zagospodarowania oraz wolne pola do wyprowadzenia nowych linii. Większa rezerwa mocy występuje w Myśliborzu (60%), a mniejsza w Opocznie. Ogólnie stan eksploatowanej infrastruktury elektroenergetycznej oceniany jest przez Urząd Gminy na poziomie dostatecznym bądź dobrym. Zaspokaja ona obecne i perspektywiczne potrzeby odbiorców komunalno-bytowych przy założeniu umiarkowanego tempa rozwoju gminy i standardowych przerw w dostawach energii. Charakterystykę infrastruktury elektroenergetycznej przedstawiają tabele.

Tabela 5. Główne Punkty Zasilania

Nazwa (lokalizacja źródła)	Moc znamionowa Transformatora [MVA]	Ilość transformatorów [szt.]	Charakter pracy	Moc źródła [MW]
GPZ Opoczno	16,0	2	ciągły	32,0
GPZ Myślibórz ⁶	10,0	2	ciągły	20,0
Razem				52,0

Źródło: UG Paradyż

Ostatnie lata to okres znaczącego rozwoju związanego ze stopniową zmianą charakteru gminy z rolniczego na rolniczo – przemysłowy. Mimo to, występują jeszcze na terenie gminy konieczne do nadrobienia opóźnienia w rozwoju infrastruktury energetycznej:

- brak dużych scentralizowanych źródeł ciepła realizujących kompleksowo potrzeby mieszkalnictwa, instytucji i przemysłu,
- brak rozwiniętej sieci ciepłowniczej dla realizacji potrzeb mieszkalnictwa, instytucji i przemysłu,
- znaczna ilość małych kotłowni węglowych,

⁶ Do GPZ Myślibórz podłączone jest źródło zasilania Zakładu Produkcyjnego Ceramiki Paradyż w Wielkiej Woli.

- duża ilość nieefektywnych węglowych pieców grzewczych (piece paleniskowe),
- brak rozwiniętej sieci dystrybucyjnej gazu ziemnego,
- brak lokalnego źródła zasilania w energię elektryczną (GPZ-u).

W ramach rozwoju infrastruktury w najbliższych latach zakład energetyczny przewiduje realizację następujących inwestycji:

- modernizacja w latach 2014 – 2015 sieci elektroenergetycznej w miejscowości Popławy – Kolonia, w celu poprawy warunków napięcia energetycznego,
- budowa nowej stacji transformatorowej w miejscowości Solec.

2.2.4.1.5. CIEPŁOWNICTWO

Infrastruktura ciepłownicza Gminy Paradyż oparta jest głównie na lokalnych źródłach ciepła eksploatowanych przez ich właścicieli wyłącznie na własne potrzeby oraz przez piecowy system ogrzewania mieszkań. Największe źródło ciepła zainstalowane jest w zakładzie Ceramiki Paradyż i służy do realizacji energochłonnego procesu technologicznego. Jako paliwo wykorzystuje się tu gaz ziemny z własnej stacji redukcyjno - pomiarowej pierwszego stopnia usytuowanej w bezpośrednim sąsiedztwie zakładu. W pozostałych mniejszych jednostkach gospodarczych i usługowych rodzaj stosowanego paliwa jest zróżnicowany. Oprócz węgla stosuje się również odpady drzewne, olej opałowy, energię elektryczną i w niewielkich ilościach gaz ciekły. W urzędach i instytucjach dominującym paliwem jest węgiel w różnych postaciach uzupełniony olejem opałowym. Budownictwo jednorodzinne, poza małymi wyjątkami, oparte jest również na ogrzewaniu węglowym. W tej grupie do ogrzewania wykorzystuje się własne, małe kotłownie, zainstalowane w piwnicach, bądź w pomieszczeniach gospodarczych. W budownictwie komunalnym i zagrodowym (gospodarstwa rolne) w przewadze występuje piecowy system ogrzewania oparty na tradycyjnym paliwie. Tutaj obok węgla często spala się odpady drzewne i inne odpady gospodarskie. Brak sieci dystrybucyjnej gazu ziemnego oraz wysoka cena paliw alternatywnych wymuszają na odbiorcach utrzymanie tradycyjnego sposobu ogrzewania opartego na węglu. Odnosi się to głównie do mieszkalnictwa, urzędów i instytucji. Odpowiedzialność za bezpieczeństwo energetyczne urzędów, instytucji, obiektów użytku publicznego oraz zasobów komunalnych spoczywa na Urzędzie Gminy. Pozostali odbiorcy odpowiadają za bezpieczeństwo we własnym zakresie. Na tutejszym terenie brak jest większego wykorzystania odnawialnych źródeł energii w produkcji ciepła. Charakterystyka większych i reprezentatywnych kotłowni występujących na terenie gminy w 2008 roku podana jest w Tabeli 6.

Tabela 6. Ważniejsze źródła ciepła eksploatowane na terenie gminy Paradyż

Ozn.	Nazwa źródła	Adres źródła	Moc [MW]		Rodzaj paliwa	Zainstalowanie
			zainstalowana	wykorzystana		
1	2	3	4	5	6	7
P1	„Ceramika Paradyż” Zakład Produkcyjny w Wielkiej Woli	Wielka Wola 14	32,564	17,445	gaz ziemny	t
			0,348	0,250	gaz ziemny	c.o.
P2	„DREWMER” Rafał Mijas	Przyłęk, Słoneczna 12	0,250	0,200	trociny/odpady drzewne	c.o.
P3	P.H.U.P „ROLMEX” Sławomir Rek	Paradyż, ul. Lipowa 16	0,030	0,020	węgiel	t
P4	„M-Autoserwis” Marek Meusiak	Sylwerynow 6	0,040	0,35	węgiel +drewno	c.o.
P5	G.D.D.K. i – Baza materiałowa	Solec 26	0,002	0,002	węgiel	c.o.
P6	Zarząd Dróg Powiatowych w Opocznie - filia	Solec 26	0,001	0,001	węgiel	c.o.
P7	Stacja paliw „MADEX”	Paradyż, Kwiatowa	0,003	0,002	gaz ciekły	c.o.
P8	Ujęcie wody Paradyż- Urząd Gminy	Paradyż	0,006	0,005	energia elektryczna	c.o.
P9	Ujęcie wody Honoratów-Urząd Gminy	Honoratów	0,003	0,002	energia elektryczna	c.o.
P10	Oczyszczalnia ścieków- urząd Gminy	Paradyż	0,006	0,005	energia elektryczna	c.o.
P11	Stacja paliw PKN Orlen S.A.	Paradyż, ul. Konecka 2	0,004	0,003	energia elektryczna	c.o.
11	Urząd Gminy	Paradyż, ul Konecka 4	0,040	0,030	ekogroszek	c.o.
12	Gminny Ośrodek Zdrowia	Paradyż, ul. Polna 1	0,060	0,040	węgiel-koks	c.o.
13	Wiejski Ośrodek Zdrowia	Wójcin 70	0,004	0,004	energia elektryczna	c.o.
14	Komisariat Policji w Paradyżu	Paradyż, ul. Opoczyńska 4	0,028	0,020	olej opałowy	c.o.
15	Bank Spółdzielczy	Paradyż, ul.	0,080	0,050	ekogroszek	c.o.

Ozn.	Nazwa źródła	Adres źródła	Moc [MW]		Rodzaj paliwa	Zainstalowanie
			zainstalowana	wykorzystana		
1	2	3	4	5	6	7
	Ziemi Piotrkowskiej	Konecka 7				
16	Gimnazjum-Zespół Szkół Samorządowych	Paradyż, ul. Przedborska 29	0,340	0,240	olej opałowy	c.o.
17			0,002	0,002	gaz ciekły	t
18	Szkoła Podstawowa w Wójcinie	Wójcin A 16	0,250	0,160	ekogroszek	c.o.
19				0,001	0,001	gaz ciekły
20	Szkoła Podstawowa w Przylęku	Przylęk 87	0,100	0,090	ekogroszek	c.o.
				0,001	0,001	gaz ciekły
21	Szkoła Podstawowa w Sokołowie	Grzymałów 38	0,065	0,060	węgiel	c.o.
				0,001	0,001	gaz ciekły
22	Kościół z zapleczem w Paradyżu	Paradyż, ul. Konecka 6	0,050	0,045	węgiel	c.o.
23	Kościół z zapleczem w Wójcinie	Wójcin 1	0,008	0,007	węgiel	c.o.
24	Ochotnicza Straż Pożarna w Paradyżu	Paradyż, ul. Piotrkowska 1	0,006	0,006	energia elektryczna	c.o.
25	Ochotnicza Straż Pożarna w Wójcinie	Wójcinie 70	0,006	0,006	energia elektryczna	c.o.
Razem przemysł i usługi			33,257	17,970	Oznaczenia: P – przemysł, usługi I – urzędy, instytucje publiczne c.o. – ogrzewanie t - technologia	
Razem urzędy i instytucje			1,040	0,761		
Razem węgiel			0,726	0,540		
Razem gaz ziemny			32,912	17,695		
Razem gaz ciekły			0,006	0,005		
Razem olej opałowy			0,368	0,260		
Razem trociny/odpady drzewne			0,250	0,200		
Razem energia elektryczna			0,035	0,031		
Razem gmina			34,297	18,731		

Źródło: UG Paradyż

2.2.4.1.6. GAZOWNICTWO

Gmina Paradyż leży na obszarze obsługiwany przez firmę Mazowieckie Spółki Gazownictwa Oddział Zakład Gazowniczy Łódź. Przez obszar gminy przebiega gazociąg wysokoprężny Piotrków Trybunalski – Końskie z odnogą w okolicach wsi Wielka Wola (w Wójcinie znajduje się stacja redukcyjno - pomiarowa) oraz gazociąg Wójcin – Mniszków i Paradyż – Opoczno. Mimo dogodnych warunków, obszar jest w niewielkim stopniu zgazyfikowany. Głównym odbiorcą gazu jest zakład produkcyjny Ceramiki Paradyż. Pozostali mieszkańcy korzystają głównie z gazu płynnego z butli gazowych.

2.2.4.1.1. TELEKOMUNIKACJA

Przez teren gminy przebiega trasa kabla telekomunikacyjnego (światłowód) Opoczno – Żarnów. Ponadto, na terenie gminy zlokalizowane są dwa punkty przesyłowe (wieże) telefonii komórkowej znajdujące się w Paradyżu. Głównym operatorem sieci telefonii komórkowej na terenie gminy jest firma Orange⁷.

2.2.4.2. OCHRONA ŚRODOWISKA

Przez Gminę Paradyż biegnie droga krajowa nr 74, co niewątpliwie naraża miejscowości położone w pobliżu na ewentualne katastrofy komunikacyjne. Ponadto, gmina położona jest na drogowym szlaku przewozu materiałów niebezpiecznych co również może mieć negatywny wpływ na stan środowiska naturalnego w przypadku katastrofy w ruchu lądowym.

Na terenie gminy znajdują się ponadto zakłady przemysłowe, stanowiące również źródło zanieczyszczenia powietrza. Zwiększonego stopnia zanieczyszczeń można spodziewać się w okresie grzewczym w szczególności w ośrodkach o skoncentrowanej zabudowie (emisja pyłów i gazów ze spalania w piecach domowych). Ogólny stan powietrza w gminie oceniany jest jako dobry. Według Wojewódzkiego Planu Zarządzania Kryzysowego z 2011 r. gmina nie znajduje się na terenie zagrożonym powodzią. Zakład przemysłowy oraz droga krajowa ulokowana na terenie gminy sprawiają, iż mieszkańcy są narażeni również na niekorzystne oddziaływania związane z dużą emisją hałasu. Głównymi czynnikami mającymi wpływ na poziom hałasu komunikacyjnego są: natężenie ruchu i transport ciężki, stan techniczny pojazdów, rodzaj nawierzchni dróg oraz organizacja ruchu drogowego. Należy założyć, że hałas komunikacyjny w największym nasileniu występuje wzdłuż drogi krajowej nr 74.

Na terenie gminy nie występuje zagrożenie promieniowaniem jonizującym. Jedyne źródłami promieniowania jonizującego są stacje telefonii cyfrowej zlokalizowane w centrum gminy. Przez teren gminy przebiega również gazociąg wysokiego ciśnienia i lina wysokiego napięcia o mocy 110 kV.

---

⁷ Dane Urzędu Gminy w Paradyżu.

2.2.4.3. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Infrastruktura społeczna definiowana jest jako zespół instytucji i usług zaspokajających w zorganizowany sposób ludzkie potrzeby w dziedzinie prawa, bezpieczeństwa, kształcenia, oświaty, kultury, opieki społecznej, służby zdrowia i budownictwa mieszkaniowego.⁸

2.2.4.3.1. EDUKACJA

Na terenie Gminy Paradyż działają 4 szkoły podstawowe oraz gimnazjum. W trzech szkołach: w Przyłęku, Sokolowie i Wójcinie funkcjonują klasy I - VI oraz klasy „0”, natomiast w Szkole Podstawowej w Paradyżu działają klasy I - III oraz klasy „0”. Szkoła Podstawowa w Paradyżu wraz z Gimnazjum Publicznym w Paradyżu tworzą Zespół Szkół Samorządowych w Paradyżu. W Gminie działają również oddziały przedszkolne w ramach szkół podstawowych, w 2011 roku funkcjonowały 4 takie oddziały. Dokładne dane dotyczące ilości uczniów w placówkach edukacyjnych w poszczególnych latach przedstawia Tabela 7.

Tabela 4. Placówki Edukacyjne a ilości uczniów.

		2009	2010	2011
Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych	Placówki	2	4	4
	Dzieci	44	74	104
Szkoły Podstawowe	Placówki	4	4	4
	Uczniowie	386	365	354
Gimnazja	Placówki	1	1	1
	Uczniowie	205	213	194

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

Według danych z GUS-u liczba dzieci w placówkach przedszkolnych na przestrzeni badanych lat zaczęła rosnąć z 44 w 2009 roku do 104 dzieci w 2011 roku. Natomiast w szkołach podstawowych przy tej samej ilości placówek można zauważyć systematyczny spadek ilości uczniów z 386 w roku 2009 do 354 w 2011 roku. W Gimnazjum w roku 2010 można zauważyć minimalny wzrost liczby uczniów względem roku 2009, lecz już w roku 2011 nastąpił wyraźny spadek liczby gimnazjalistów.

Stopień komputeryzacji szkół w Gminie Paradyż w latach 2009 - 2011 przedstawia Tabela 8.

⁸ Wielka Encyklopedia PWN, t. 12, red. J. Wojnowski, Warszawa 2012, str. 134

Tabela 8. Komputeryzacja w szkołach Gminy Paradyż w latach 2009 - 2011.

Komputeryzacja	Jednostka miary	2009	2010	2011
Komputery w szkołach podstawowych i gimnazjalnych ogółem	szt.	109	117	116
Komputery jw. z dostępem do Internetu	szt.	90	88	86
Pracownie komputerowe	pomieszczenie	7	7	5

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

Analizując dane w tabeli ogólna liczba komputerów na przestrzeni lat 2009 - 2011 nieznacznie się zwiększyła. Z wyżej wskazanych danych wynika również, iż systematycznie zmniejsza się liczba komputerów z dostępem do Internetu oraz liczba pracowni komputerowych na terenie Gminy Paradyż.

Tabela 9. przedstawia dane dotyczące wyników egzaminów uczniów z terenu Gminy Paradyż. Ogólny wynik sprawdzianu szóstoklasistów minimalnie odbiegał od wyniku uczniów szkół łódzkich oraz był nieco niższy niż średnia krajowa.

Tabela 9. Porównanie wyników sprawdzianu szóstoklasisty uczniów uczących się na terenie Gminy Paradyż z uczniami łódzkich szkół oraz średnią krajową, dane za rok 2012 [średni wynik punktowy]

Egzamin	Paradyż	Łódź	Średnia krajowa	Różnica [do krajowej]
Czytanie	6,09	6,50	6,25	-0,16
Pisanie	6,0	6,21	5,88	0,12
Rozumowanie	4,23	4,23	4,11	0,12
Korzystanie z informacji	2,60	2,88	2,79	-0,19
Wykorzystanie wiedzy	3,70	3,76	3,72	-0,06
Wynik ogólny	22,61	23,58	22,75	-0,14

Źródło: OKE

Tabela 10. Porównanie wyników egzaminu gimnazjalnego uczniów uczących się na terenie Gminy Paradyż z uczniami łódzkich szkół oraz średnią krajową, dane za rok 2012 [w %]

	Paradyż	Łódź	Średnia krajowa	Różnica [do krajowej]
Część humanistyczna				
Z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie	58,1	62,7	61	-2,9
Z zakresu języka polskiego	55,9	66,0	65	-9,1
Część matematyczno-przyrodnicza				
Z zakresu przedmiotów przyrodniczych	60,5	52,2	50	10,5
Z zakresu matematyki	46,1	49,8	47	-0,9

Źródło: OKE

Wyniki egzaminu gimnazjalnego okazały się nieco słabsze w zakresie historii i wiedzy o społeczeństwie w porównaniu do wyników zarówno uczniów szkół łódzkich jak i w porównaniu do średniej krajowej. Różnica ta jest większa w przypadku języka polskiego i w tym wypadku również uczniowie z gminy wypadli słabiej. Jeżeli chodzi o przedmioty przyrodnicze to uczniowie Gminy Paradyż uzyskali dużo lepsze wyniki niż uczniowie z Łodzi i w porównaniu do średniej krajowej. W zakresie matematyki różnica ta jest minimalna na niekorzyść uczniów z Gminy Paradyż.

2.2.4.3.2. OPIEKA ZDROWOTNA

Za opiekę zdrowotną mieszkańców Gminy Paradyż odpowiadają dwa zakłady opieki zdrowotnej. W gminie funkcjonuje również poradnia stomatologiczna oraz dwie apteki:

- Gminny Ośrodek Zdrowia w Paradyżu, ul. Polna 1
- Wiejski Ośrodek Zdrowia w Wójcinie, Wójcin 90
- Poradnia Stomatologiczna, ul. Polna 1
- Punkt Apteczny – Paradyż, ul. Polna 1
- Apteka – Paradyż, ul. Konecka 1
- Punkt Apteczny – Wójcin 90.

Tabela 11. Wykaz placówek opieki zdrowotnej oraz aptek i punktów aptecznych na terenie Gminy Paradyż w latach 2006 - 2011.

	Jednostka miary	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zakłady opieki zdrowotnej ogółem	obiekt	2	2	2	2	2	2
Publiczne	obiekt	2	2	2	2	2	2
Apteki	obiekt	1	1	1	1	1	1
Punkty apteczne	obiekt	1	1	1	1	1	1

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

2.2.4.3.3. POMOC SPOŁECZNA

Na terenie Gminy Paradyż działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Realizuje on przede wszystkim zadania z zakresu szeroko pojętej pomocy społecznej oraz wypłatę świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych. Ośrodek ten obecnie realizuje projekt systemowy „Najtrudniejszy pierwszy krok” finansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, który ma na celu promocję integracji społecznej. Dodatkowo GOPS angażuje się w różne inicjatywy takie jak np. coroczne „Spotkanie wigilijne osób starszych i samotnych”.

Liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń w poszczególnych latach ulegała zmianom, natomiast liczba rodzin, które korzystały ze świadczeń rodzinnych wyraźnie zmniejszała się na przestrzeni lat 2008 - 2011. Przyczyną takich zmian były przekształcenia przepisów oraz, wynikające z nich, zmodyfikowane kryteria kwalifikujące do prawa pobierania świadczeń pomocy społecznej. Szczegółowe dane zostały zamieszczone w Tabeli 12.

Tabela 12. Liczba gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej oraz rodzin pobierających świadczenia rodzinne.

Gospodarstwa		Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012
świadczenia pomocy społecznej	gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	gospodarstwo domowe	167	174	163	179	166
	osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	osoba	661	677	627	663	609
	udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	%	14,9	15,2	14,0	14,8	13,3
świadczenia rodzinne	rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	rodzina	393	377	350	325	287
	dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny (ogółem)	osoba	889	828	778	721	694
	dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	osoba	801	751	697	647	451

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Analizując liczbę gospodarstw domowych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej widać wahania na przestrzeni lat 2008 - 2011, natomiast jeżeli chodzi o świadczenia rodzinne nastąpił systematyczny spadek ich ilości w ww. okresie. Dokładne kwoty przeznaczane przez gminę na świadczenia rodzinne przedstawia Tabela 13.

Tabela 13. Świadczenia rodzinne wypłacone w latach 2008 – 2012

	Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012
kwota świadczeń rodzinnych	tys. zł	1 614	1 620	1 850	1 723	1 853
kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami)	tys. zł	1 251	1 248	1 409	1 254	1 164
kwota zasiłków pielęgnacyjnych	tys. zł	213	211	212	206	204

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

2.2.4.3.4. PORZĄDEK PUBLICZNY I OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA

Instytucjami zapewniającymi bezpieczeństwo w Gminie Paradyż są:

- Komisariat Policji w Paradyżu,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Paradyżu,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Wójcinie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Honoratowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Stawowicach,
- Ochotnicza Straż Pożarna w miejscowości Popławy-Kolonia,
- Ochotnicza Straż Pożarna w miejscowości Przyłęk.

W Paradyżu znajduje się siedziba Komisariatu Policji obejmująca swoim zakresem działań następujące gminy: Paradyż, Żarnów, Białaczów, Mniszków i Sławno. Teren Gminy Paradyż zasadniczo nie odbiega pod względem przestępczości od poziomu na terenie całego powiatu opoczyńskiego. Czyny karalne popełniane najczęściej to kradzieże, kradzieże z włamaniem oraz przestępstwa drogowe. Strażacy z Paradyża i Wójcina należą do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

2.2.4.3.5. SPORT I REKREACJA

W Gminie Paradyż działa Klub Sportowy Paradyż, który istnieje od 1995 roku i znana jest głównie jego sekcja piłkarska. Mecze rozgrywane są na stadionie w Wielkiej Woli mieszczącym 1 500 osób. W gminie od 2010 roku istnieje klub piłkarski Atom Paradyż. Na terenie gminy cyklicznie organizowane są turnieje piłki nożnej oraz turnieje tenisa stołowego, natomiast Szkoła Podstawowa w Przyłęku organizuje „Sportową Przygodę”, czyli imprezę, która ma na celu promocję aktywnego i sportowego trybu życia wśród dzieci i młodzieży. W Gminie Paradyż funkcjonuje również Stowarzyszenie „Taekwondo Paradyż”, które powstało w roku 2012 i specjalizuje się w taekwondo olimpijskim. W okresie od marca 2013 stowarzyszenie realizuje zadania publiczne, takie jak: upowszechnianie kultury fizycznej w Gminie Paradyż. Na zrealizowanie powyższych celów stowarzyszenie otrzymało dotację od Gminy Paradyż w wysokości 5 000,00 zł. Stowarzyszenie organizuje zajęcia z taekwondo dla młodzieży w przedziale wiekowym 6 - 18 lat. Zajęcia organizowane są w salach gimnastycznych w Paradyżu. Ponadto w Gminie Paradyż działa Szkolny Klub Szachowy „Hetman Paradyż”. Zawodnicy klubu uczestniczą w zajęciach nauki gry w szachy organizowanych w Szkole w Paradyżu. Uczestnicząc w turniejach szachowych osiągają bardzo wysokie wyniki i jednocześnie reprezentują Gminę Paradyż. Raz do roku organizowane są Otwarte Mistrzostwa Gminy Paradyż w Szachach Szybkich o Puchar Wójta, w których uczestniczą zawodnicy z całego kraju.

2.2.4.3.6. KULTURA

Przy szkole podstawowej w Sokołowie działa dziecięcy zespół ludowy „Koniczynki”. W Gminie Paradyż funkcjonują ponadto Koła Gospodyń Wiejskich:

- w Popławach Kolonii,
- w Daleszewicach,
- w Stawowicach,
- w Honoratowie,
- w Sokołowie – Grzymałowie – Stawowiczkach.

Na terenie gminy odbywają się różnego rodzaju cyklicznie imprezy, m.in. Festyn Ludowy „Noc Świętojańska w Przyłęku”, Dożynki Gminne oraz koncert muzyki organowej. „Noc Świętojańska” to tradycyjna impreza, która odbywa się na boisku przy Szkole Podstawowej w Przyłęku. Rokrocznie na imprezę licznie przybywają mieszkańcy całej gminy oraz gmin ościennych. Dożynki Gminne to święto obchodzone po zakończeniu wszystkich prac polowych. Tradycyjnie przedstawiciele poszczególnych sołectw wykonują z kłosów zbóż, owoców, warzyw i polnych kwiatów przepiękne wieńce dożynkowe. Ponadto w gminie trzykrotnie odbywało się Integracyjne Spotkanie Oplątkowo-Noworoczne osób

starszych. Wydarzenie to jest przeznaczone dla osób powyżej 65 roku życia. Koncert muzyki organowej to wydarzenie cykliczne odbywające się w Sanktuarium Pana Jezusa Cierniem Koronowanego, Miłosiernego i Krwi Zbawiciela w Paradyżu - Wielkiej Woli. 11 listopada w gminie odbywają się uroczyste obchody z okazji Święta Odzyskania Niepodległości.

2.2.5. SFERA GOSPODARCZA

W poniższym rozdziale opisano bieżącą sytuację gminy w zakresie przedsiębiorczości, wielkości i struktury podmiotów gospodarczych. Zaprezentowano również informacje odnośnie atrakcyjności Gminy Paradyż pod względem turystyki i rekreacji.

2.2.5.1. PRZEMYSŁ, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH

W 2013 roku wg danych Urzędu Gminy na terenie Gminy Paradyż działalność gospodarczą prowadziły 144 podmioty gospodarcze. Największym i najprężniej rozwijającym się przedsiębiorstwem na terenie gminy, dającym zatrudnienie mieszkańcom jest Ceramika Paradyż Sp. z o.o. - producent ceramiki budowlanej, ściennych i podłogowych płytek ceramicznych. Ceramika Paradyż sp. z o.o. jest marką wielokrotnie nagradzaną w Polsce i na świecie. Pozostałe podmioty prowadzą działalność produkcyjno – usługową, wśród nich dużą rolę odgrywają podmioty świadczące usługi transportowe i handlowe. Pod względem liczby funkcjonujących na jej terenie podmiotów gospodarczych, Gmina Paradyż plasuje się na 6 miejscu w powiecie i 151 w województwie łódzkim.⁹

2.2.5.2. ROLNICTWO

Gmina Paradyż ma charakter gminy wiejskiej. Wg danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku na terenie gminy, której całkowita powierzchnia wynosi 8 156 ha, przeważającą ilość powierzchni zajmują użytki rolne ogółem – 5 522,40 ha (68% całkowitej powierzchni). Dane dotyczące użytkowania gruntów zawiera Tabela 14.

---

⁹ Statystyczne Vademecum Samorządowca 2012

Tabela 14. Użytkowanie gruntów

Rodzaj gruntów	Powierzchnia ha
Użytki rolne ogółem	5 522,40
Uprawy trwałe	38,72
Sady	38,70
Łąki	1 072,14
Lasy i grunty leśne	738,59
Grunty ogółem	6 652,28

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wg danych Urzędu Gminy ok. 60% ludności zamieszkującej gminę zajmuje się prowadzeniem indywidualnych gospodarstw rolnych. Największą liczbę gospodarstw stanowią te nieprzekraczające powierzchni 5 ha, co sprawia że ich właściciele produkują głównie na własne potrzeby i mają ograniczone możliwości inwestowania w rozwój gospodarstwa. W celu poprawy sytuacji finansowej są oni zmuszeni podejmować dodatkowe zatrudnienie w innych sektorach. Szacunkowo Urząd Gminy przyjmuje, że około 30% ludności gminy Paradyż pracuje poza rolnictwem m.in. w zakładzie produkcyjnym Ceramika Paradyż w Wielkiej Woli oraz zakładach płytek ceramicznych w Opocznie i w innych branżach związanych z budownictwem.

Tabela 15. Struktura gospodarstw rolnych

Powierzchnia gospodarstw	Liczba
1-2 ha	492
2-5 ha	594
5-7 ha	205
7-10 ha	132
10-15 ha	71
pow. 15 ha	18
Ogółem	1512

Źródło: UG Paradyż

Rolnicy, którzy prowadzą duże gospodarstwa rolne specjalizują się w chowie bydła mlecznego, dodatkowo zaś jedno z gospodarstw funkcjonujących na terenie Gminy Paradyż wyspecjalizowało się w produkcji trzody chlewnej. Mniejsze gospodarstwa rolne prowadzą chów mieszany zwierząt tj. zajmują się hodowlą bydła mlecznego, bydła opasowego, trzody chlewnej. Na terenie gminy występują słabe gleby, a główne obszary upraw rolniczych (III klasa bonitacyjna) znajdują się w miejscowościach Daleszewice, Wielka Wola i Wójcin. Głównym kierunkiem produkcji rolnej w regionie Gminy Paradyż są zboża, zajmujące 3 537,75 ha ogólnej powierzchni zasiewów. Na gruntach ornych, które stanowią

największą powierzchnię użytków rolnych rolnicy prowadzą uprawę zbóż podstawowych, do których zalicza się pszenicę, żyto, jęczmień, owies, pszenżyto z podziałem na formy jare i ozime przeznaczone do zbioru ziarna. Dużą powierzchnię stanowią uprawy kukurydzy na kiszonkę, w mniejszej ilości kukurydzy na ziarno. Dość znaczną powierzchnię stanowią uprawy roślin okopowych, takich jak ziemniaki, marchew pastewna. Rolnicy uprawiają także rośliny zielarskie takie jak kozłek lekarski, arcydzięgiel i prawoślaz lekarski. Dużą powierzchnię stanowią użytki zielone. Łąki trwałe z zasady są koszone i przeznaczone na siano lub na sianokiszonkę. Zdecydowanie niewielką powierzchnię stanowią grunty ugorowane.

2.2.5.3. TURYSTYKA I REKREACJA

Gmina Paradyż nie należy do regionów turystycznych, posiada umiarkowany potencjał turystyczny.

Najcenniejszymi atrakcjami turystycznymi na terenie Gminy Paradyż są:

- zespół klasztorny oo. Bernardynów w Paradyżu wraz z późnobarokowym kościołem pw. Przemienienia Pańskiego,
- kościół pw. Św. Andrzeja w Wójcinie
- klasycystyczna kaplica we wsi Wielka Wola,
- parki podworskie w Paradyżu, Wielkiej Woli, Stawowiczkach i Solcu,
- cmentarz z I wojny światowej w Wójcinie,
- Pomnik Poległych Żołnierzy AK Oddział Błysk.

Z inicjatywy Lokalnej Grupy Działania „U Źródeł”, do której przynależą również Gminy Białaczów i Żarnów z powiatu opoczyńskiego oraz pięć gmin z powiatu koneckiego i jedna gmina z powiatu skarżyskiego, została utworzona w 2012 r. trasa turystyczna o nazwie „Piekielny Szlak”.

Rysunek 5. Logo szlaku

Źródło: http://www.uzrodel.pl/index.php?act=pokaz_strone&id=34

Nowa trasa ma łączną długość blisko 250 km. Szlak ten prowadzi z Piekła do Nieba, dwóch niewielkich miejscowości leżących niedaleko siebie w powiecie koneckim. Trasa ma charakter turystyczno – kulturalny, a celem jej utworzenia było ukazanie atrakcyjnych miejsc i obiektów regionu opoczyńskiego. Szlak poprowadzony jest między innymi przez takie miejscowości Gminy Paradyż jak: Przyłęk, Paradyż, Daleszewice, Wielka Wola, Solec, Sylwerynów i Stanisławów.

W maju 2013 roku Rada Gminy Paradyż zdecydowała o przystąpieniu do projektu "Trasy rowerowe Euro Velo", zakładającego budowę nowoczesnego międzynarodowego szlaku rowerowego. „Euro Velo”. Trasa

rowerowa przechodząca przez województwo łódzkie ma połączyć Niemcy, Polskę i Ukrainę. Docelowo, w województwie łódzkim, trasa rowerowa ma przebiegać przez drogi powiatu opoczyńskiego, tomaszowskiego, łódzkiego wschodniego, pabianickiego, łaskiego i sieradzkiego. W powiecie opoczyńskim trasa ma przebiegać przez obszary gminy Paradyż oraz sąsiadującej z nią gminy Żarnów. Projekt w 80% ma zostać sfinansowany środkami zewnętrznymi, pozostałą kwotę wyłożą lokalne samorządy. W transeuropejską trasę rowerową „Euro Velo” ma wpisywać się już istniejąca Łódzka Magistrala Rowerowa. Wyznaczona zachodnia część tego szlaku prowadzi z Łodzi Chocianowice przez Górkę Pabianicką, Szadek, Rożdżały, Wartę i Klonową w kierunku granicy województwa. Nie została jeszcze oznakowana część trasy wschodniej przechodząca przez m.in. Żarnów, Paradyż, Smardzewice, tamę Zbiornika Sulejowskiego, Wolbórz, Tuszyn do Łodzi Chocianowice. Przez Polskę przebiegają cztery szlaki EuroVelo: EV 2, EV 9, EV 10, EV 11 oraz EV 13. Przez teren powiatu opoczyńskiego przebiegać będzie trasa EV 11- Szlak Wschodnioeuropejski: Przylądek Północny - Ateny (5 964 km).

Rysunek 6. Przebieg tras rowerowych w Europie w ramach projektu EuroVelo.

Źródło: <http://www.eurovelo.org/routes/>

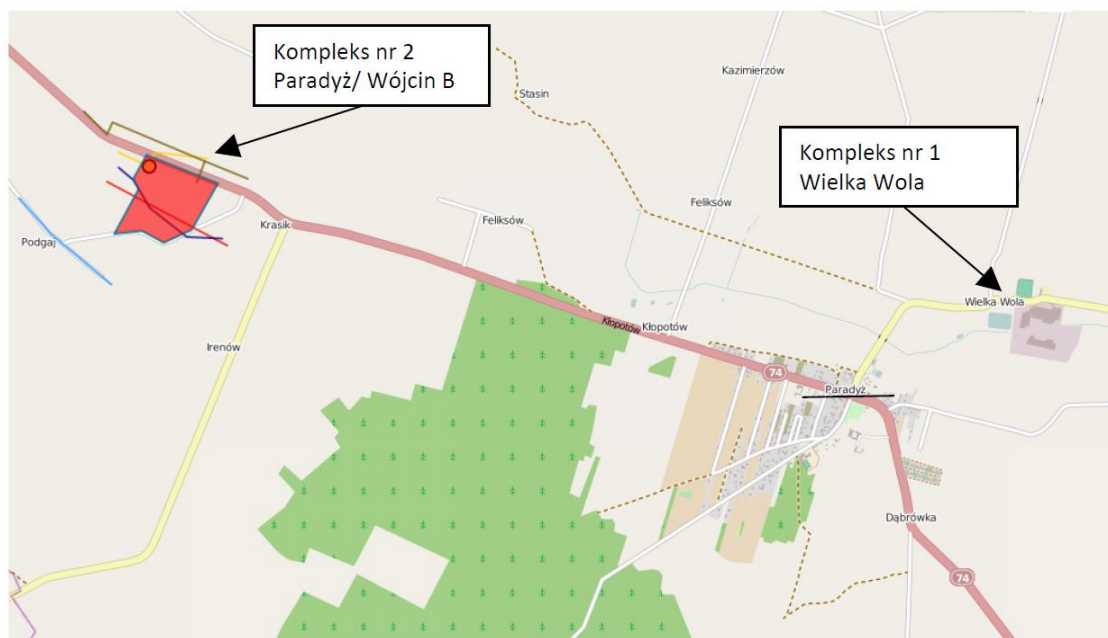

Atrakcyjność gminy Paradyż pod względem rekreacyjno- sportowym podnoszą dwa boiska wielofunkcyjne przy szkole w Paradyżu i w Wójcinie. Przy szkołach oraz w centrum Paradyża powstały także place zabaw dla dzieci.

2.2.5.4. ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA GMINY

Gmina Paradyż swoją atrakcyjność inwestycyjną zawdzięcza przede wszystkim korzystnemu położeniu na szlaku komunikacyjnym (przebiega przez nią droga krajowa 74) oraz ciekawej ofercie terenów należących do Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Od 31 marca 2009 r. grunty znajdujące się na terenie Gminy Paradyż należą do Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej - na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 marca 2009 roku (Dz.U. Nr 51, poz. 404)¹⁰. Od końca marca 2009 roku na terenach kompleksu nr 1 (Wielka Wola, Paradyż) z powodzeniem funkcjonuje zakład produkcji płytek ceramicznych Ceramika Paradyż sp. z o.o. Podstrefa Paradyż / Wójcin B (kompleks nr 2), będąca jedną z 45 podstref należących do ŁSSE powstała w 2009 roku i obejmuje swoją powierzchnią ponad 16 ha. Jest ona wyodrębnionym obszarem Rzeczypospolitej Polskiej, gdzie przedsiębiorcy mogą korzystać z pomocy publicznej w formie zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych lub osób fizycznych. Na terenie podstrefy prowadzić można większość rodzajów działalności gospodarczej, a więc produkcyjną (w tym przetwórstwo spożywcze), usługową (w tym transport i magazynowanie) oraz BPO.

Rysunek 7. Lokalizacja podstref ŁSSE na terenie Gminy Paradyż

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://mapa.sse.lodz.pl/>

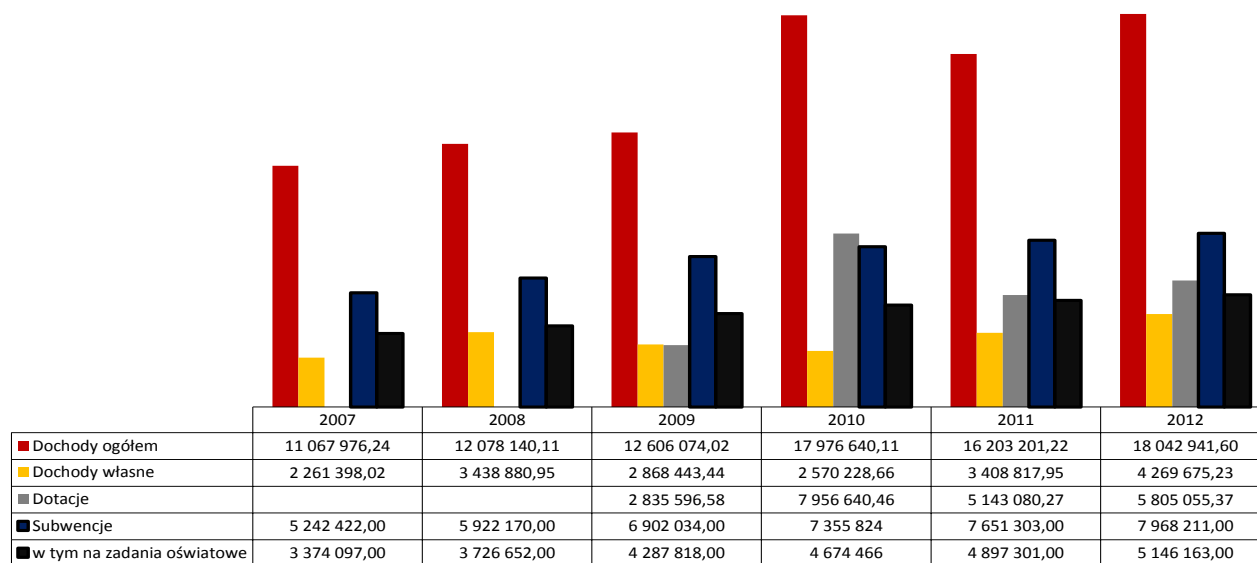
¹⁰ <http://www.gminaparadyz.com/%C5%81ODZKA-SPECJALNA-STREFA-EKONOMICZNA.aspx>

2.2.5.5. SYTUACJA FINANSOWA GMINY

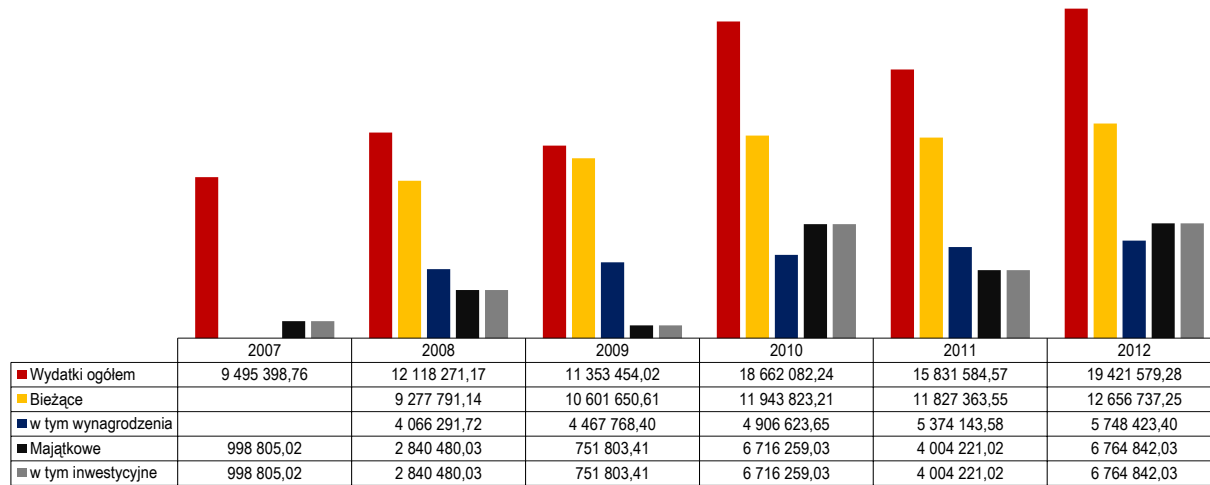
Poniższe zestawienie prezentuje wartości głównych źródeł dochodów i pozycji wydatków Gminy Paradyż na przestrzeni lat 2007- 2012.

Wykres 7. Dochody i wydatki budżetu Gminy Paradyż w latach 2007-2012 r.

Dochody Gminy

Wydatki Gminy

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, dane za rok 2010 podane za UG Paradyż

W 2012 roku dochody ogółem Gminy Paradyż wyniosły ponad 18 mln zł, natomiast wydatki ogółem ponad 19 mln zł. Ponad 50% dochodów uzyskanych przez Gminę w 2012 roku to dochody własne i dotacje. Co tyczy się wydatków gminy, środki będące w jej posiadaniu w 2012 roku były przede wszystkim wydawane na cele bieżące. W analizowanych latach 2007 - 2012 wydatki majątkowe władze gminy przeznaczały w 100% na cele inwestycyjne. Wydatki gminy na inwestycje wyniosły w 2012 roku ponad 6 mln zł. Tabele przedstawiają dochody i wydatki Gminy Paradyż podzielone wg poszczególnych kategorii.

Tabela 16. Dochody budżetu Gminy według działów w latach 2009 – 2011 (w %)

Dział	2009	2010	2011	2012
Dochody ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
Rolnictwo i łowiectwo	1,4	1,1	1,2	1,3
Transport i łączność	2,6	0,6	0,7	1,9
Gospodarka mieszkaniowa	1,1	0,6	0,5	0,3
Administracja publiczna	0,7	2,4	0,8	0,6
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,0	0,0	0,0	0,0
Różne rozliczenia	54,8	41,1	47,2	44,2
Oświata i wychowanie	1,4	9,3	1,0	1,6
Pomoc społeczna i pozostałe zadania z zakresu polityki społ.	17,4	13,8	14,0	12,9
Edukacyjna opieka wychowawcza	1,3	0,5	0,5	0,4
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3,5	18,6	19,2	18,9
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,0	0,0	0,1	0,0
Kultura fizyczna i sport	0,0	0,0	0,0	0,0
Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych	13,6	10,3	12,7	15,7
Pozostałe	2,2	1,7	2,1	2,2

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Tabela 57. Wydatki budżetu Gminy według działów w latach 2009 – 2011 (w %)

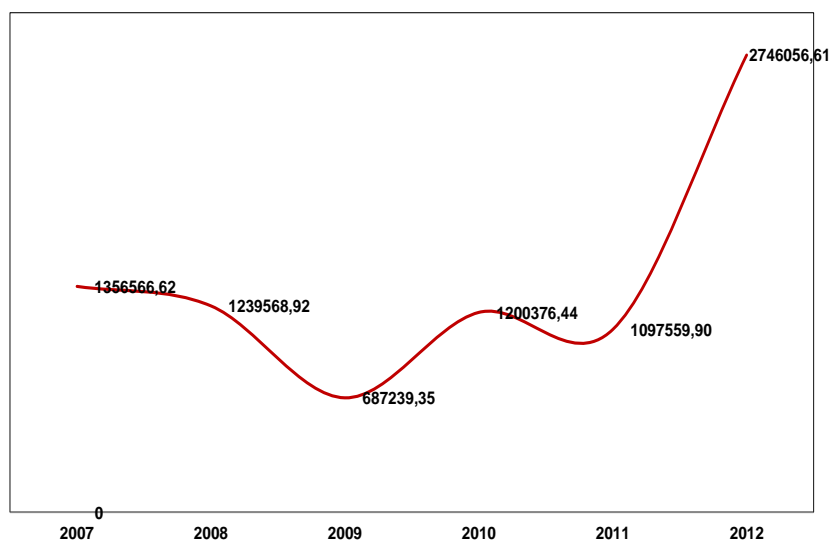
Dział	2009	2010	2011	2012
Wydatki ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
Rolnictwo i łowiectwo	2,6	1,6	2,3	2,1
Transport i łączność	7,1	4,0	7,6	4,5
Gospodarka mieszkaniowa	0,5	0,2	0,1	0,1
Administracja publiczna	14,2	10,2	10,8	15,7
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,8	1,3	1,2	0,9
Oświata i wychowanie	43,4	37,6	36,0	31,6
Pomoc społeczna	19,8	13,6	15,1	12,7
Edukacyjna opieka wychowawcza	1,7	1,4	1,1	1,1
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	7,8	29,2	25,0	30,3
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,0	0,1	0,2	0,1
Kultura fizyczna i sport	0,4	0,2	0,3	0,3
Działalność usługowa	0,0	0,0	0,0	0,4
Ochrona zdrowia	0,2	0,1	0,1	0,1
Pozostałe	0,6	0,4	0,3	0,0

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Jak wynika z danych GUS, najwyższy udział w dochodach gminy w roku 2012 (podobnie jak w latach poprzednich), miała pozycja „różne rozliczenia” (54% ogółu dochodów). W skład „rozliczeń różnych” wchodzi rezerwy: ogólna pula środków oraz rezerwy celowe. W wydatkach gminy w 2012 roku główny udział miały działania związane z oświatą i pomocą społeczną, które łącznie przekraczały 63% ogółu wartości wydatków w tym roku.

Systematycznie wzrastał poziom długu publicznego, który w 2012 roku wyniósł ponad 2,7 mln zł, co stanowiło 15% wartości dochodów gminy, Zadłużenie Gminy Paradyż było niższe niż przeciętne zadłużenie samorządów gminnych w Polsce, które w 2012 roku wynosiło 31,6%.

Wykres 7. Dług publiczny w latach 2007 - 2012

Źródło: UG Paradyż

Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego z 2011 roku Gmina Paradyż plasowała się na 3 miejscu w powiecie oraz na 28 miejscu w województwie pod względem środków pozyskanych z budżetu Unii Europejskiej w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Tabela poniżej przedstawia projekty realizowane przez Gminę przy udziale środków zewnętrznych w latach 2003 - 2013.

Tabela 18. Środki ze źródeł zewnętrznych pozyskane przez Gminę Paradyż

Nazwa projektu	Czas realizacji	Całkowita wartość projektu	Źródło finansowania	Kwota dofinansowania
Budowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami na odcinku Irenów- Hieronimów	2003	55.011,00	SAPARD	26.394,00
Budowa drogi gminnej Stawowice- Grzymałów i	2003	619.913,00	SAPARD	431.343,00

Nazwa projektu	Czas realizacji	Całkowita wartość projektu	Źródło finansowania	Kwota dofinansowania
przez wieś Grzymałów				
Budowa drogi klasy D przez wieś Honoratów	2003	473.439,00	ZPORR	360.705,00
Budowa drogi gminnej klasy D Krasik- Podgaj-Wójcin	2004	912.314,00	SAPARD	622.699,08
Przebudowa drogi gminnej przez wieś Przyłęk	2004	276.848,00	SAPARD	189.775,14
Budowa drogi gminnej Wójcin B- Bogusławy	2004	832.163,00	SAPARD	615.230,00
Rozbudowa i modernizacja stacji wodociągowej w Paradyżu	2005	570.730,00	ZPORR	394.643,73
Droga klasy D Sylwerynów- Adamów	2005	571.469,24	ZPORR	434.602,00
Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej	2006	3.999.787,00	ZPORR	2.753.053,00
Rewaloryzacja parku w Wielkiej Woli	2006	566.300,00	SPO	385.266,00
Budowa świetlicy w Sokolowie wraz z wyposażeniem i zagospodarowaniem terenu	2009-2010	2010-496.741,74	PROW	2010-275.821,48
Budowa budynku sali gimnastycznej oraz sportowe zagospodarowanie boiska szkolnego przy szkole Podstawowej	2008-2010	1.872.653,93 2008 r. - 17.080,00 2009 r. - 182.287,71 2010 r. - 1.673.286,22	RPO	1.438.102,32 2008r-0 2009 r. - 25.105,59 2010 r. - 1.412.996,73

Nazwa projektu	Czas realizacji	Całkowita wartość projektu	Źródło finansowania	Kwota dofinansowania
Wójcin				
Informatyzacja Urzędu oraz wdrożenie e-usług dla mieszkańców Gminy Paradyż	2009-2010	359.688,01 2009 r. - 28.395,00 2010 r. - 331.293,01	RPO	289.858,34 2009 r. - 9.333,00 2010 r. - 280.525,34
Zagospodarowanie Centrum Paradyża	2011-2012	484.801,44 2011 r. - 6.460,00 2012 r. - 478.341,44	PROW	263.587,00
Przebudowa świetlic wiejskich w msc. Honoratów, Popławy Kolonia , Przyłęk	2011-2012	775.190,22 2011 r. - 2.460,00 2012 r. - 772.730,22	PROW	388.542,00
Przebudowa świetlicy w Stawowicach wraz za gospodarowaniem terenu	2011-2013	719.829,89 2011 r. - 28.290,00 2012 r. - 301.220,97 2013 r. - 390.318,92	PROW	373.446,00 2012 r. - 160.021,00 2013 r. - 213.425,00
Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy Paradyż	2012-2013	2012 r. - 1.313.120,90	PROW	2012 r. - 799.574,01
Rozbudowa oczyszczalni ścieków i budowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Gminy Paradyż	2009-2013	10.826.816,27 2009 r. - 3.356,00 2010 r. - 4.238.896,82 2011 r. - 3.217.326,83 2012 r. - 3.367.236,62	RPO	8.256.134,56 2009 r. - 0 2010 r. - 3.242.741,08 2011 r. - 2.340.748,57 2012 r. - 2.672.644,91

Źródło: Urząd Gminy Paradyż

3. ANALIZA SWOT

Założenia do analizy SWOT opracowano na podstawie analizy sił pola K. Lewina w latach 50-tych XX wieku. Metoda sił pola służy do badania uwarunkowań zmian w organizacji. Czynniki kształtujące zmiany dzieli się na grupę czynników sprzyjających i niesprzyjających zmianom, z podziałem na wewnętrzne i zewnętrzne w każdej z tych grup. W ten sposób powstaje czteropolowa macierz.

Analiza SWOT na poziomie ogólnym jest procedurą analityczną pozwalającą na gromadzenie i porządkowanie danych oraz przejrzystą ich prezentację. Najczęściej traktowana jest jako narzędzie analizy strategicznej służące do określenia najlepszych kierunków rozwoju badanego obszaru ze względu na cel działania, w wyniku przeprowadzenia badania otoczenia oraz wnętrza danego obszaru poprzez identyfikację wewnętrznych i zewnętrznych czynników oraz zależności między nimi. Istotą analizy SWOT jest przede wszystkim identyfikacja czynników, które mogą wpływać na funkcjonowanie danego obszaru oraz posegregowanie ich na cztery grupy:

1. **mocne strony - S (Strengths)** - mocna strona to czynnik wewnętrzny (cecha obszaru), czyli to, co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu,
2. **słabe strony - W (Weaknesses)** - słaba strona to czynnik wewnętrzny (cecha obszaru), czyli to, co stanowi słabość, barierę, wadę obiektu,
3. **szanse - O (Opportunities)** - szansa to czynnik zewnętrzny (cecha otoczenia), czyli to, co stwarza dla analizowanego obszaru szansę korzystnej zmiany,
4. **zagrożenia - T (Threats)** - zagrożenie to czynnik zewnętrzny (cecha otoczenia), czyli to, co stwarza dla danego obszaru niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Kolejnym krokiem jest wskazanie najlepszego rozwiązania, kierunku działań do osiągnięcia celów danego obszaru przy minimalizacji zagrożeń, ograniczaniu słabych stron oraz wykorzystaniu szans i mocnych stron.

Tabela 19. Analiza SWOT Gminy Paradyż

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • walory krajobrazowo-przyrodnicze – lasy, czyste środowisko (m.in. Piliczański Obszar Chronionego Krajobrazu, „Dolina Czarnej”, Natura 2000) • położenie przy drodze krajowej nr 74 • zasoby historyczno-kulturowe • aktywność społeczności lokalnej • bardzo dobry stan zwodociągowania gminy • inwestycje w poprawę infrastruktury technicznej • klimat sprzyjający rozwojowi przedsiębiorczości • poczucie bezpieczeństwa • tereny inwestycyjne • stacja redukcyjno - pomiarowa (gaz) 	<ul style="list-style-type: none"> • duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej • ujemny przyrost naturalny • bezrobocie (mało miejsc pracy dla kobiet) • utrudniony dostęp do podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej • rozdrobnione gospodarstwa rolne, brak wyspecjalizowanego rolnictwa • brak lokalnego rynku zbytu • gleby o słabej jakości (należące do V i VI klasy) • niska aktywność mieszkańców w zakresie przedsiębiorczości • Natura 2000 • brak przetwórstwa rolno – spożywczego
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój współpracy z sąsiednimi gminami • możliwości pozyskania funduszy europejskich np. na rozwój infrastruktury • potencjał społeczny • rozwój osadnictwa (budownictwo mieszkaniowe) • poszerzanie oferty zajęć pozaszkolnych • działania aktywizacji przedsiębiorczej i zawodowej dla mieszkańców • budowa infrastruktury odnawialnych źródeł energii • poprawa infrastruktury użyteczności publicznej • rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej • rozbudowa bazy gastronomiczno- noclegowej (agroturystyka) • możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych • inwestycje w oświatę 	<ul style="list-style-type: none"> • peryferyjne położenie w województwie • ograniczenia inwestycyjne na obszarach krajobrazu chronionego • niska dochodowość produkcji rolnej, tradycyjnie rozwiniętej na terenie gminy • migracja ludności do większych ośrodków aglomeracyjnych,

Źródło: Opracowanie własne

3.1. WYNIKI SONDAŻU SPOŁECZNEGO

3.1.1. OBSERWACJE I WNIOSKI Z BADANIA ANKIETOWEGO NA KLUCZOWYCH REPREZENTANTACH SPOŁECZNYCH GMINY

W dniach 01-15.07.2013 r. przeprowadzone zostało badanie ankietowe ze wskazanymi przez Urząd Gminy głównymi interesariuszami – uzyskano odpowiedzi od 17 respondentów. W badaniu udział wzięło:

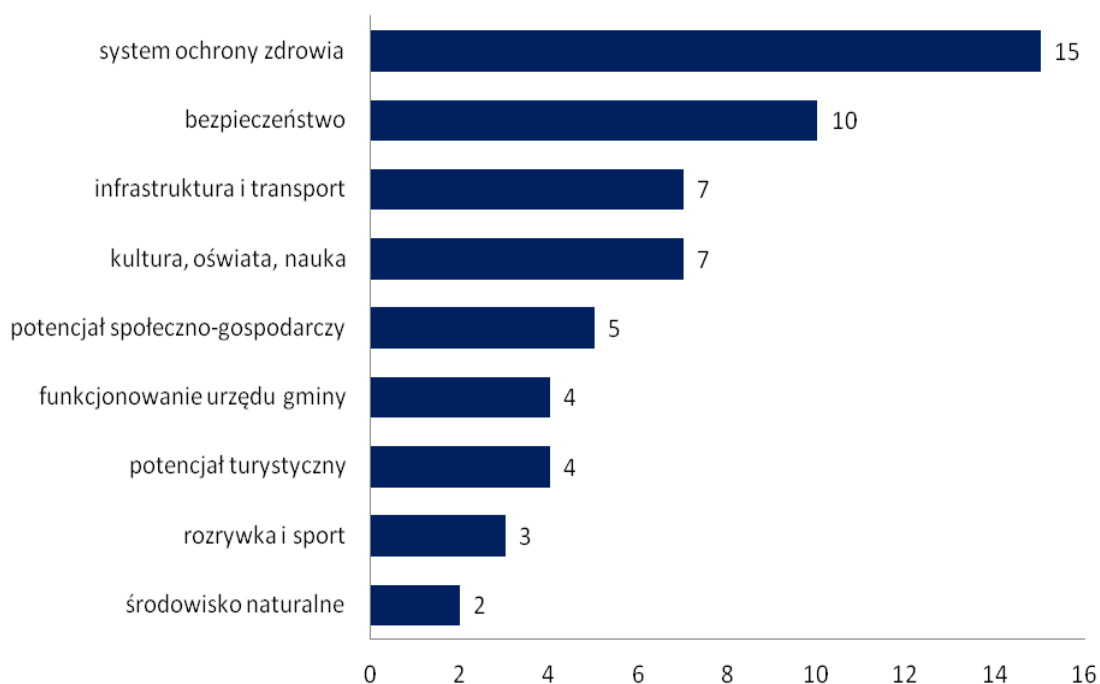
- 2 radnych,
- 9 sołtysów,
- 1 dyrektor szkoły.

W ankietach reprezentanci poproszeni zostali o wybór trzech (z dziewięciu predefiniowanych) priorytetowych obszarów działań w perspektywie najbliższych lat:

1. Kultura, oświata i nauka;
2. Rozrywka i sport;
3. Infrastruktura i transport;
4. Potencjał społeczno – gospodarczy;
5. Potencjał turystyczny;
6. Jakość środowiska naturalnego;
7. Jakość systemu ochrony zdrowia;
8. Bezpieczeństwo;
9. Funkcjonowanie Urzędu Gminy i jego pracowników.

W odpowiedziach ankietowani wskazywali przede wszystkim na konieczność poprawy systemu ochrony zdrowia, bezpieczeństwa oraz infrastruktury i transportu (rozkład odpowiedzi ilustruje Wykres 9.).

Wykres 8. Obszary priorytetowe wg interesariuszy.

Źródło: Opracowanie własne

W pytaniu drugim główni interesariusze zostali poproszeni o skonkretyzowanie najważniejszych inicjatyw, które ich zdaniem gmina powinna podjąć we wskazanych wcześniej obszarach. Opisano je poniżej szeregując poszczególne obszary od najczęściej do najrzadziej wskazywanego w pytaniu pierwszym.

W ramach poprawy systemu ochrony zdrowia (15 wskazań) respondenci wymienili następujące propozycje działań:

- ułatwienie dostępu do podstawowej opieki lekarskiej,
- ułatwienie dostępu do opieki specjalistycznej (w tym opieki stomatologicznej w szkołach),
- usprawnienie pracy ośrodka zdrowia poprzez wydłużenie czasu jego pracy,
- doposażenie gabinetów w niezbędny sprzęt,
- zwiększenie liczby lekarzy pracujących w ośrodku.

W obszarze poprawy poziomu bezpieczeństwa (10 wskazań) wskazywano głównie na potrzebę:

- utrzymania funkcjonującego na terenie gminy posterunku policji,
- poprawy stanu chodników,
- remontu strażnicy OSP,
- wprowadzenia monitoringu w budynkach szkolnych.

W obszarze infrastruktury i transportu (7 wskazań) wyszczególniano działania związane z:

- remontem i poprawą nawierzchni dróg,
- rozwojem sieci kanalizacyjnej,
- zwiększeniem dostępu do Internetu,
- poprawą dróg dojazdowych do pól,
- poprawą stanu rowów odwadniających przy drodze powiatowej.

W obszarze ukierunkowanym na rozwój kultury, oświaty i nauki (7 wskazań) wymieniano:

- potrzebą doboru odpowiedniej kadry nauczycielskiej, w celu zapewnienia wysokiego poziomu nauczania,
- doposażenie w niezbędny sprzęt placówek oświatowych – szczególnie oddziałów klas „0”,
- uruchomienie nowych ośrodków kultury, świetlic na terenie gminy.

W zakresie rozwoju potencjału społeczno – gospodarczego gminy (5 wskazań) proponowano:

- pomoc w poszukiwaniu miejsca zatrudnienia,
- organizację szkoleń dla osób poszukujących pracy,
- prowadzenie działań nakierowanych na przyciąganie i pozyskiwanie inwestorów.

W obszarze dotyczącym funkcjonowania urzędu gminy (4 wskazania) zwrócono uwagę na:

- bardzo dobrą pracę urzędników i ich stosunek do interesantów,
- potrzebę poprawy warunków lokalowych urzędu (z adnotacją, iż podjęto już jego rozbudowę).

W zakresie rozwoju potencjału turystycznego (4 wskazania) postulowano rozwój sieci ścieżek rowerowych, które połączyłyby swoją siecią teren całej gminy.

W obszarze dotyczącym rozrywki i sportu (3 wskazania) zgłaszano potrzebę:

- modernizacji istniejących sal i boisk sportowych,
- doposażenie istniejących obiektów w potrzeby sprzęt,
- budowę stadionu, orlika.

W obszarze poprawy jakości stanu środowiska naturalnego (2 wskazania) odnotowano jedynie głosy dotyczące konieczności poprawy stanu czystości lokalnych lasów – zapobiegania ich zanieczyszczeniu szczególnie w okolicach dróg powiatowych.

Mocne strony gminy wskazane przez głównych interesariuszy to:

- dobra współpraca i organizacja gminy (w tym obsługa petentów, troska o mieszkańców),
- systematyczny rozwój kanalizacji,
- dbałość o stan środowiska naturalnego,
- gospodarność w zarządzaniu,
- drogi lokalne,
- szybki rozwój gminy,
- poziom bezpieczeństwa,
- dbałość o szkolnictwo.

Szanse na rozwój gminy interesariusze dostrzegają głównie w związku z:

- budową autostrady,
- rozwojem przedsiębiorczości,
- wykorzystaniem potencjału obszaru NATURA 2000,
- rozwojem agroturystyki i rozbudową sieci ścieżek rowerowych.

Słabe strony gminy rozpatrywane są przez pryzmat:

- stanu dróg gminnych i powiatowych,
- stanu szkoły w Sokołowie,
- niewystarczającej opieki medycznej oraz działań nakierowanych na osoby niepełnosprawne,
- słabego przepływu informacji wewnątrz gminy,
- zbyt licznej populacji bobrów.

Zagrożenia definiowano w kategoriach:

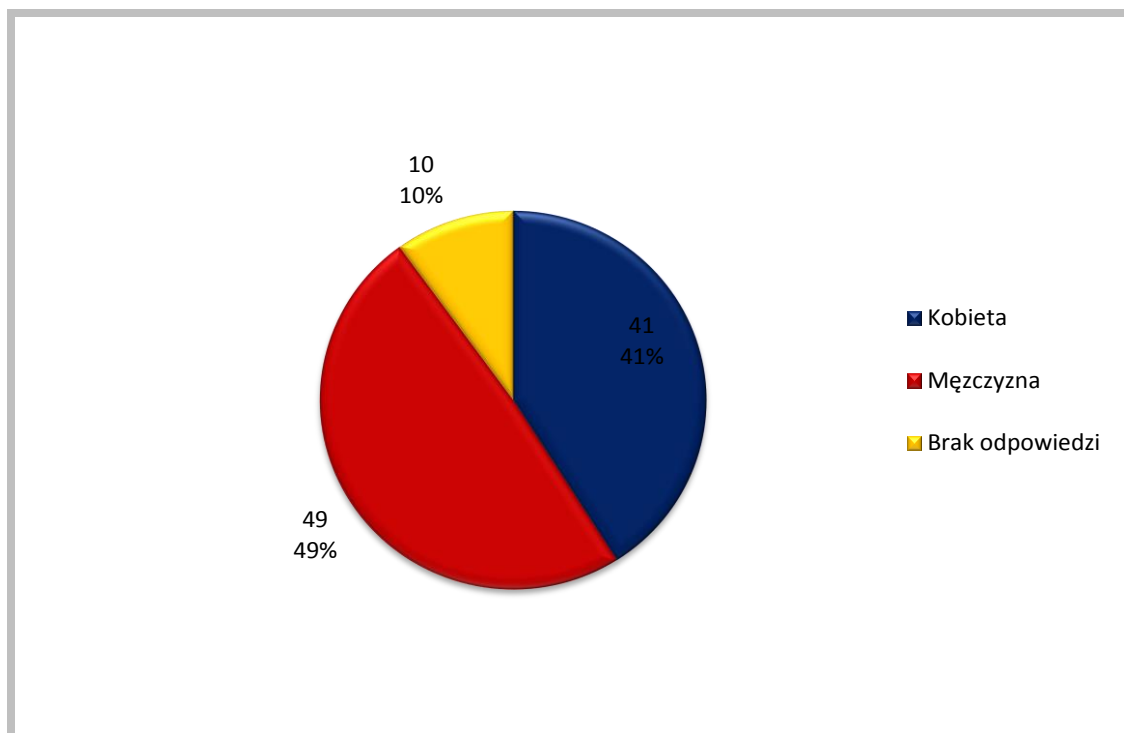
- klęsk naturalnych – ulew, gradobicia, podtopień,
- uciążliwości i niebezpieczeństw związanych z ruchem drogowym (zwracano uwagę na skrzyżowanie w centrum Paradyża, zbyt wysoki poziom hałasu)
- bezrobocia oraz braku inwestorów,
- migracji młodych ludzi i starzenia się lokalnej społeczności.

3.1.2. OBSERWACJE I WNIOSKI Z BADANIA ANKIETOWEGO WŚRÓD MIESZKAŃCÓW GMINY

Badanie zostało przeprowadzone w dniu 16 sierpnia 2013 roku na terenie Gminy Paradyż przez firmę Pheno sp. z o.o. na zlecenie Łódzkiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. Badanie przebiegało sprawnie – respondenci byli bardzo pozytywnie nastawieni do akcji zbierania ich opinii na temat najważniejszych dla ich gminy zagadnień. Mieszkańcy chętnie udzielali odpowiedzi, często uzupełniając swoje odpowiedzi w dodatkowych komentarzach.

Respondenci biorący udział w badaniu zostali dobrani drogą losową. W badaniu wzięło udział 100 respondentów, z czego większą część stanowili mężczyźni, których było 49%, kobiet było 41%, a 10% osób nie oznaczyło płci w metryczce.

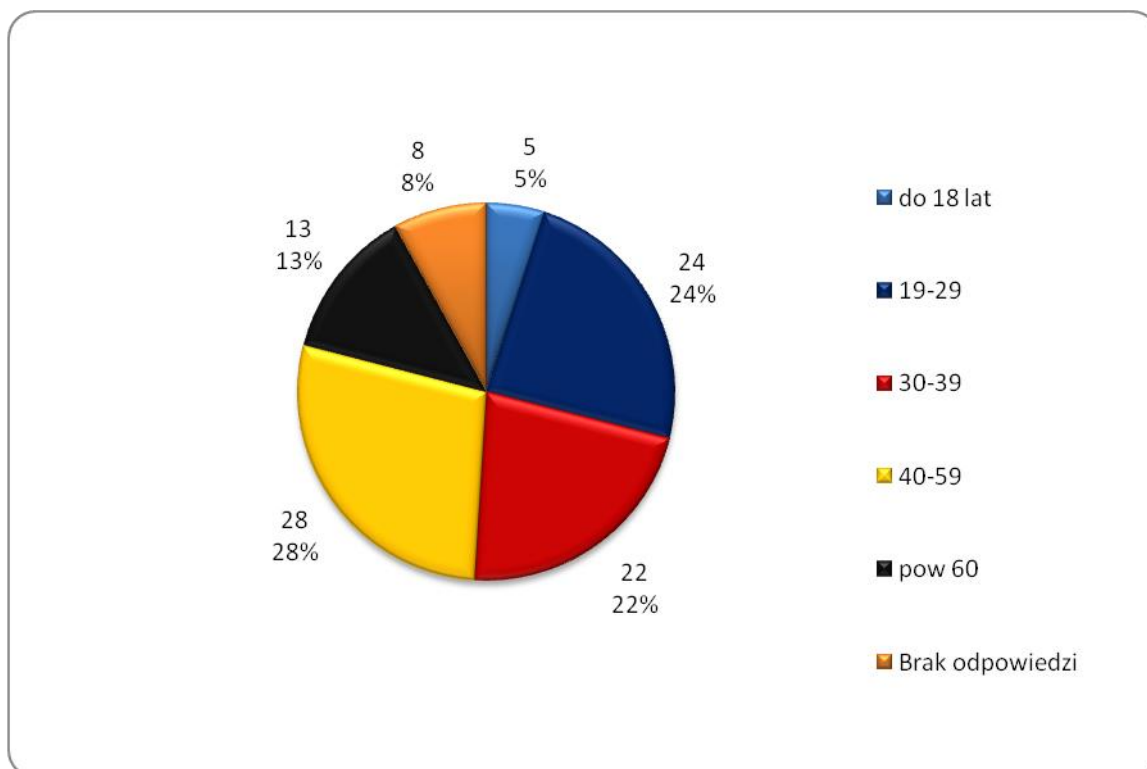
Wykres 9. Płeć respondentów.

Źródło: Opracowanie własne

Najliczniejszą grupę respondentów (28%) stanowiły osoby z grupy wiekowej 40 – 59 lat. Równie liczni byli ludzie młodzi – do dwudziestego dziewiątego roku życia, nieco ponad jedna piąta wszystkich ankietowanych to dzisiejsi trzydziestolatkowie. Mieszkańcy powyżej sześćdziesiątego roku życia stanowili 13% ankietowanych osób.

Wykres 10. Wiek respondentów.

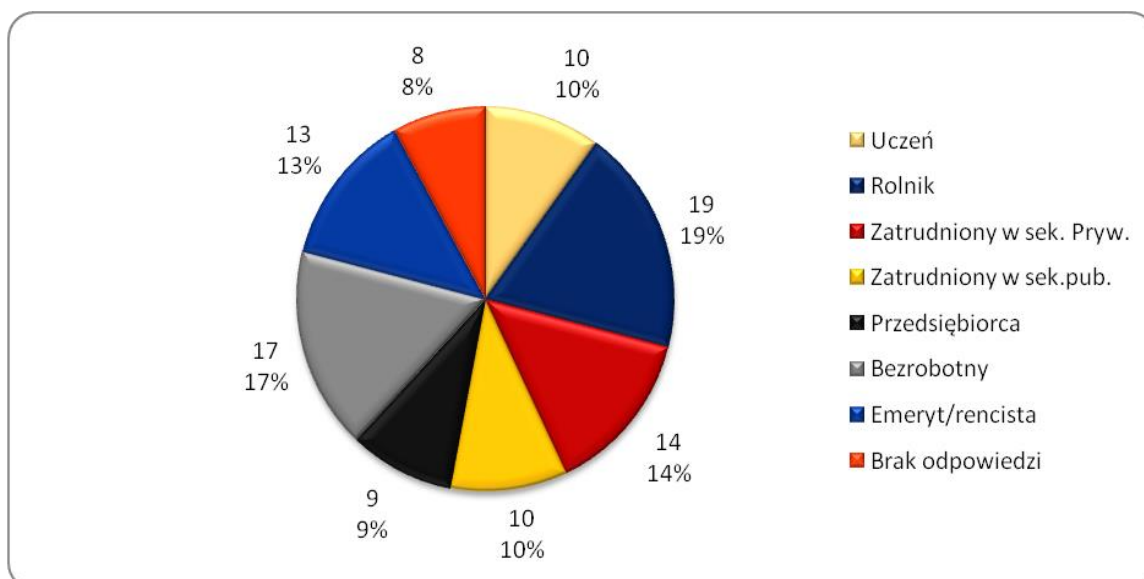

Źródło: Opracowanie własne

Biorąc pod uwagę status zawodowy ankietowanych osób najliczniejszą grupę stanowili rolnicy (19%) oraz osoby, które zadeklarowały status bezrobotnego (15%). 14% respondentów to osoby zatrudnione w sektorze prywatnym, a kolejne 13% korzysta ze świadczeń w postaci rent lub emerytur. Tylko co dziesiąty respondent jest pracownikiem sektora publicznego, a 9% grupy ankietowanych to osoby prowadzące własną działalność gospodarczą.

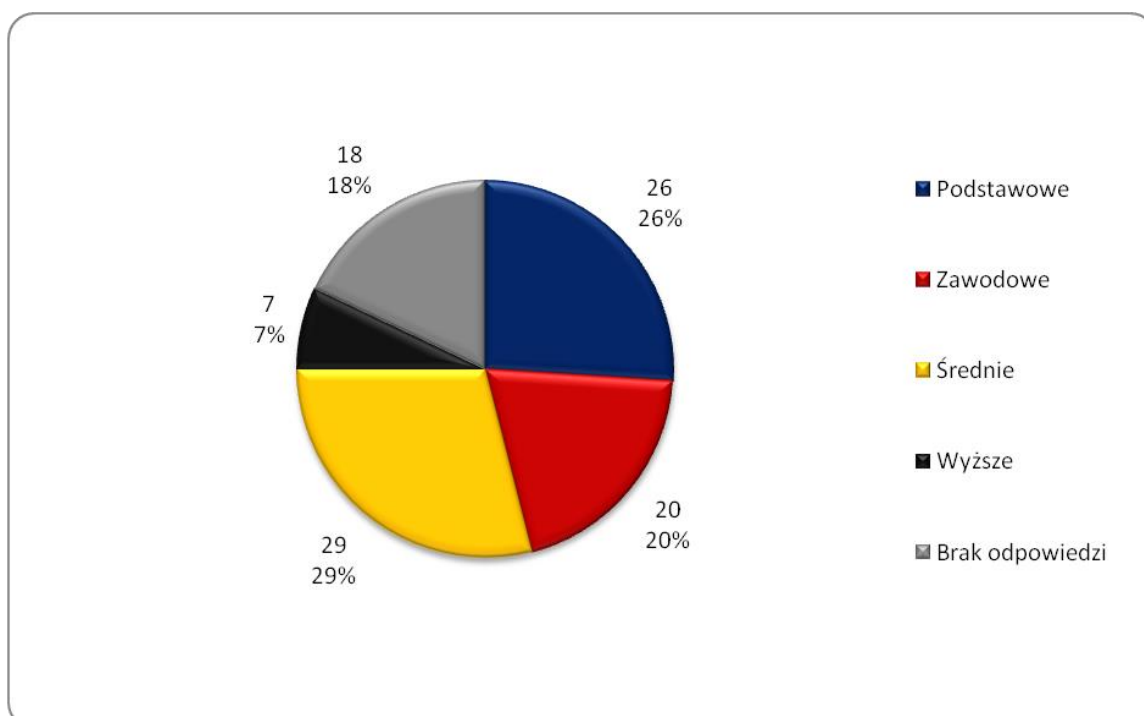
Wykres 11. Status zawodowy respondentów.

Źródło: Opracowanie własne

Pod względem wykształcenia ponad jedna czwarta ankietowanych, to osoby z wykształceniem średnim (28%) oraz podstawowym (25%). Jedna piąta ankietowanych mieszkańców posiada wykształcenie zawodowe, zaś 7% grupy respondentów to osoby posiadające dyplom ukończenia szkoły wyższej. Aż jedna piąta z ankietowanych osób nie udzieliła w kwestionariuszu odpowiedzi na to pytanie.

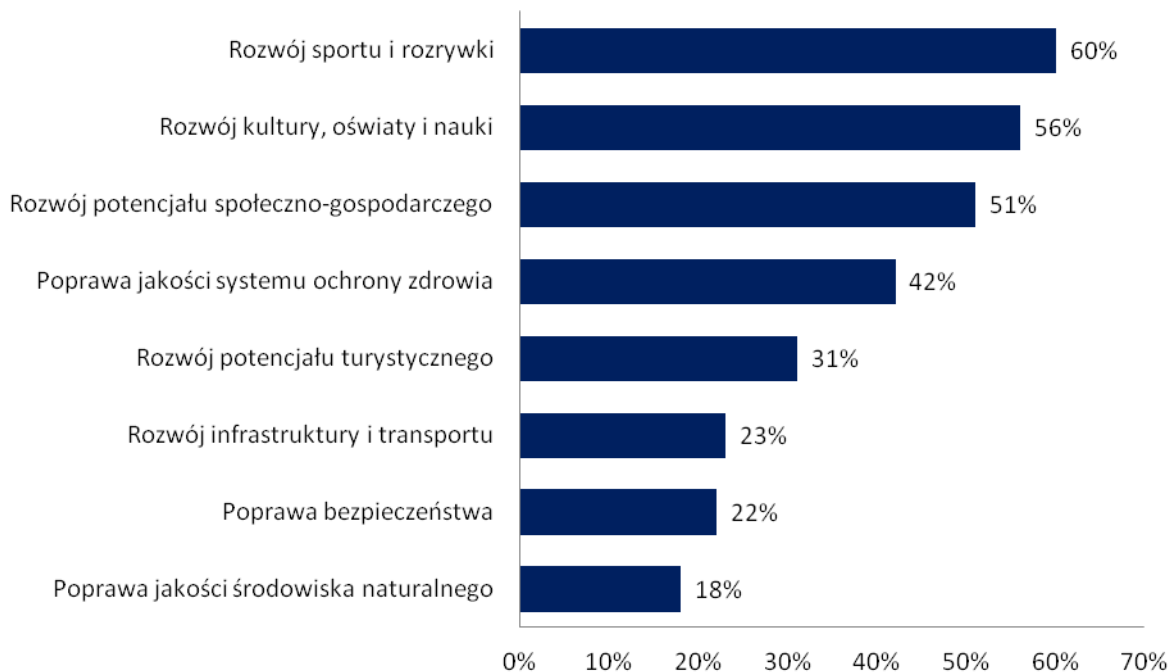
Wykres 12. Wykształcenie respondentów.

Źródło: Opracowanie własne

W pierwszym pytaniu, respondenci zostali poproszeni o wskazanie trzech najważniejszych dla nich obszarów, które w ich opinii powinny być najważniejsze dla rozwoju Gminy Paradyż w perspektywie najbliższych lat. Następnie mieli za zadanie doprecyzowanie obszarów przyszłych zmian poprzez wymienienie trzech kluczowych inicjatyw/działań z nimi związanych. Odpowiedzi udzielane przez respondentów zaprezentowane zostały w formie graficznej na Wykresie 13.

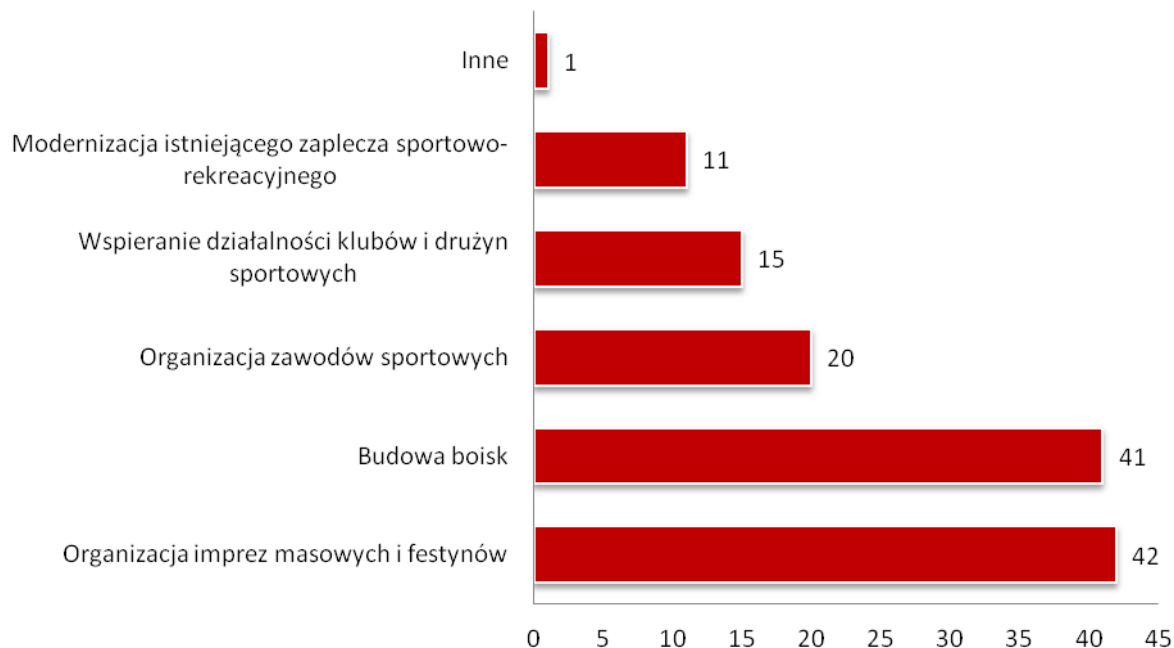
Wykres 13. Najistotniejsze obszary przyszłych zmian:

Źródło: Opracowanie własne

Najistotniejsze dla ankietowanych mieszkańców Gminy były działania związane z rozwojem obszaru rozrywki i sportu, na który wskazała ponad połowa wszystkich respondentów (60%) oraz inicjatywy dotyczące rozwoju kultury, oświaty i nauki (56%). Trzecią pod względem istotności wskazywaną w ankietach sferą była gospodarka oraz rozwój potencjału społecznego, na którą zwróciło uwagę 51% wszystkich ankietowanych osób.

Wykres 14. Rozwój sportu i rozrywki:

Źródło: Opracowanie własne

Aż dla 42 osób – stanowiących 70% grupy respondentów, którzy wskazali na konieczność rozwoju obszaru rozrywki i sportu, najważniejsza jest organizacja imprez masowych i festynów. Następną w kolejności inicjatywą istotną dla mieszkańców Gminy Paradyż, w tym obszarze jest budowa boisk. Na taką odpowiedź wskazało 41 (68%) badanych. Jedna trzecia grupy (33%) wskazała na potrzebę organizacji zawodów sportowych, a jedna czwarta (25%) zwróciła uwagę na konieczność wsparcia działalności funkcjonujących na terenie gminy klubów i drużyn sportowych. Jedynie jedenaście osób (18% grupy) uznało, że modernizacji wymaga istniejące już na terenie Gminy Paradyż zaplecze sportowo – rekreacyjne.

Wykres 15. Rozwój kultury, oświaty i nauki:

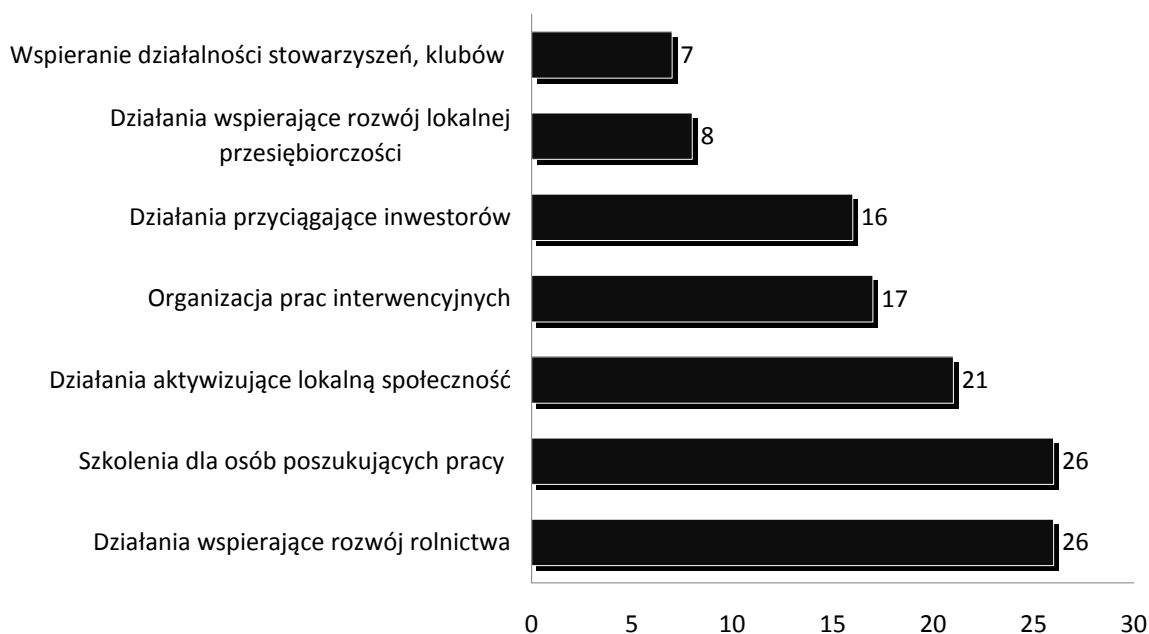

Źródło: Opracowanie własne

W ankietach osób wskazujących obszar kultury i nauki jako priorytetowy dla rozwoju gminy najczęściej pojawiały się głosy dotyczące potrzeby organizacji zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży (55% grupy). Następną w kolejności ważną inicjatywą powinna być według 29 respondentów (51%) organizacja imprez i wydarzeń o charakterze kulturalnym oraz modernizacja istniejących w gminie placówek, oczekuje tego 19 osób badanych (33%). Część respondentów zwróciła także uwagę na potrzebę doposażenia istniejących już placówek oświatowo – kulturalnych w odpowiedni sprzęt. Aż jedenaście ankietowanych osób (16% grupy) oczekuje utworzenia ośrodka kultury oraz świetlic, w których mogliby spędzać aktywnie swój wolny czas. Tylko 3 osoby zasygnalizowały trudności w zapewnieniu opieki dla dzieci najmłodszych i postulowały zwiększenie liczby miejsc w przedszkolach.

Trzecim najważniejszym obszarem, który powinien być uwzględniony w planach rozwoju Gminy Paradyż na najbliższe lata jest dla 51% wszystkich respondentów rozwój potencjału społeczno - gospodarczego.

Wykres 16. Rozwój potencjału społeczno-gospodarczego:

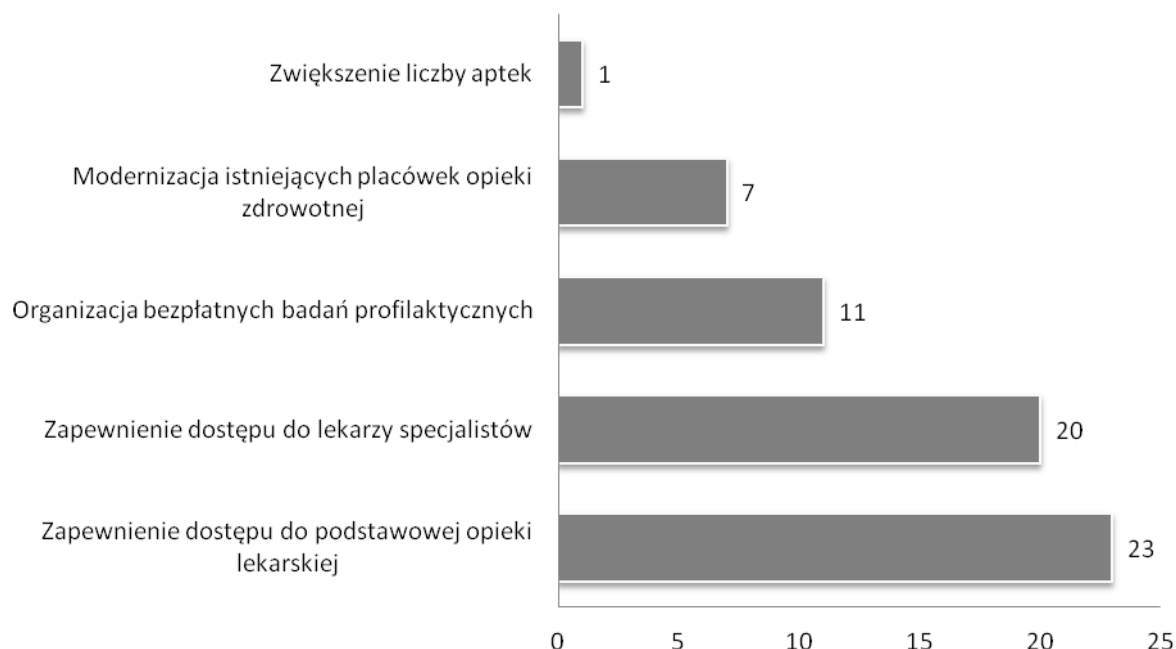

Źródło: Opracowanie własne

Według 26 respondentów (co stanowi 51% badanych) wskazujących na priorytetowy obszar potencjału społeczno – gospodarczego, na największą uwagę zasługuje inicjatywa związana ze szkoleniem osób poszukujących pracy oraz działania wspierające dalszy rozwój lokalnego rolnictwa. Kolejnych 21 ankietowanych mieszkańców (41%) dostrzega potrzebę prowadzenia działań aktywizujących lokalną społeczność, a 7 respondentów (13%) proponuje wspieranie działań prowadzonych przez lokalne kluby i stowarzyszenia. 17 osób (33%) uznało, że w celu poprawy warunków gospodarczych warto realizować projekty związane z organizacją prac interwencyjnych oraz przedsięwzięcia przyciągające na teren gminy inwestorów zewnętrznych – 16 (31%). Kolejnym elementem, nad którym powinny pochylić się władze gminy są działania wspierające rozwój lokalnej przedsiębiorczości – podkreśliło go w ankietach 8 respondentów (15%).

Czwartym najistotniejszym w opinii respondentów obszarem dla rozwoju gminy jest kwestia działań związanych z poprawą jakości systemu ochrony zdrowia, na który wskazało w kwestionariuszach 42% wszystkich ankietowanych mieszkańców.

Wykres 17. Poprawa jakości systemu ochrony zdrowia:

Źródło: Opracowanie własne

W obrębie obszaru dotyczącego poprawy jakości systemu ochrony zdrowia ankietowani mieszkańcy najczęściej dostrzegają potrzebę zapewnienia dostępu do podstawowej opieki lekarskiej (wskazały na nią 23 osoby, stanowiące 54% grupy dla której priorytetem są działania dotyczące służby zdrowia) oraz dostępu do lekarzy specjalistów - 20 osób (48%). Organizacja bezpłatnych badań profilaktycznych istotna jest dla 11 respondentów (26%), zaś 7 (16%) oczekuje modernizacji istniejących placówek opieki zdrowotnej. Tylko jedna osoba uznała, iż powinna zostać zwiększona liczba funkcjonujących na terenie gminy aptek.

Następnym w kolejności obszarem, który nie powinien być pominięty w Strategii Rozwoju Gminy Paradyż jest dla 31% respondentów rozwój potencjału turystycznego, który zajął piąte miejsce w rankingu obszarów priorytetowych.

Wykres 18. Rozwój potencjału turystycznego:

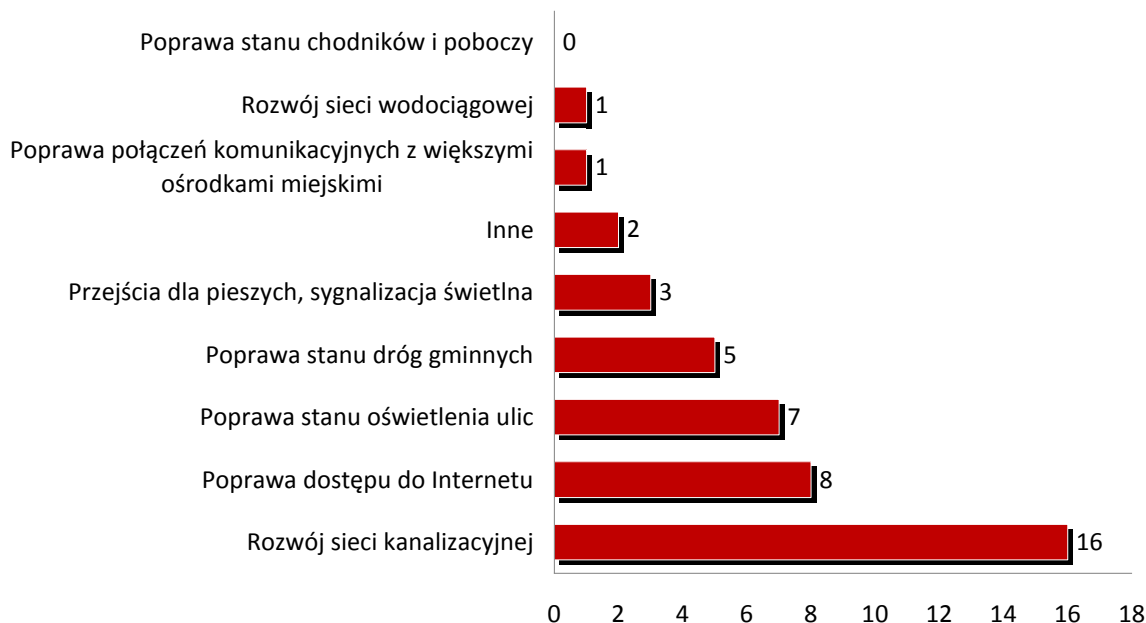

Źródło: Opracowanie własne

W tym przypadku najważniejsza, zdaniem respondentów, jest konieczność podejmowania działań związanych z szeroko rozumianą promocją gminy – wskazało na nią 20 ankietowanych mieszkańców (65% grupy wskazującej na ten obszar jako priorytetowy). Równie istotne dla rozwoju turystyki w gminie jest tworzenie sieci ścieżek rowerowych (58%) oraz szlaków tematycznych (48%) łączących najciekawsze zakątki Paradyża. Kolejną istotną kwestią dla 15 (48%) badanych mieszkańców jest podejmowanie inicjatyw związanych z agroturystyką, a wg 10 (32%) z nich atrakcyjność turystyczną zwiększyć mogłaby organizacja imprez masowych przyciągających do gminy nowych gości. Ulepszenia związane z rozwojem infrastruktury wypoczynkowo - rekreacyjnej oraz z budową zbiornika wodnego i zagospodarowaniem go do celów rekreacyjnych chciałoby wprowadzić zaledwie 5 respondentów (16%).

Na szóstym miejscu w rankingu działań priorytetowych znajduje się rozwój infrastruktury i transportu – wskazało na niego w swoich ankietach 23% wszystkich respondentów.

Wykres 19. Rozwój infrastruktury i transportu:

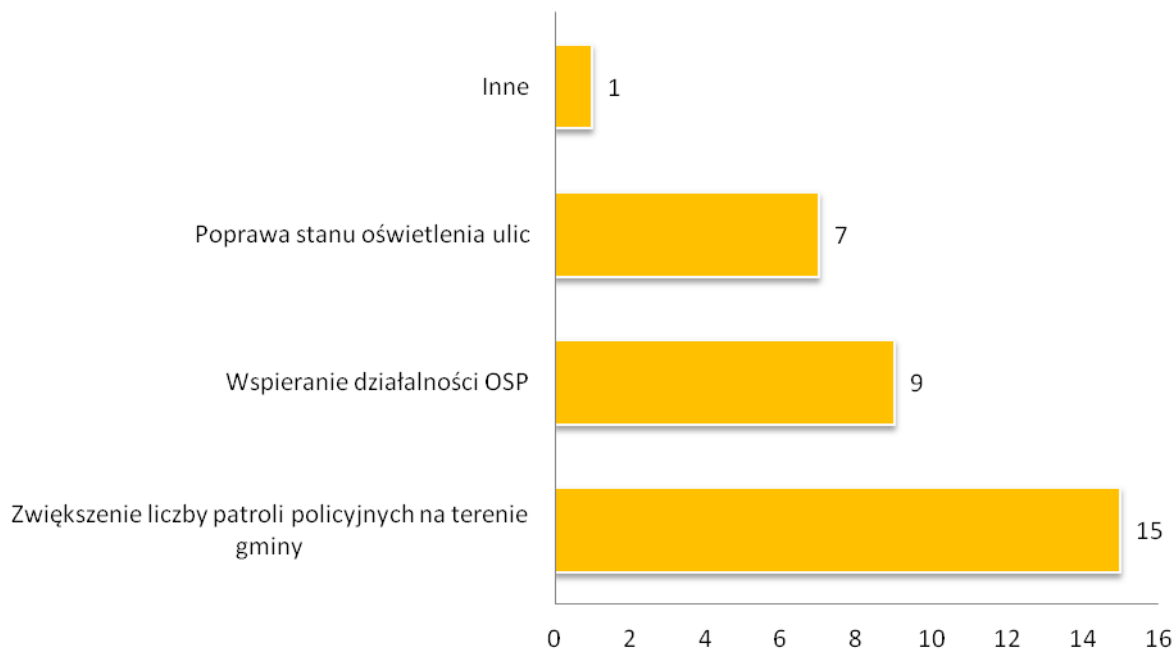
Źródło: Opracowanie własne

Dla grupy respondentów, która uznała za istotne kwestie infrastruktury i transportu, najważniejsze są działania związane z systematycznym rozwojem sieci kanalizacyjnej na terenie całej gminy – podkreśliło je w ankietach 16 osób (69% grupy). Odnotowano pojedyncze głosy postulujące konieczność poprawy dostępu do Internetu na terenie gminy (8 osób – 34% grupy) oraz podjęciem inwestycji ułatwiających poruszanie się po gminnych drogach – mieszkańcy wskazywali tu na potrzebę polepszenia stanu oświetlenia (7 osób – 30% grupy), poprawę jakości dróg (5 osób – 22% grupy) wraz z organizacją przejść dla pieszych i sygnalizacją świetlną (3 osoby – 13% grupy). Tylko jeden respondent zasygnalizował problem z połączeniami komunikacyjnymi z większymi ośrodkami miejskimi oraz konieczność rozwoju sieci wodociągowej. Żadna z ankietowanych osób nie wskazała na potrzebę poprawy stanu chodników i poboczy w gminie.

Przedostatnie miejsce pod względem istotności dla rozwoju gminy zajął obszar poprawy bezpieczeństwa, na który wskazało w swoich ankietach 22% wszystkich badanych osób.

Wykres 20. Poprawa bezpieczeństwa

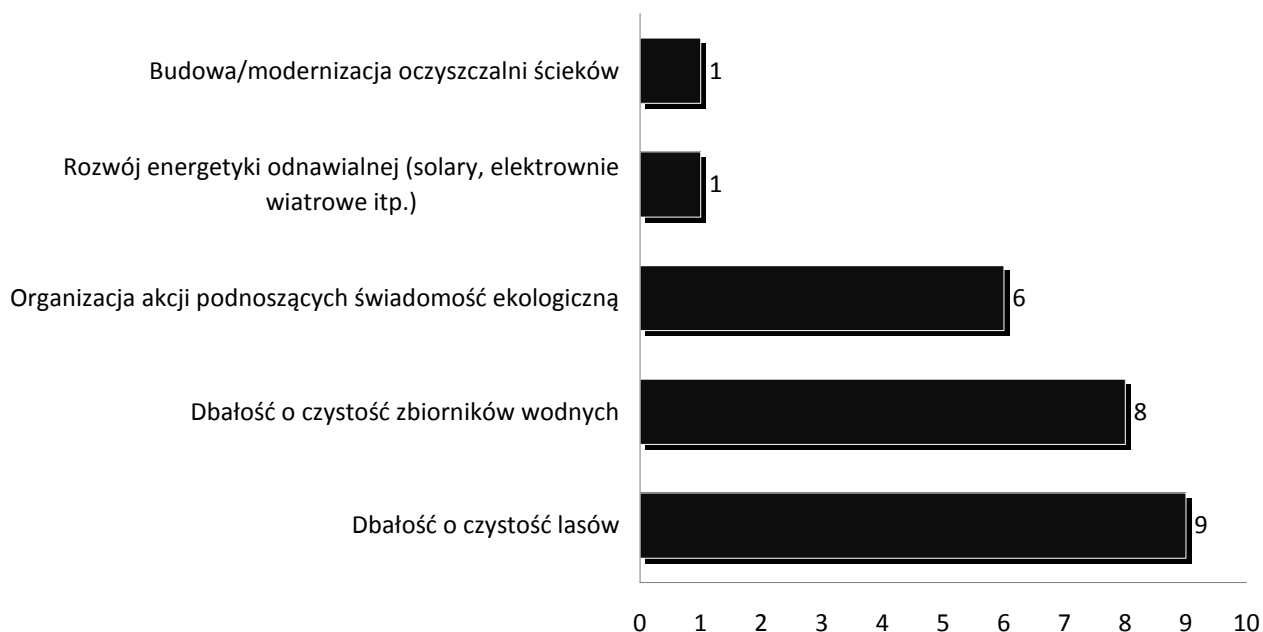

Źródło: Opracowanie własne

Ankietowani mieszkańcy koncentrowali się w tej kwestii na inicjatywach związanych ze zwiększeniem częstotliwości i obsady patroli policyjnych funkcjonujących na terenie gminy – zaznaczyło je w kwestionariuszach 15 osób (68% grupy uważającej obszar bezpieczeństwa za priorytetowy). Na kolejnym miejscu wymieniano konieczność podejmowania działań wspierających funkcjonowanie jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych – to temat istotny dla 9 osób (40%). Ponownie odnotowano pojedyncze głosy dotyczące poprawy stanu oświetlenia ulic na terenie gminy. Ogólnie jednak mieszkańcy nie mają poważniejszych zastrzeżeń co do poziomu bezpieczeństwa na terenie gminy.

Ostatnie miejsce pod względem istotności dla rozwoju gminy zajął w opiniach respondentów obszar poprawy jakości środowiska naturalnego – wskazało na niego w swoich ankietach 18% wszystkich badanych osób.

Wykres 21. Poprawa jakości środowiska naturalnego:

Źródło: Opracowanie własne

W tym przypadku 9 respondentów (50% grupy) uznało, że istotna jest dbałość o stan czystości lokalnych lasów, 8 (44%) zbiorników wodnych, a 6 osób (33%) wskazało na potrzebę organizacji akcji podnoszących świadomość ekologiczną mieszkańców regionu. Tylko jedna osoba wskazała na szansę rozwoju związaną z sektorem energetyki i odnawialnych źródeł energii. Jedna osoba dostrzega również konieczność działań związanych z rozbudową funkcjonującej na terenie gminy oczyszczalni ścieków.

W kolejnym pytaniu respondenci mieli za zadanie wskazać kluczowe mocne strony Gminy Paradyż. Znaczna część badanych, bo aż 78% udzieliło odpowiedzi na to pytanie. Najwięcej osób – 21 uznało, że najważniejszymi zaletami Gminy Paradyż jest krajobraz i położenie wśród dużej ilości zieleni co sprawia, że gmina jest ładnym i przyjemnym miejscem do życia. Dla kolejnych 20 osób istotne są zabytki, głównie kościoły, natomiast 18 osób zauważyło, że gmina posiada dobrego gospodarza – wójta, który dba o mieszkańców oraz o czystość, bezpieczeństwo i estetyczne walory gminy. Następne 15 osób stwierdziło, że kluczowymi mocnymi stronami gminy jest dobra lokalizacja oraz dobre tereny do przyszłych inwestycji i parki. Kolejnych 10 odpowiedzi związanych było z funkcjonowaniem na terenie gminy zakładu produkcyjnego Ceramiki Paradyż. 9 osób podkreśliło potencjał ludzki – pisząc o miłych, przyjaznych mieszkańcach gminy, a 7 respondentów akcentowało czystość środowiska oraz ciszę i spokój na terenie gminy. Pozostałych 5 odpowiedzi dotyczyło dobrego stanu dróg i chodników w gminie.

Respondenci wskazali również kluczowe słabe strony gminy. Najczęściej wymieniano brak jakichkolwiek rozrywek dla mieszkańców, imprez oraz nudę, a także bezrobocie, niskie zarobki, zubożenie mieszkańców i niskie wykształcenie – wskazywało na nie 32 ankietowane osoby. W opinii 22 mieszkańców słabą stroną jest niepełne wykorzystanie potencjału gminy, brak inwestowania w jej walory oraz mała aktywności mieszkańców. 18 respondentów stwierdziło w swoich ankietach, że brakuje rozrywki i wydarzeń o charakterze kulturalnym, jak i miejsc spotkań, zaś 8 z nich wskazało na słabości związane z niewystarczającą bazą sportową. Kolejnej słabej strony 14 spośród badanych mieszkańców upatruje w braku ścieżek rowerowych i w słabo rozwiniętej turystyce. Dla 13 ankietowanych wadą jest ograniczony dostęp do lekarzy i długi czas oczekiwania na przyjazd karetki pogotowia. Na słabą i niewystarczającą promocję gminy oraz na brak kanalizacji skarżyły się w swoich kwestionariuszach po 4 osoby, zaś na słabe dofinansowanie rolnictwa jedynie 2 osoby.

W kwestionariuszach respondenci mieli okazję do zaproponowania hasła reklamowego dla Gminy Paradyż. Poniżej wymieniono najciekawsze z odnotowanych w ankietach haseł:

- Paradyż miejsce dla ciebie.
- Gmina zaprasza do wspólnego życia.
- W Paradyżu najlepiej!
- Gmina Paradyż miejscem dobrym.
- Paradyż jest gminą dobrą dla ciebie!
- Nieocenione walory gminy.
- Gmina Paradyż do boju!
- Gmina Paradyż to dobre miejsce do życia i mieszkania.
- Gmina Paradyż to piękna gmina.
- Paradyż, gmina z przyszłością!
- W Paradyżu żyje się miło.

- Gmina Paradyż – czysta gmina.
- Paradyż – gmina przyszłości.

Zależności pomiędzy odpowiedziami, a płcią, wiekiem, statusem zawodowym i wykształceniem

W badaniu wzięło udział 41 kobiet, aż 23 (56%) spośród nich wskazało rozwój kultury, oświaty i edukacji oraz rozwój sportu i rozrywki jako priorytetowe obszary w przyszłych działaniach Gminy Paradyż. Kolejnym, istotnym obszarem, na który zwróciły uwagę kobiety jest rozwój potencjału społeczno - gospodarczego – 22 wskazań (53%) oraz poprawa jakości systemu ochrony zdrowia – 17 odpowiedzi (41%). Duża ilość kobiet – 15 spośród nich (36%) – wskazała także na rozwój potencjału turystycznego jako na istotny obszar przyszłych działań. Na rozwój infrastruktury i transportu wskazało 11 ankietowanych kobiet (26%). Następnymi wskazanymi przez kobiety obszarami była poprawa bezpieczeństwa – 10 (24%) oraz jako poprawa jakości środowiska naturalnego, którą wymieniło zaledwie 7 spośród badanych kobiet (17%).

W badaniu wzięło udział także 49 mężczyzn, którzy najczęściej wskazywali na obszar rozwój rozrywki i sportu – 32 odpowiedzi (65%). Drugim najczęściej wskazywanym obszarem był rozwój kultury, oświaty i nauki – 27 osób (55%), a następnie rozwój potencjału społeczno - gospodarczego, który za istotny uważa 23 badanych mężczyzn (46%). Rozwój infrastruktury i transportu zyskał poparcie 10 respondentów (20%), natomiast zarówno rozwój potencjału turystycznego, jak i poprawa jakości systemu ochrony zdrowia – po 6 (12%). 5 respondentów (10%) - zaznaczyło odpowiedź związaną z poprawą bezpieczeństwa, natomiast obszarem najmniej istotnym dla mężczyzn jest poprawa jakości środowiska naturalnego, na którą wskazało jedynie 3 (6%).

Respondenci różnili się od siebie również pod względem wieku. Najmłodszymi badanymi były osoby do 18 roku życia, których było zaledwie 5. Wśród tej grupy wiekowej obszarem najczęściej wskazywanym do przyszłych działań był rozwój sportu i rozrywki, który jest najbardziej istotny dla wszystkich respondentów. Następnymi ważnymi obszarami dla 3 respondentów (60%) z tej grupy wiekowej jest rozwój kultury, oświaty i edukacji. Rozwój infrastruktury i transportu oraz rozwój potencjału turystycznego zyskały 2 wskazania (40%), a rozwój potencjału społeczno – gospodarczego – 1. (20%) Pozostałe kategorie, którymi są poprawa jakości systemu ochrony zdrowia, poprawa jakości środowiska naturalnego oraz na poprawa bezpieczeństwa w gminie nie są zbyt istotne dla najmłodszych mieszkańców, ponieważ nie zyskały one żadnego wskazania.

Badani, będący w wieku od 19 do 29 roku życia stanowili prawie najliczniejszą grupę, ponieważ osób w tym przedziale było 24. Najistotniejszymi obszarami do przyszłych działań jest dla 18 osób (75%) w tej grupie wiekowej rozwój rozrywki i sportu, natomiast dla 15 osób (62%) najważniejszy jest rozwój kultury, oświaty i nauki, a dla 12 osób (50%) - rozwój potencjału społeczno – gospodarczego. Kolejnymi

obszarami wartymi zainteresowania są dla 9 badanych (37%) rozwój potencjału turystycznego, poprawa jakości środowiska naturalnego oraz poprawa jakości systemu ochrony zdrowia, na które wskazało odpowiednio po 7 (29%) i 6 osób (25%). Kolejnych 4 respondentów (16%) wskazało jako istotny rozwój infrastruktury i transportu oraz poprawę bezpieczeństwa – 3 osoby (12%).

Następną grupą respondentów były osoby w wieku od 30 do 39 lat, którzy stanowili 22% wszystkich badanych. Wśród tej grupy priorytetami dla władz gminy powinny być: rozwój kultury, oświaty i nauki – 15 (68%) oraz rozwój potencjału społeczno – gospodarczego – 12 (54%). Rozwój rozrywki i sportu, potencjału turystycznego oraz systemu ochrony zdrowia zyskał po 10 wskazań (45%). Niewiele mniej, bo 6 osób (27%) z tej grupy wiekowej wskazało na konieczność poprawy bezpieczeństwa, a 5 osób (22%) – rozwój infrastruktury i transportu za najważniejszy dla rozwoju Gminy Paradyż. Poprawa jakości środowiska naturalnego jest istotnym elementem jedynie dla 4 osób (18%), czyli jest to najmniej istotny obszar dla respondentów z Gminy.

Nieco starsi respondenci, czyli osoby pomiędzy 40, a 59 rokiem życia, którzy łącznie stanowili 28% wszystkich ankietowanych, uznali, że najważniejszy w rozwoju Gminy Paradyż jest rozwój potencjału społeczno – gospodarczego i rozwój rozrywki i sportu – po 14 wskazań (50%). Jako kolejne ważne obszary wymieniali rozwój kultury, oświaty i edukacji – 13 (46%). Poprawę jakości systemu ochrony zdrowia postulowało 12 osób (42%), rozwój infrastruktury i transportu – 7 (25%), a rozwój potencjału turystycznego oraz poprawę bezpieczeństwa – 6 osób. Zaledwie 3 osoby (10%) z tej grupy wiekowej uznały, że ważna jest dla nich poprawa jakości środowiska naturalnego w gminie.

Najstarszymi respondentami były osoby powyżej 60 roku życia, którzy stanowili 13% badanych mieszkańców. W tej grupie wiekowej najczęstszą odpowiedzią związaną z obszarami, które powinny być priorytetem w rozwoju gminy jest poprawa jakości ochrony zdrowia – 11 (84%) oraz dla 7 osób (53%) rozwój sportu i rozrywki. Potencjał społeczno – gospodarczy zyskał poparcie 6 osób (46%), poprawa bezpieczeństwa – 5 (38%). Następnymi istotnymi elementami według 3 (23%) najstarszych badanych mieszkańców Gminy Paradyż jest rozwój infrastruktury i transportu oraz poprawa jakości środowiska naturalnego, natomiast jako najmniej ważny postrzegany jest rozwój potencjału turystycznego.

Badani respondenci byli także rozróżnieni ze względu na status zawodowy. Dla 10 osobowej grupy uczniów (w tym studentów), najistotniejszymi obszarami do przyszłych działań gminy są rozwój rozrywki i sportu – 9 wskazań (90%) oraz rozwój kultury, oświaty i edukacji, na który wskazało 8 (80%) uczniów. Kolejną istotną kwestią według 5 uczniów (50%) jest rozwój potencjału turystycznego, a według 2 (20%) – rozwój infrastruktury i transportu, rozwój potencjału społeczno – gospodarczego oraz poprawa jakości środowiska naturalnego. Najmniej uwagi w tej grupie wiekowej poświęcono obszarom dotyczącym poprawy jakości systemu ochrony zdrowia oraz poprawy bezpieczeństwa (pojedyncze wskazania).

Najliczniejszą grupę respondentów stanowili rolnicy (19% respondentów). Według 14 (73%) spośród nich, najważniejszym obszarem działań powinien być rozwój potencjału społeczno – gospodarczego, dla 12

(63%) - rozwój rozrywki i sportu, zaś dla 11 (57%) priorytetem jest rozwój kultury, oświaty i edukacji. Według 7 (36%) niezbędna dla lepszego funkcjonowania mieszkańców Gminy Paradyż jest przede wszystkim poprawa jakości systemu ochrony zdrowia. Kolejnych 5 wskazań (25%) zyskała poprawa bezpieczeństwa oraz rozwój potencjału turystycznego. Na potrzebę poprawy jakości środowiska naturalnego zwróciło uwagę zaledwie 4 rolników (21% tej grupy).

Kolejną grupą biorącą udział w badaniu ankietowym były osoby zatrudnione w sektorze prywatnym – stanowili oni 14% wszystkich respondentów. Ponad połowa z nich - 8 osób (57%) stwierdziła, że najistotniejszymi obszarami, w obrębie których Gmina Paradyż powinna działać są kolejno: rozwój potencjału społeczno – gospodarczego, 7 (50%), rozwój rozrywki i sportu, 6 (42%) rozwój kultury, oświaty i edukacji oraz infrastruktury i transportu. Kolejnych 5 osób (35%) uznało, że to poprawa jakości systemu ochrony zdrowia jest najistotniejszym elementem rozwoju, natomiast po 4 respondentów (28%) wskazało jako kluczowy element - rozwój potencjału turystycznego oraz poprawę bezpieczeństwa. Jedynie 2 osoby (14%), wskazały jako najważniejszą dla rozwoju gminy kwestię poprawy jakości jej środowiska naturalnego.

Rozkład odpowiedzi osób zatrudnionych w sektorze publicznym (10% ankietowanych) był dość równomierny. Rozwój rozrywki i sportu oraz rozwój kultury, oświaty i nauki zyskały po 5 wskazań (50%). Rozwój potencjału społeczno – gospodarczego oraz rozwój potencjału turystycznego po 4 (40%), a poprawa jakości systemu ochrony zdrowia i poprawa jakości środowiska naturalnego po 3 (30%). Kolejnym kluczowym obszarem działań dla 2 respondentów (20%) była poprawa bezpieczeństwa, a dla 1 – rozwój infrastruktury i transportu (10%).

Wśród 9 ankietowanych przedsiębiorców, najwięcej osób, bo 5 (55%), wybrało jako najistotniejszy rozwój potencjału społeczno – gospodarczego, a po 4 (44%) wskazały na rozwój infrastruktury i transportu oraz rozwój kultury, oświaty i nauki, rozrywki i sportu jak i poprawę jakości systemu ochrony zdrowia. Pozostałe 2 wskazania (22%) badanych przedsiębiorców padły na poprawę jakości środowiska naturalnego, a najmniejszą wagę przywiązywano w tej grupie do potrzeby poprawy bezpieczeństwa na terenie gminy oraz rozwoju potencjału turystycznego (po 1 głosie).

Kolejną 17 osobową grupę wśród respondentów, stanowiły osoby bezrobotne. W tym przypadku najczęściej wybieranym kluczowym aspektem do działań był rozwój kultury, oświaty i nauki - 13 (76%) oraz rozwój rozrywki i sportu, na który zwróciło uwagę 10 bezrobotnych (58%). Następnymi w kolejności priorytetami w działaniach gminy powinna być według bezrobotnych poprawa jakości systemu ochrony zdrowia – 9 osób (52%) oraz rozwój potencjału społeczno – gospodarczego i rozwój potencjału turystycznego – po 8 osób (47%). Poprawa bezpieczeństwa jest istotna dla 3 bezrobotnych (17%), poprawa jakości środowiska naturalnego – dla 2 osób (11%). Tylko jedna osoba uznała, że należy podjąć działania związane z rozwojem infrastruktury i transportu.

Emeryci i renciści stanowili jedną z najmniej licznych grup wśród wszystkich ankietowanych osób – 13%. W ich przypadku najbardziej priorytetowe są obszary dotyczące poprawy jakości systemu ochrony zdrowia – wskazało na niego 11 osób (84% grupy), rozwoju rozrywki i sportu – 7 osób (53%) oraz rozwoju potencjału społeczno – gospodarczego i poprawy bezpieczeństwa – po 5 osób (38%). Według 3 (23%) osób ważny jest także rozwój infrastruktury i transportu, zaś dla kolejnych 2 (15%) - poprawa jakości środowiska naturalnego. Tylko jedna osoba z grupy emerytów i rencistów wskazała na kluczową rolę rozwoju potencjału turystycznego gminy.

Niezależnie od wykształcenia najbardziej istotnymi obszarami dla badanych osób był rozwój kultury, oświaty i nauki, rozwój rozrywki i sportu, rozwój potencjału społeczno – gospodarczego oraz poprawa jakości systemu ochrony zdrowia. Natomiast najmniejsze poparcie wśród wszystkich osób – niezależnie od ich wykształcenia zyskały poprawa bezpieczeństwa, poprawa jakości środowiska naturalnego oraz rozwój infrastruktury i transportu w gminie.

Porównując opinie mieszkańców i kluczowych reprezentantów Gminy Paradyż można zauważyć wyraźne rozbieżności w wyznaczanych przez te grupy obszarach priorytetowych. O ile dla mieszkańców gminy najważniejsze są kwestie związane z rozrywką, sportem, kulturą oraz rozwojem potencjału społeczno -gospodarczego, to w opinii interesariuszy działania władz gminy powinny skupiać się na poprawie funkcjonowania systemu ochrony zdrowia oraz poprawie bezpieczeństwa i stanu infrastruktury drogowej. W ankietach mieszkańców kwestie poprawy bezpieczeństwa zajęły dopiero przedostatnie miejsce na liście działań priorytetowych. Obie grupy są zgodne jedynie, co do niewielkich potrzeb w zakresie poprawy stanu środowiska naturalnego, które były najrzadziej wskazywane w ich ankietach. Rozbieżności te należy wziąć pod uwagę wyznaczając cele strategiczne i operacyjne, uwzględniając opinie wszystkich grup lokalnych interesariuszy.

4. MISJA I WIZJA

Misja i wizja porządkują przyszłość gminy, wyznaczają ramy, w których ma być realizowana strategia oraz stanowią wzorzec określający jej tożsamość, charakter oraz sposób postępowania. Określenie misji i wizji gminy pozwala stworzyć fundamenty dla zamierzonych działań i opcji.

Analiza sytuacji obecnej gminy na podstawie m.in. dostarczonych przez Urząd Gminy informacji oraz badania przeprowadzonego wśród mieszkańców oraz kluczowych reprezentantów gminy, pozwoliło na zebranie danych i informacji niezbędnych do opracowania misji i wizji Gminy Paradyż na najbliższe lata. Formułując misję i wizję rozwoju Gminy Paradyż do roku 2020, wzięto pod uwagę następujące czynniki:

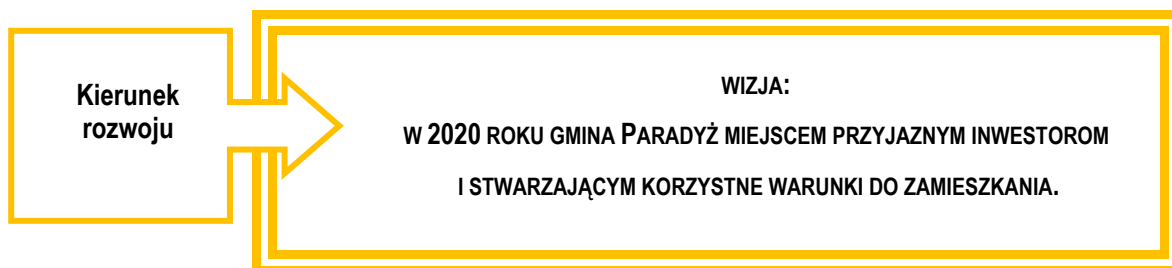
- uwarunkowania zewnętrzne – czynniki niezależne od działań podejmowanych przez władze gminy,
- uwarunkowania wewnętrzne – potencjał i problemy endogeniczne gminy,
- aktualne dokumenty strategiczne na poziomie regionalnym i krajowym,
- wnioski z badania sondażowego wśród mieszkańców i kluczowych reprezentantów społecznych.

Celem wyznaczenia misji i wizji jest określenie optymalnego kierunku rozwoju gminy w przyszłości oraz ram dla działań realizowanych w strategii. Wizja określa stan docelowy, do osiągnięcia którego gmina będzie dążyć w kolejnych latach, do 2020 roku. Wizja rozwoju powinna więc odpowiedzieć na pytanie, jak będzie wyglądała sytuacja społeczno – gospodarcza gminy po upływie danego okresu czasu, uwzględniając realizację planowanych działań strategicznych. Natomiast misja określa sposób osiągnięcia stanu docelowego. Zdefiniowanie misji i wizji jest kluczowym elementem strategii, któremu podporządkowane są wszystkie cele realizowane przez gminę oraz działania podejmowane w ramach tych celów.

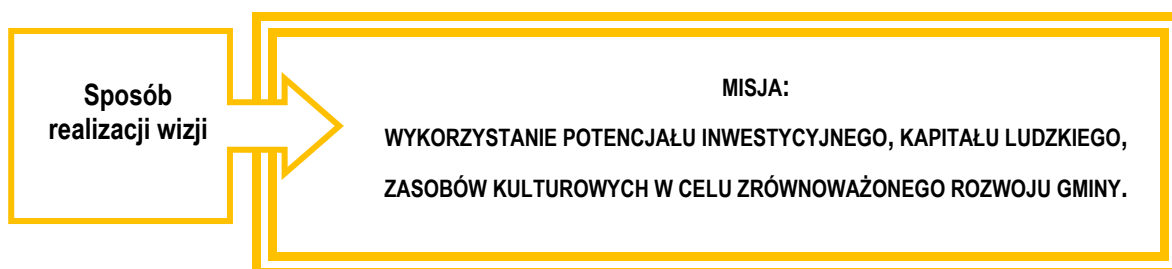

4.1. WIZJA I MISJA ORAZ STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU

ISTOTĄ ZDEFINIOWANIA MISJI JEST WSKAZANIE ROLI, JAKĄ WŁADZE GMINY POWINNY PEŁNIĆ W DAŻENIU DO NAJBARDZIEJ POŻĄDANEGO PRZYSZŁEGO KSZTAŁTU GMINY PARADYŻ (WIZJI) W OPARCIU O POSIADANE ZASOBY Z UWZGLĘDNIENIEM POTRZEB MIESZKAŃCÓW GMINY I KLUCZOWYCH INTERESARIUSZY. SFORMUŁOWANA WIZJA DAJE WSKAZÓWKI DOTYCZĄCE KIERUNKU I SPOSOBU DZIAŁANIA WŁADZ GMINY PRZYJĘTEGO NA OKRES DO 2020 ROKU.

Osiągnięcie powyżej określonego stanu docelowego, będzie możliwe dzięki realizacji misji gminy, którą jest:

Tak sformułowana przyszła wizja i misja Gminy uwzględnia szereg kluczowych elementów:

- potencjał w zakresie przyciągania inwestycji wynikający z korzystnej lokalizacji oraz warunków naturalnych,
- kapitał ludzki oraz szeroko rozumiane zasoby kulturowe i środowiskowe determinujące atrakcyjność regionu,
- ukierunkowanie przyszłych działań władz gminy na rozwój społeczno-gospodarczy oraz poprawę warunków życia mieszkańców.

4.2. STRATEGICZNE ORAZ OPERACYJNE CELE GMINY

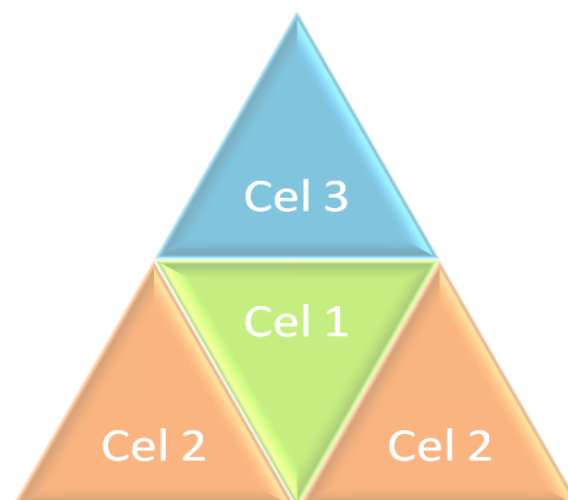
ZIDENTYFIKOWANE CELE STRATEGICZNE WYZNACZAJĄ DOCELOWE, DŁUGOTERMINOWE KIERUNKI ROZWOJU GMINY PARADYŻ. NASTĘPNYM KROKIEM JEST PRZEŁOŻENIE KIERUNKÓW ROZWOJU NA POZIOM SZCZEGÓŁOWYCH DZIAŁAŃ OPERACYJNYCH POPRZEC OKREŚLENIE I SFORMUŁOWANIE CELÓW OPERACYJNYCH.

Biorąc pod uwagę określoną w poprzednich rozdziałach misję i wizję gminy oraz wyniki oceny jej potencjału, sprecyzowano zbiór poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych. Cele strategiczne, koncentrując się na oczekiwanych rezultatach, wskazywać nam będą określony na najbliższe lata kierunek rozwoju gminy.

Dla każdego celu strategicznego wskazano grupę celów operacyjnych, których realizacja umożliwi osiągnięcie oczekiwanego stanu docelowego. Cele operacyjne koncentrować się będą na określonych, sprecyzowanych działaniach, jakie powinny zostać podjęte przez władze gminy.

W trakcie przygotowania strategii dla trzech wypracowanych celów strategicznych, określono siedem celów na poziomie operacyjnym. W ramach każdego z wymienionych celów operacyjnych, zaproponowano katalog działań, które może realizować gmina w celu realizacji zamierzonego celu.

Przedstawiona w tym dokumencie lista celów i działań operacyjnych stanowi jedynie propozycję i nie należy jej traktować jako zbioru wyczerpującego wszystkie możliwości stojące przed gminą. Są to sugestie i przykłady, które w zależności od potrzeb mogą być uzupełniane o kolejne elementy.

4.2.1. CEL STRATEGICZNY 1

TWORZENIE KORZYSTNYCH WARUNKÓW DO ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY

CEL OPERACYJNY 1.1

POZYSTKIWANIE INWESTORÓW

Pierwszym celem operacyjnym w ramach celu strategicznego ukierunkowanego na wykorzystanie potencjału gospodarczego gminy jest pozyskiwanie inwestorów. Niniejsze działanie jest uzasadnione w dużej mierze lokalizacją gminy. Zgodnie z przyjętą Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 Gmina Paradyż położona jest na Obszarze Funkcjonalnym Zagłębia Ceramiczno – Budowlanego Opoczno – Tomaszów Mazowiecki, który charakteryzuje się największą w województwie koncentracją przemysłu materiałów budowlanych. Podstawę produkcji stanowią miejscowe zasoby surowcowe, w oparciu o które rozwinął się m.in. przemysł ceramiczny. Niewątpliwymi atutami gminy (wskazywanym również przez ankietowanych mieszkańców) są:

- funkcjonowanie na jej terenach zakładu produkującego płytki Ceramika Paradyż sp. z o.o. będącej jednym z głównych miejsc pracy mieszkańców,
- posiadanie ok. 15 ha (mających status podstrefy ŁSSE – Obręb ewidencyjny Wójcin B) terenów atrakcyjnych inwestycyjnie czekających na zagospodarowanie.

Odpowiednie wykorzystanie tego potencjału może znacznie przyspieszyć rozwój gospodarczy gminy i podnieść poziom życia jej mieszkańców. Główną barierą może okazać się jednak brak dobrze przygotowanej, czytelnej oferty inwestycyjnej gminy. Dlatego istotne są działania związane z rozwojem Podstrefy Paradyż, polegające przede wszystkim na tworzeniu przyjaznego klimatu dla potencjalnych oraz obecnych już w strefie inwestorów. Punktem wyjściowym może być systematyczna inwentaryzacja istniejących terenów i przygotowywanie nowych, uzbrojonych w niezbędne media, miejsc. Warto wypracować odpowiednie podejście dotyczące kompleksowej obsługi procesu inwestycyjnego obejmującego przedstawienie i promocję oferty (najlepiej połączonej z ofertą mieszkaniową, turystyczną, zasobów pracowniczych itp.) oraz możliwość załatwienia wszystkich związanych z nią formalności w jednym miejscu. Za przeprowadzanie takiej kompleksowej obsługi może być odpowiedzialny wyznaczony zespół pracowników Urzędu Gminy lub organizacja zewnętrzna (ważne jednak, aby działała na terenie gminy i utożsamiała się z jej rozwojem). Przykładem takiej praktyki jest, funkcjonująca w roli propagatora atrakcyjności gospodarczej, Fundacja Rozwoju Gminy Kleszczów (pow. bełchatowski).

Dobra praktyka –Fundacja Rozwoju Gminy Kleszczów

Fundacja **ułatwia i optymalizuje** cały **proces inwestycyjny** poprzez prezentację, doradztwo i pomoc przy nabywaniu gruntów. Na swojej stronie prowadzi m.in. Elektroniczne Biuro Obsługi Klienta, dostarczające informacji i materiałów ułatwiających załatwianie „przy jednym stole” wszystkich formalności związanych z inwestycją. Biorąc pod uwagę zrównoważony rozwój gminy Fundacja przyciąga inwestycje związane z udziałem najnowszych technologii oraz zarządza strefami przemysłowymi. Zajmuje się także **popieraniem małej przedsiębiorczości**. W tym celu utworzony w niej został Fundusz Popierania Przedsiębiorczości (fundusz gwarancyjny, który umożliwia poręczanie w banku kredytów dla mniejszych przedsiębiorców, zainteresowanych podjęciem działalności na własny rachunek). Fundacja prowadzi również działania z zakresu **promocji gminy** służące przekonywaniu inwestorów, że dogodne warunki techniczne stworzone w strefach przemysłowych gminy Kleszczów, a także system ulg i preferencji sprzyjają powodzeniu nowych przedsięwzięć gospodarczych. Wraz z powstaniem nowych zakładów stosujących nowoczesne technologie produkcji pojawiła się potrzeba poszerzenia działalności Fundacji o ofertę szkoleniową. Mieszkańcy gminy korzystają z możliwości nauki języków obcych, z kursów obsługi komputera. Fundacja stwarza również możliwość przyuczenia pracowników do nowych zawodów, pod potrzeby konkretnych firm.

Rozwój obszaru zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju WŁ 2020 planowany jest w oparciu o wykorzystanie istniejących surowców naturalnych oraz dalszej produkcji przemysłu ceramicznego. W diagnozie sytuacji wyraźnie zapisano iż niezbędne dla dalszego rozwoju oraz wzmocnienia pozycji producentów na rynku polskim i zagranicznym powinno być powołanie klastra ceramicznego obejmującego również firmy z branży handlu hurtowego oraz producentów z sąsiadujących powiatów woj. świętokrzyskiego. Perspektywa tej współpracy powinna zostać uwzględniona przy tworzeniu oferty inwestycyjnej gminy oraz dalszej współpracy pomiędzy inwestorami.

Proponowane inicjatywy:

- Inwentaryzacja istniejących i tworzenie nowych uzbrojonych terenów inwestycyjnych
- Powołanie samodzielnego stanowiska ds. pozyskiwania i kontaktów z inwestorami lub współpracującego w tym zakresie z Urzędem Gminy podmiotu
- Współpraca z sąsiednimi gminami w celu przygotowania i promocji wspólnej oferty inwestycyjnej
- Prezentacja oferty na wybranych targach dla inwestorów.

CEL OPERACYJNY 1.2

WSPIERANIE LOKALNEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Z analizy obecnej sytuacji gminy oraz wyników badań ankietowych przeprowadzanych z mieszkańcami wynika, iż jednym z najważniejszych obszarów przyszłych działań powinien stać się rozwój społeczno-gospodarczy. Jednym z podstawowych działań, jakie może w przyszłości podjąć gmina, jest pobudzenie aktywności mieszkańców w celu pełnego wykorzystania tkwiącego w nich potencjału przedsiębiorczego. Mogą się do tego przyczynić inicjatywy nakierowane np. na ułatwienie zakładania działalności gospodarczej, w tym – ze względu na duże rozdrobnienie gospodarstw – działalności pozarolniczej, ze szczególnym naciskiem na branże powiązane z potencjałem gminy, a także związane z rozwojem działalności gospodarczej prowadzonej przez inwestorów zewnętrznych (usługi wspierające, podwykonawstwo itd.). Wymienianym często, zarówno przez reprezentantów społecznych, jak i mieszkańców, atutem gminy jest jej położenie geograficzne – atrakcyjne krajobrazowo, cisza i spokój, oraz zabytki i folklor regionu opoczyńskiego, stanowiące ciekawą bazę do rozwoju ruchu turystycznego. Przy braku rozwiniętego obecnie zaplecza noclegowo-gastronomicznego oraz sezonowości ruchu turystycznego skłaniać należy się do potraktowania go jako działalności stanowiącej dodatkowe, a nie główne źródło dochodu (agroturystyka). Ofertę agroturystyczną można wzbogacić o elementy charakterystyczne i kojarzone z regionem np. warsztaty ceramiczne oraz oferowanie sprzedaży lokalnych produktów spożywczych. Realizacja celu może odbywać się poprzez systematyczną identyfikację potrzeb szkoleniowych i informacyjnych mieszkańców, jak i działających na terenie gminy przedsiębiorców oraz przygotowanie odpowiedniej oferty szkoleniowej. Istotne jest tu uwzględnienie i zaakcentowanie szczególnie zagrożonej wykluczeniem grupy kobiet, która stanowi obecnie 50% wszystkich zarejestrowanych w gminie bezrobotnych. Warto rozważyć utworzenie punktu konsultacyjnego oferującego osobom zainteresowanym pomoc przy pozyskiwaniu środków na rozpoczęcie lub rozwój działalności (np. agroturystycznej), czy wsparcie związane z jej prowadzeniem. Punkt mógłby funkcjonować jako komórka w Urzędzie Gminy lub być prowadzony przez podmiot zewnętrzny w porozumieniu z Urzędem Gminy (np. stowarzyszenie na rzecz rozwoju gminy). Uzupełnieniem działań informacyjnych i doradczych powinny być również inicjatywy ukierunkowane na aktywizację społeczności lokalnej poprzez wspieranie i promocję projektów współpracy – korzystania i dzielenia się swoimi zasobami (wiedzą, doświadczeniem, zapleczem organizacyjnym itp.), mogących stanowić doskonałe zaplecze dla rozwijania się przedsiębiorczości społecznej, sprzyjającej zwiększeniu potencjału osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy. Działania gminy w tym aspekcie mogą wspierać działalność lokalnych stowarzyszeń, np. Lokalnej Grupy Działania „U Źródeł”.

Proponowane inicjatywy:

- Analiza potrzeb szkoleniowych mieszkańców związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej
- Organizacja punktu konsultacyjnego oferującego wsparcie przy pozyskiwaniu środków na rozpoczęcie i rozwój działalności
- Wspieranie współpracy funkcjonujących na terenie gminy przedsiębiorstw i organizacji
- Wspieranie rozwoju agroturystyki i przedsięwzięć związanych z „ceramicznym” charakterem regionu
- Promowanie działań związanych z przedsiębiorczością społeczną.

CEL OPERACYJNY 1.3

WSPIERANIE ROZWOJU ROLNICTWA

Trzecim celem operacyjnym w ramach celu strategicznego związanego z rozwojem gospodarczym gminy jest wspieranie produkcji rolnej, w tym wykorzystanie szansy jaką niesie sektor żywności naturalnej i ekologicznej. Jego realizacja może przynieść nie tylko wymierne efekty w postaci zwiększenia dochodów mieszkańców gmin, ale również dodatkowe korzyści w zakresie promocji gminy.

Sektor rolny pełni ważną rolę w rozwoju gospodarczym gminy – aż 60% mieszkańców prowadzi własne gospodarstwa. Są to jednak w przeważającej części gospodarstwa małe i nisko dochodowe – z tego względu znaczna część mieszkańców pracuje dodatkowo w innych sektorach. Analiza sytuacji prowadzi do wniosku, że powinny zostać podjęte działania nakierowane na jego modernizację i zwiększenie konkurencyjności przy jednoczesnym uwzględnieniu zasad zrównoważonego rozwoju. Celowe wydaje się wspieranie tworzenia zrzeszeń, projektów realizujących wspólne inwestycje – grup producenckich, grup rolnych, co przeciwdziałać będzie skutkom rozdrobnienia strukturalnego (charakterystycznego nie tylko dla terenu tej gminy).

Poniżej wymieniono najważniejsze korzyści płynące z przynależności do grupy producenckiej:

- Uzyskiwanie wyższych przychodów ze sprzedaży swoich produktów od tych, jakie można uzyskać w pojedynkę (eliminacja pośredników, przechwycenie marż handlowych, obniżanie jednostkowego kosztu sprzedaży)
- Możliwość tańszego zakupu środków do produkcji dzięki upustom, uzyskanym przy zakupie większej partii tych środków oraz korzystniejszych warunków płatności i dostaw (ilości hurtowe)
- Większa szansa zawarcia długoterminowych kontraktów z odbiorcami, dzięki zapewnieniu odpowiedniej ilości i jakości produktu

- Możliwość prowadzenia wspólnych inwestycji (dzięki łączeniu małych kapitałów indywidualnych) w zakresie przechowania i przygotowania produktów do sprzedaży, zakupu i wspólnego wykorzystania maszyn rolniczych
- Łatwiejszy dostęp do informacji rynkowej, niższe koszty jej pozyskania i lepsze rozeznanie rynku
- Lepszy dostęp do informacji technologicznej i ekonomicznej (usługi specjalistów)
- Możliwość wspólnej promocji, reklamy, sprzedaży i dystrybucji produktów
- Zmniejszenie kosztów nieudanych operacji handlowych (rozłożenie ryzyka)
- Dogodniejsze formy zawierania ubezpieczeń majątkowych i innych.

Biorąc pod uwagę, iż jedną z lokomotyw wzrostu, wskazaną w Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego „LORIS 2030” jest innowacyjne rolnictwo oraz przetwórstwo rolno-spożywcze, a także plusem jakie niesie ze sobą skrócenie łańcucha dostaw, warto rozważyć podjęcie inicjatyw na rzecz powołania do istnienia małych form przetwórstwa funkcjonujących na zasadach „inkubatorów kuchennych”, pozwalających rolnikom sprzedawać bezpośrednio przetworzone przez siebie produkty.

Dobra praktyka – Inkubator kuchenny

Inkubator kuchenny to obiekt z urządzeniami przeznaczony dla drobnych przetwórców produktów rolnych, firm cateringowych czy rolników, którzy mogą przygotować i przetwarzać swoje produkty w dobrze wyposażonych i przygotowanych do tego celu, zgodnie z obowiązującymi przepisami sanitarnymi, pomieszczeniach. Inkubatory przyczyniają się do rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego, szczególnie rolnictwa ekologicznego, ale także do rozwoju innych dziedzin. Z inkubatorów mogą korzystać małe firmy przetwórcze, ale także firmy cateringowe, jak również osoby indywidualne, które w ramach pobytu wypoczynkowego na terenach wiejskich, mogą wykonywać dla siebie przetwory domowe ze zbieranych własnoręcznie owoców i runa leśnego.

Inkubator kuchenny to przede wszystkim ośrodek wspierania przedsiębiorczości w branży rolno-spożywczej. Bardzo popularne są tego typu inkubatory w Stanach Zjednoczonych, ale podobne rozwiązania są też w Europie. Ciekawą instytucją tego typu jest np. FoodPark w Kauhajoki, wspierany przez Lokalną Grupę Działania Suupohja (Finlandia). Inkubator kuchenny to obiekt, w którym najważniejszą częścią jest sala wyposażona w urządzenia dużej gastronomii. Małe firmy wynajmują na godziny lub dni tę salę i wykonują tam swoje produkty. Ważną częścią inkubatora jest chłdnia, której firmy przechowują swoje wyroby. W Inkubatorze świadczona jest pomoc doradcza i techniczna jak w typowych inkubatorach, z tym że szczególny nacisk położony jest na pomoc technologiczną, marketingową i sanitarno-epidemiologiczną. Inkubator może zatrudniać technologa żywności, może pomagać we wzornictwie i w pakowaniu maszynowo żywności np. suszonych owoców do małych,

odpowiednio zaprojektowanych torebek, może prowadzić badania żywności. Okazuje się, że taką pożądaną usługą w inkubatorze jest sprawdzanie owoców na zawartość metali ciężkich, co pozwala uzyskiwać rolnikom wyższe ceny.

W Polsce prekursorem tej formy lokalnej aktywności jest LGD „Gościńiec 4 Żywiołów”, działająca na terenie czterech gmin powiatu wadowickiego – obszarze cechującym się dużym rozdrobnieniem gospodarstw. Środki na realizację projektu pozyskano z funduszu Szwajcarsko – Polskiego Programu Współpracy.

Szansą rozwoju może stać się wykreowanie wspólnej lokalnej marki np. produktów ekologicznych i produktów naturalnych, które z roku na rok zdobywają coraz większe udziały na rynku spożywczym. Obecnie szacunkowa wartość rynku żywności ekologicznej wynosi 550-600 mln zł, a prognozy agencji badawczej Inquiry na rok 2015 zakładają systematyczny wzrost do wartości ok. 700 ml zł¹¹. Samo tempo wzrostu rynku żywności ekologicznej w roku 2011 wyniosło 25%.¹².

Oprócz produkcji ekologicznej, rozumianej jako sposób gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej oparty na środkach pochodzenia biologicznego i mineralnego nieprzetworzonych technologicznie, przy zaniechaniu na wszystkich etapach produkcji stosowania środków chemicznych, warto także stworzyć „koszyk produktów” charakterystycznych dla gminy, który przyczyniłby się do promocji i rozpoznawalności regionu. Może to być np. próba odtworzenia na rynku lokalnym upraw i hodowli starych odmian i tradycyjnych gatunków, które obecnie zanikają (np. stare odmiany jabłoni, kury zielononóżki). Proces ten należałoby wzmocnić poprzez propagowanie wśród producentów systemów jakości produktów (np. spotkania informacyjno-promocyjne, doradztwo na temat możliwych refundacji lub dotacji). Na wzrost konkurencyjności lokalnych gospodarstw mogłyby mieć wpływ działania o charakterze transferu wiedzy i ułatwienia rolnikom dostępu do doskonalenia zawodowego obejmującego zarówno kwestie produkcji, jak i środowiska.

Proponowane inicjatywy:

- Doradztwo w zakresie nowych technologii i organizacji produkcji
- Informacja i promocja związane z tworzeniem grup producenckich
- Wspomaganie rozwoju upraw ekologicznych i przetwórstwa
- Działania promocyjno-informacyjne związane z certyfikacją produktów
- Wspólna, zintegrowana promocja produktów lokalnych

¹¹ W 2015 r. wartość rynku żywności ekologicznej wyniesie ok. 700 mln zł, za www.portalspozywczy.pl, data publikacji 29.07.2013

¹² „Rynek żywności ekologicznej w Polsce 2011”, Inquiry

CEL OPERACYJNY 1.4

POPRAWA JAKOŚCI OŚWIATY

Ostatnim celem operacyjnym w ramach powyższego celu strategicznego jest poprawa jakości oświaty. Zapewnienie wysokiego poziomu edukacji oraz poprawa warunków nauczania w gminnych placówkach oświatowych przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności gminy w oczach nie tylko jej mieszkańców, ale również osób, które rozważają zamieszkanie na terenie Gminy Paradyż. Władze Gminy Paradyż powinny zadbać o zapewnienie odpowiednich warunków kształcenia oraz oferty edukacyjnej odpowiadającej lokalnym potrzebom. Funkcjonujące na terenie gminy szkoły i przedszkola powinny odpowiadać nie tylko za proces edukacyjny, ale również być ważnymi ogniwami w życiu kulturalnym, sportowym i codziennym miejscowości. Kwestia poprawy jakości infrastruktury oświatowej jest również bardzo ważnym elementem, który przyczyni się zarówno do rozwoju gospodarczego gminy jak również do poprawy jakości życia jej mieszkańców. Oprócz odpowiednich warunków odbywania zajęć lekcyjnych, ważne jest również uatrakcyjnienie programu nauczania poprzez wprowadzenie nowoczesnych, interaktywnych metod nauczania, stworzenie oferty zajęć dodatkowych (koła zainteresowań, drużyny sportowe, itp.), organizację zawodów i konkursów dla uczniów oraz uczestnictwo w programach wymian młodzieży oraz nauczycieli na poziomie krajowym i międzynarodowym. Bardzo duże znaczenie dla mieszkańców gminy ma również działanie świetlic szkolnych i pozaszkolnych. W tym zakresie ważną kwestią jest usprawnienie gminnego systemu oświaty poprzez dostosowanie dostępności świetlic, uwzględniając godziny pracy mieszkańców gminy i czas dojazdu do miejsca zamieszkania. Funkcjonowanie szkolnych i pozaszkolnych świetlic, oprócz funkcji integracyjnej młodzieży, pełni również rolę wychowawczą oraz zapobiega negatywnym zjawiskom społecznym wśród młodych ludzi.

Proponowane inicjatywy:

- Elastyczne dopasowanie czasu funkcjonowania świetlicy szkolnej do potrzeb osób pracujących poza obszarem Gminy
- Organizacja programów wymiany młodzieży i nauczycieli na poziomie krajowym i międzynarodowym
- Organizacja zajęć pozalekcyjnych dla młodzieży szkolnej
- Rozwijanie współpracy między rodzicami i przedstawicielami placówek oświatowych
- Działania zmierzające do poprawy bezpieczeństwa w szkołach
- Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów
- Wyposażenie i doposażenie szkół i placówek w nowoczesny sprzęt dydaktyczny i techniczny
- Doskonalenie systemu zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych
- Modernizacja obiektów oświatowych

- Podejmowanie niezbędnych działań inwestycyjnych w zakresie infrastruktury oświatowej i szkolnej bazy sportowej.
- Wspieranie działań na rzecz upowszechniania regionalizmu i ekologii

4.2.2. CEL STRATEGICZNY 2

ROZWÓJ I DOSTOSOWANIE INFRASTRUKTURY W CELU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY

CEL OPERACYJNY 2.1

ROZWÓJ I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY DROGOWEJ, OKOŁODROGOWEJ I TECHNICZNEJ,

Stan infrastruktury transportowej gminy nie odbiega od średniego stanu dróg w innych gminach województwa łódzkiego, czy kraju. Podobnie jak w większości gmin Polski zarówno mieszkańcy, jak i kluczowi interesariusze zgłaszają potrzeby związane z rozwojem i modernizacją istniejącej infrastruktury drogowej, w tym przede wszystkim poprawą stanu dróg lokalnych. Mówiąc o infrastrukturze drogowej, nie należy również zapominać o zapewnieniu odpowiedniego stanu i dostępności tzw. infrastruktury towarzyszącej, obejmującej chodniki dla pieszych, stan poboczy oraz ich oświetlenie i oznakowanie. Są to działania zarówno służące poprawie jakości życia mieszkańców, jak i zwiększeniu bezpieczeństwa oraz atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej gminy. W celu zrównoważonego rozwoju konieczne jest zagwarantowanie dostępności transportowej wewnętrznej i zewnętrznej gminy także ze względu na sprawną komunikację z głównymi centrami zatrudnienia, jak i możliwość dystrybucji produktów z terenu gminy. W zakresie rozwoju ruchu turystycznego na terenie gminy niezbędny jest rozwój infrastruktury w postaci zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych i szlaków tematycznych wiodących przez najciekawsze rejony gminy, połączonych w przyszłości z infrastrukturą gmin sąsiednich (na wzór realizowanej obecnie inicjatywy „Piekielnego Szlaku“). Jest to działanie szczególnie ważne w związku z zamiarem przystąpienia Gminy do projektu zakładającego budowę nowoczesnego międzynarodowego szlaku rowerowego „EuroVelo“, biegnącego przez Niemcy, Polskę i Ukrainę.

Proponowane inicjatywy:

- Modernizacja dróg gminnych i działania lobbingsowe związane ze szlakami pozostającymi poza kompetencjami jednostki
- Budowanie i modernizacja dróg dojazdowych do pól
- Budowa i modernizacja chodników i poboczy oraz ich oświetlenia

- Budowa sieci ścieżek rowerowych oraz szlaków (z małą infrastrukturą w postaci np. stojaków, wiat) wraz z ich spójnym oznakowaniem (system informacji wizualnej).

CEL OPERACYJNY 2.2

OCHRONA ŚRODOWISKA I PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

Kolejnym obszarem działań związanym ze zrównoważonym rozwojem gminy są inicjatywy dotyczące ochrony środowiska, jak również estetyki przestrzeni publicznej. Sprawą istotną w tym względzie (zgłaszaną m.in. w ankietach mieszkańców i wywiadach interesariuszy) jest kontynuacja działań związanych z rozwojem i poprawą dostępności sieci kanalizacyjnej na terenie całej gminy. Sprawnie funkcjonująca oraz obejmująca teren całej gminy infrastruktura kanalizacyjna oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków ułatwiają zachowanie czystego środowiska, a tym samym zwiększają atrakcyjność gminy dla turystów oraz mieszkańców (tak obecnych jak i potencjalnych nowych obywateli gminy). Czyste środowisko to atut, który może wspomóc rozwój działalności gospodarczej w formie agroturystyki, czy rolnictwa ekologicznego. Działania nakierowane na zachowanie czystego środowiska naturalnego powinny być podejmowane symultanicznie z planami rozwoju turystyki oraz działaniami inwestycyjnymi. W celu dbałości o stan środowiska, a jednocześnie z zamiarem zagwarantowania oraz zapewnienia alternatywnego źródła zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą, gmina powinna podejmować działania związane z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii (np. fotowoltaiki, pompy ciepła, solary i inne) oraz budową sieci gazowej na swoim terenie. Do bieżących problemów związanych z ochroną środowiska i zdrowiem mieszkańców, które należy jak najszybciej rozwiązać, należy zgłaszana w trakcie rozmów z władzami gminy, kwestia usuwania azbestu i eternitu oraz utylizacja zebranych odpadów. W ankietach zwracano również uwagę na konieczność stałego monitorowania czystości lasów oraz podejmowania działań związanych z utrzymaniem we właściwym stanie rowów melioracyjnych.

Jak wykazała analiza danych dot. zasobów gminy, oprócz walorów środowiska naturalnego, atrakcyjnego położenia (cisza, spokój) na terenie Paradyża odnaleźć można szereg zabytków architektonicznych, uzupełniających potencjalną ofertę agroturystyczną. Obecne procesy społeczno – gospodarcze akcentują wartość „małych ojczyzn”, a ich skuteczne wykorzystanie i wyeksponowanie przyciągnąć może do regionu turystów, pośrednio zwiększając aktywność gospodarczą. Dlatego jedną z inicjatyw powinna być renowacja obiektów zabytkowych, zespołów parkowych i podejmowanie działań dla ich ochrony. Kolejnym działaniem, mającym bezpośredni wpływ na wizerunek gminy, z zakresu wzrostu estetyki i poprawy funkcjonalności przestrzeni publicznej, mógłby być spójny i jednolity system informacyjny (oznaczenia ulic, szlaków, zabytków itp.) wraz z harmonijnie wkomponowanymi w otoczenie elementami małej architektury użytkowej (ławki, słupki, kwietniki, kosze itp.).

Proponowane inicjatywy:

- Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków
- Monitorowanie i modernizacja oczyszczalni ścieków
- Dbalność o stan rowów melioracyjnych na terenie gminy
- Instalacja systemów wykorzystujących odnawialne źródła energii na budynkach użyteczności publicznej i budynkach prywatnych (np. fotowoltaika, , pompy ciepła, solary i inne)
- Rozwój sieci gazowej
- Renowacja obiektów i terenów stanowiących atrakcje turystyczne gminy
- Dbalność o estetykę otoczenia np. poprzez promowanie pozytywnych postaw mieszkańców dbających w szczególności o zagospodarowanie przestrzeni publicznej (ławki, kosze na śmieci, kwietniki itp.)
- Rozwój postaw ekologicznych wśród mieszkańców np. poprzez organizowanie akcji wymiany odpadów na sadzonki, zbiórki odpadów wielkogabarytowych
- Demontaż i bezpieczne składowanie odpadów azbestowych z terenu gminy
- Troska o utrzymanie różnorodności biologicznej terenów chronionych (ochrona siedlisk, rolnictwo ekologiczne).

4.2.3. CEL STRATEGICZNY 3

PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

CEL OPERACYJNY 3.1

STWORZENIE KORZYSTNYCH WARUNKÓW DO OSIEDLANIA SIĘ W GMINIE

Pierwszym celem operacyjnym w ramach celu strategicznego bezpośrednio związanego z poprawą jakości życia mieszkańców są działania związane ze stworzeniem na terenie gminy korzystnych warunków do osiedlania się. Gmina Paradyż ze względu na atrakcyjną lokalizację oraz dostępność komunikacyjną, a także warunki naturalne może stać się atrakcyjnym miejscem do osiedlania i życia mieszkańców okolicznych wsi i miast. Bardzo prawdopodobne jest, iż ze względu na dobre skomunikowanie gminy z okolicznymi miastami gmina może w przyszłości przyciągać nowych mieszkańców szukających spokoju, kontaktu z naturą, a jednocześnie pracujących w większych ośrodkach miejskich. Gmina Paradyż położona jest w odległości nie większej niż 35 km od takich ośrodków miejskich jak Opoczno, Piotrków Trybunalski czy Tomaszów Mazowiecki. Dojazd do tych miast zapewniony jest głównie przez drogi krajowe (DK 12, DK 74) i powiatowe, które utrzymane są w dobrym stanie i zapewniają dotarcie do celu w czasie krótszym niż 45 minut. Szansa na rozwój gminy w tym kierunku zwiększa się ze względu na panującą w obecnych czasach tendencję do wyprowadzania się z miasta na wieś. Mieszkańcy miast nie zawsze szukają potencjalnych miejsc do zamieszkania na samych przedmieściach, najistotniejsza jest dla nich nie odległość od miasta, a warunki jakie są im oferowane w danej gminie. Teren gminy, dla potencjalnych mieszkańców, staje tym atrakcyjniejszy, im lepsza oferta inwestycyjna zostanie zaproponowana oraz im gmina jest lepiej dostępna komunikacyjnie. Decyzja o dokonaniu zmiany miejsca zamieszkania często spowodowana jest również poszukiwaniem oszczędności - ceny zakupu nieruchomości poza terenami miejskimi czy podmiejskimi są znacznie niższe, przez co zachęcają potencjalnych nabywców.

Działania Gminy Paradyż związane ze wsparciem budownictwa mieszkaniowego mogłyby stanowić czynnik wzmacniający atrakcyjność Paradyża oraz zapewnić gminie wpływy wynikające np. z podatku od nieruchomości. W związku z powyższym, władze gminy powinny już teraz rozpocząć działania ukierunkowane na tworzenie warunków do rozwoju osadnictwa i promocję możliwości osiedlania się na jej terenie. Pierwszym krokiem do osiągnięcia powyższego celu powinno być wytyczenie terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową wraz z opracowaniem oferty skierowanej bezpośrednio do potencjalnych nowych mieszkańców gminy. Wytyczenie takiego obszaru powinno wiązać się

z wpisaniem tych terenów w plan zagospodarowania przestrzennego. Prospołeczne działania władz gminy w przyszłości wpłyną pozytywnie na postrzeganie Gminy Paradyż na zewnątrz.

Kolejnym krokiem w kierunku zwiększania liczby nowych mieszkańców na terenie gminy powinny być działania mające na celu zabezpieczenie infrastruktury niezbędnej do rozwoju osadnictwa: zarówno infrastruktury technicznej (drogowa, komunalna itd.) jak i infrastruktury społecznej (budynki użyteczności publicznej, placówki oświatowe, placówki służby zdrowia itd.). Działania związane z poprawą infrastruktury gminnej wskazane zostały w celu operacyjnym 2.1. Inicjatywy wskazane w powyższym celu powiązane są bezpośrednio z przygotowaniem i poprawą infrastruktury pod przyszłą zabudowę mieszkaniową. Działania władz gminy powinny być ukierunkowane przede wszystkim na uzbrojenie wytyczonych pod zabudowę obszarów oraz zapewnienie infrastruktury drogowej umożliwiającej dojazd do nowo zamieszkiwanych terenów. Gmina może również zainicjować powstanie punktu / stanowiska wspierającego proces budowy i osiedlania się. Wspierając możliwości osiedlania się nowych mieszkańców w gminie, władze nie powinny zapominać o potrzebach osób mieszkających już na terenie gminy. Największą bolączką obecnych mieszkańców okazuje się być stan służby zdrowia, a w szczególności trudności związane z dostępem do podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej na terenie gminy.

Proponowane inicjatywy:

- Przeprowadzenie analizy potrzeb i preferencji wśród potencjalnych mieszkańców
- Wyznaczenie terenów pod zabudowę mieszkaniową
- Uzbrojenie terenów pod inwestycje mieszkaniowe
- Pozyskanie inwestora pod budownictwo mieszkaniowe
- Stworzenie atrakcyjnej oferty inwestycyjnej dla potencjalnych mieszkańców
- Działania promujące ofertę dla nowych mieszkańców gminy
- Wprowadzenie udogodnień w zakresie załatwiania spraw administracyjnych
- Dostosowanie infrastruktury technicznej do potrzeb nowych mieszkańców
- Dostosowanie infrastruktury społecznej do potrzeb nowych mieszkańców
- Budowanie pozytywnego wizerunku gminy za zewnątrz
- Budowanie poczucia przynależności do gminy wśród nowych mieszkańców
- Organizacja czasowego punktu / stanowiska wspomagającego proces budowy i osiedlania się
- Poprawa infrastruktury związanej ze służbą zdrowia.

CEL OPERACYJNY 3.2

PEŁNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW KULTUROWYCH ORAZ TRADYCJI REGIONU

Kolejnym celem operacyjnym, który ma przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców gminy Paradyż jest pełne wykorzystanie posiadanych przez gminę zasobów kulturowych. W swojej treści Zaktualizowana Strategia Województwa Łódzkiego 2020 duży nacisk kładzie na budowanie spójności społecznej¹³ w wymiarze zarówno lokalnym jak i regionalnym oraz budowanie i wzmacnianie tożsamości kulturowej mieszkańców danego terenu. Aby zwiększyć poczucie spójności społecznej oraz tożsamości kulturowej niezbędnym jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, w tym przypadku mamy do czynienia z usługami kulturalnymi. W związku z powyższym jednym z ważniejszych zadań stojących przed władzami Paradyża w najbliższych latach jest rozwój usług kulturalnych oraz pełne wykorzystanie posiadanych już zasobów kulturowych dla budowania spójności społecznej i tożsamości kulturowej wśród mieszkańców gminy. Działania władz gminy powinny być nakierowane na wspieranie już istniejących organizacji czy stowarzyszeń krzewiących kulturę na terenie gminy, jak również inicjowanie powstawania nowych podmiotów. Zdaniem głównych interesariuszy najważniejszym działaniem w zakresie kultury jest uruchomienie nowych ośrodków kultury oraz świetlic wiejskich na terenie gminy. Instytucje te miałyby stać się miejscem spotkań oraz działań dla najbardziej aktywnych mieszkańców. W grupie ankietowanych mieszkańców najczęściej pojawiały się głosy dotyczące organizowania większej liczby imprez i wydarzeń o charakterze kulturalnym oraz modernizacja i doposażenie istniejących na terenie gminy palcówek kulturalnych. Podobnie jak w przypadku grupy głównych interesariuszy gminy, duża część ankietowanych mieszkańców zwróciła uwagę na konieczność budowy nowych ośrodków kultury oraz świetlic wiejskich, w których mogliby aktywnie spędzać swój wolny czas.

Celem pełnego wykorzystania zasobów kulturowych i tradycji regionu kolejnym działaniem do podjęcia przez gminę winno być promowanie zasobów regionu poprzez odkrywanie wartości lokalnych zasobów, utworzenie kół zainteresowań w szkołach, organizowanie prelekcji dotyczących historii regionu. Działania, jakie może podjąć gmina celem krzewienia tradycji regionalnych, to np. warsztaty związane ze nauką wytwarzania lokalnych produktów. Tego typu działania sprzyjają promocji gminy na rynku lokalnym.

Oprócz działań mających na celu budowanie lokalnej tożsamości oraz wzbudzania zainteresowania regionem konieczne do podjęcia są działania związane z rozbudową bazy noclegowo - gastronomicznej (agroturystyka) oraz zintegrowana promocja lokalnych zabytków i atrakcji turystycznych. Gmina Paradyż powinna również działać na rzecz aktywnej współpracy z gminami ościennymi celem stworzenia wspólnej oferty imprez kulturalno - rozrywkowych oraz korzystania z wypracowanych przez nie dobrych praktyk

---

¹³ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, uchwalona 26.02.2013

w zakresie budowania lokalnego patriotyzmu. Działania podejmowane przez gminę w zakresie wykorzystania zasobów oraz tradycji regionu powinny odbywać się równolegle z podnoszeniem świadomości ekologicznej mieszkańców. Dbalność o środowisko naturalne wymieniana była przez głównych interesariuszy jako jedna z mocnych stron gminy.

Działania władz gminy powinny być również nakierowane na budowanie marki regionu, głównie poprzez kreowanie pozytywnych skojarzeń z nazwą gminy, jej zabytkami, zasobami kulturowymi oraz proekologiczną postawą mieszkańców.

Proponowane inicjatywy:

- Wspieranie działających na terenie gminy organizacji
- Inicjowanie powstawania nowych organizacji
- Pełne wykorzystanie potencjału mieszkańców
- Promowanie zasobów regionu, lokalnych tradycji, lokalnych produktów
- Promowanie postaw proekologicznych, podnoszenie świadomości ekologicznej
- Promowanie zabytków i atrakcji turystycznych regionu
- Budowa / modernizacja ośrodków kultury / świetlic wiejskich
- Działania sprzyjające powstawaniu bazy noclegowo- gastronomicznej
- Współpraca z gminami ościennymi.

4.3. PODSUMOWANIE

W zestawieniu tabelarycznym zaprezentowano streszczenie założeń misji, wizji oraz celów strategicznych i operacyjnych określonych dla gminy Paradyż na lata 2014 – 2020.

Tabela 20. Podsumowanie analizy strategicznej

WIZJA		
W 2020 ROKU GMINA PARADYŻ MIEJSCEM PRZYJAZNYM INWESTOROM I STWARZAJĄCYM KORZYSTNE WARUNKI DO ZAMIESZKANIA.		
MISJA		
WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU INWESTYCYJNEGO, KAPITAŁU LUDZKIEGO, ZASOBÓW KULTUROWYCH W CELU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY.		
CELE STRATEGICZNE		
1. Tworzenie korzystnych warunków do rozwoju gospodarczego Gminy	2. Rozwój i dostosowanie infrastruktury w celu zrównoważonego rozwoju Gminy	3. Podniesienie jakości życia mieszkańców
CELE OPERACYJNE		
1.1 Pozyskiwanie inwestorów	2.1 Rozwój i modernizacja infrastruktury drogowej, okołodrogowej i technicznej	3.1 Stworzenie korzystnych warunków do osiedlania się w gminie
1.2 Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości	2.2 Ochrona środowiska i przestrzeni publicznej	3.2 Pełne wykorzystanie zasobów kulturowych i tradycji regionu
1.3 Wspieranie rozwoju rolnictwa		
1.4 Poprawa jakości oświaty		

Źródło: Opracowanie własne

Zestawienie tabelaryczne wskazuje zbiór celów strategicznych i operacyjnych, które gmina powinna realizować, w kolejnym okresie programowania 2014-2020, w celu osiągnięcia odpowiedniego poziomu rozwoju społeczno – gospodarczego i poprawy jakości życia mieszkańców. Ze względu na to, że realizacja wszystkich działań mogłaby znacznie obciążyć budżet jednostki, będzie ona w wysokim stopniu uzależniona od możliwości pozyskania zewnętrznego dofinansowania – czy to w postaci dotacji, czy zaangażowania inwestorów prywatnych. Dlatego na etapie wdrożenia i wykonania zapisów strategii należy ocenić, które cele operacyjne są w danym momencie dla gminy najistotniejsze i które w pierwszej kolejności należy realizować.

4.4. SPOSOBY I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁAŃ

Zadania gmin w Polsce realizowane są głównie z dochodów własnych i subwencji należnych z tytułu prawa oraz innych źródeł finansowania, których pozyskanie zależy od inwencji i zaangażowania władarzy gmin.

Sformułowane w niniejszej strategii i stanowiące podstawę do podejmowania i realizacji konkretnych projektów cele strategiczne i operacyjne, mogą być finansowane zarówno z dochodów własnych Gminy, jak i środków zewnętrznych, takich jak np.:

- środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego,
- środki z programów krajowych współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego,
- środki z Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich,
- środki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska,
- środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych,
- środki z Agencji Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa,
- pożyczki i kredyty bankowe,
- instrumenty zwrotne – JESSICA, JEREMIE,
- środki inwestorów prywatnych, w tym w formule PPP,
- środki z Fundacji na rzecz Rozwoju Wsi „Polska Wieś 2000”,
- środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Wsi Polskiej,
- środki z Wojewódzkiego Urzędu Pracy,
- środki z Powiatowego Urzędu Pracy.

W momencie przygotowywania niniejszego dokumentu, w związku z nadchodzącym nowym okresem programowania 2014-2020, określenie szczegółowego katalogu możliwych źródeł finansowania ze środków UE nie jest możliwe z uwagi na trwającą fazę projektową prac nad określeniem zakresu i wymiaru wsparcia. W nowym okresie programowania podstawowym źródłem wsparcia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich będą środki dostępne w ramach II filaru Wspólnej Polityki Rolnej. Będzie ono uzupełnione środkami z polityki spójności. Zgodnie z założeniami nowego budżetu, główna rola w realizacji zadań związanych z rozwojem terenów wiejskich spoczywać będzie na samorządach województw. Środki zatem płynąć będą przede wszystkim z programów regionalnych oraz ze zregionalizowanej części Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Wykorzystanie możliwości nowego okresu programowania w istotnym stopniu uzależniona jest od aktywności władz Gminy i jej udziału w procesie konsultacji założeń do okresu nowej perspektywy finansowej, definiowanej przez dokumenty programowe.

4.5. ZGODNOŚĆ STRATEGII ROZWOJU GMINY Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU

W poniższej tabeli zaprezentowano informacje na temat zgodności Strategii Rozwoju Gminy Paradyż na lata 2014-2020 ze strategicznymi dokumentami wyższego rzędu na poziomie regionalnym oraz krajowym.

Cel strategiczny I – Tworzenie korzystnych warunków do rozwoju gospodarczego Gminy Paradyż	
Cel operacyjny I.1. Pozyskiwanie inwestorów.	
Cel operacyjny I.2. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości.	
Cel operacyjny I.3. Wspieranie rozwoju rolnictwa.	
Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 – 2020	Cel strategiczny A – Wzmacnianie potencjału gospodarczego wokół zasobów posiadanych przez Powiat
	Cel operacyjny A.1 – Jednolita polityka (oferta) inwestycyjny
	Cel operacyjny A.2 – Wspecjalizowania gospodarka rolna
	Cel operacyjny A.4. – Dostępność komunikacyjna i transportowa
	Cel operacyjny A.5 – Infrastruktura wodno – kanalizacyjna, gazowa, ciepłownicza i energetyczna
	Cel strategiczny B – Rozwój turystyki i rekreacji
	Cel operacyjny B.1 – Dostępność przestrzeni do celów turystycznych (sportowych, rekreacyjnych)
	Cel operacyjny B.2 – Oferta turystyczna regionu
	Cel operacyjny B.3 – Turystyczno – Kulturalny Obszar Funkcjonalny
	Dokument Ministerstwa Sportu i Turystyki
Obszar priorytetowy I – Produkt turystyczny o wysokiej konkurencyjności	
Cel operacyjny I.1 – Kreowanie i rozwój konkurencyjnych produktów turystycznych	

Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku	Cel operacyjny I.2 – Rozwój infrastruktury turystycznej
	Cel operacyjny I.3 – Integracja produktów i oferty turystycznej
	Cel operacyjny I.4 – Rozwój przedsiębiorczości i działalności organizacyjnych w dziedzinie turystyki
	Cel operacyjny I.5 – Rozwój wiodących typów turystyki
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	Filar 1. Spójność gospodarcza
	Cel operacyjny 2. – Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy
	2.1. Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej
	2.1.3. Kształtowanie proinnowacyjnych postaw przedsiębiorców
	2.2. Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy
	2.2.1. Aktywizacja zawodowa ludności
	2.2.2. Upowszechnianie modelu „silver economy”
	Cel operacyjny 3: Zintegrowane środowisko przedsiębiorczości dla rozwoju gminy
	3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych
	3.1.1 Tworzenie klastrów gospodarczych.
	3.1.2 Tworzenie platform informatycznych dla przedsiębiorczości.
	3.1.3. Współpraca między przedsiębiorcami, samorządami i strefą B + R
	3.1.4. Prowadzenie kompleksowej polityki „przyciągania” inwestorów
	3.2. Rozwój MŚP i sektora rolnego
	3.2.1. Poprawa konkurencyjności MŚP
	3.2.2. Poprawa produktywności sektora rolniczego

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	Filar 2. Spójność społeczna
	Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych
	5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji
	5.3.1. Rozwój bazy kultury, sportu, turystyki i rekreacji
	5.3.2. Rozwój usług kultury, sportu, turystyki i rekreacji
	Cel operacyjny 6. Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym
	6.2. Reintegracja zawodowa oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniom społecznym
	6.2.1. Rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej
	6.2.2. Aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym
	6.2.3. Zapobieganie i przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego
	Filar 3. Spójność przestrzenna
	Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej
	7.2. Wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej
	7.2.1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, w tym elektroenergetyki, ciepłownictwa, gazownictwa
	7.2.2. Rozwój systemów wodno – kanalizacyjnych
	1.2. Obszar wiejski
	Cel strategiczny atrakcyjne osadniczo obszary wiejskie, wykorzystujące potencjały wewnętrzne dla rozwoju wielofunkcyjnego Strategiczne kierunki działań:
	1. Wspieranie działań na rzecz wdrażania rozwiązań innowacyjnych w rolnictwie i leśnictwie oraz powstawania i działalności organizacji producentów rolnych.
	2. Wspieranie działań na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego, rynków lokalnych promujących produkty regionalne oraz agroturystyki.

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	3. Wspieranie działań na rzecz rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw sektora pozarolniczego.
	5. Wspieranie działań na rzecz stosowania Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych, w tym m. in. poprawy efektywności gospodarowania zasobami wodnymi i glebowymi w rolnictwie (szczególnie w kierunku przeciwdziałania zakwaszeniu gleb) oraz wspieranie działań na rzecz realizacji programów rolno – środowiskowych (w tym działania na rzecz ochrony bioróżnorodności), zwiększenie retencjonowania wód m. in. przez zwiększenie lesistości i zadrzewienia.
	2. Obszary funkcjonalne
	2.3. Zagłębie ceramiczno – budowlane Opoczno – Tomaszów Mazowiecki
	Cel strategiczny obszary rozwoju turystyki uzdrowskiej, konferencyjnej, sportowej i aktywnej o znaczeniu ponadlokalnym, wykorzystujące endogeniczne potencjały środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego Strategiczne kierunki działań:
	1. Wspieranie działań na rzecz rozwoju turystyki aktywnej, rekreacyjnej, sportowej i geoturystyki oraz bazy turystycznej, w tym agroturystyka
	2. Wspieranie działań na rzecz rozbudowy szlaków turystycznych
	5. Wspieranie działań na budowania zintegrowanych produktów
	2.4. Obszar rozwoju intensywnego rolnictwa
	Cel strategiczny obszar rozwoju konkurencyjnego, produktywnego rolnictwa oraz nowoczesnego przetwórstwa rolno – spożywczego, opartego na tradycyjnych przedsiębiorstwach oraz strukturach sieciowych powiązanych z sektorem naukowo – badawczym Strategiczne kierunki działań:
	2. Wspieranie powstawania i działalności organizacji producentów rolnych.
	3. Wspieranie rozwoju sieci współpracy między strefą naukowo – badawczą a samorządem rolniczym i producentami rolnymi oraz przedsiębiorstwami przetwórstwa rolno – spożywczego i innymi.
4. Wsparcie dla utworzenia rynków hurtowych produktów rolnych.	

	8. Inicjowanie i wspieranie procesów scalania gruntów rolnych i leśnych.
<p style="text-align: center;">Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2014 – 2020 [projekt]</p>	Oś priorytetowa I – Innowacyjność i konkurencyjność:
	Cel tematyczny 3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury
	Priorytet inwestycyjny 3.1. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwanie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm
	Priorytet inwestycyjny 3.2. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji
	Priorytet inwestycyjny 3.3. wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług
	Priorytet inwestycyjny 3.4. wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji
	Oś priorytetowa IV – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa:
	Cel tematyczny 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem
	Priorytet inwestycyjny 9.3. wspieranie przedsiębiorczości społecznej
	Oś priorytetowa V – Zatrudnienie i włączenie społeczne:
	Cel tematyczny 8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników
	Priorytet inwestycyjny 8.5. zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników
	Priorytet inwestycyjny 8.7. samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy
	Cel tematyczny 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem
	Priorytet inwestycyjny 9.4. aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności
	Oś priorytetowa VI – Kompetencje i adaptacyjność:
Cel tematyczny 8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	

	Priorytet inwestycyjny 8.8. równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego
	Priorytet inwestycyjny 8.9. adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego	Sfera działania 1. – System osadniczy
	Cel główny – Równoważenie systemu osadniczego i poprawa spójności terytorialnej regionu
	Kierunki działań 6. – Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich

Cel operacyjny II.1– Rozwój i modernizacja infrastruktury drogowej, okołodrogowej i technicznej	
Cel operacyjny II.2 – Ochrona środowiska i przestrzeni publicznej	
Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 – 2020 [projekt]	Cel strategiczny A – Wzmacnianie potencjału gospodarczego wokół zasobów posiadanych przez Powiat
	Cel operacyjny A.4. – Dostępność komunikacyjna i transportowa
	Cel operacyjny A.5 – Infrastruktura wodno – kanalizacyjna, gazowa, ciepłownicza i energetyczna
	Cel operacyjny B – Rozwój turystyki i rekreacji
	Cel operacyjny B.1 – Dostępność przestrzeni do celów turystycznych (sportowych, rekreacyjnych)
	Cel operacyjny B.2 – Oferta turystyczna regionu
	Cel operacyjny B.3 – Turystyczno – Kulturalny Obszar Funkcjonalny
Dokument Ministerstwa Sportu i Turystyki Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku	Obszar priorytetowy I – Produkt turystyczny o wysokiej konkurencyjności
	Cel operacyjny I.2 – Rozwój infrastruktury turystycznej
	Obszar priorytetowy IV – Kształtowanie przestrzeni turystycznej
	Cel operacyjny IV.1 – Kształtowanie rozwoju turystyki w sposób zachowujący i podnoszący wartość przestrzeni

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	Cel operacyjny IV.2 – Zwiększanie dostępności turystycznej regionów przez rozwój transportu
	Filar 1. Spójność gospodarcza
	Cel operacyjny 1. Zaawansowana gospodarka wiedzy i innowacji
	1.2. Rozwój nowoczesnej gospodarki energetycznej
	1.2.1. Wdrażanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii
	1.2.2. Rozwój „zielonych przemysłów” i usług na rzecz wykorzystywania OZE.
	Filar 3. Spójność przestrzenna
	Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej
	7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych
	7.1.1. Rozwój drogowych, kolejowych, lotniczych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych o znaczeniu strategicznym
	7.2. Wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej
	7.2.1. zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, w tym elektroenergetyki, ciepłownictwo, gazownictwo
	7.2.2. Rozwój systemów wodno - kanalizacyjnych
	7.2.3. Racjonalizacja gospodarki odpadami
	Cel operacyjny 8. Wysoka jakość środowiska naturalnego
	8.1. Ochrona i kształtowanie powiązań przyrodniczo - krajobrazowych
	8.1.1. Utworzenie spójnego wewnętrznie regionalnego systemu obszarów chronionych w powiązaniu z systemami krajowymi
8.1.2. Utrzymanie różnorodności biologicznej	

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2014 – 2020 [projekt]	Oś priorytetowa III – Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska:
	Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach
	Priorytet inwestycyjny 4.1. Promowanie produkcji i dystrybucja odnawialnych źródeł energii
	Priorytet inwestycyjny 4.3. Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym
	Cel tematyczny 6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów
	Priorytet inwestycyjny 6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym program natura 2000 oraz zielonej infrastruktury
	Oś priorytetowa IV – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa:
	Cel tematyczny 6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów
	Priorytet inwestycyjny 6.3. Ochrona promocja i rozwój dziedzictwa kulturalnego i naturalnego
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego	Strefa działania 2. – Powiązania infrastrukturalne
	Cel główny – Zwiększenie dostępności województwa poprzez rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury
	Kierunek działań – 1. Wzmocnienie i rozwój systemu powiązań drogowych zewnętrznych i wewnętrznych
	Kierunek działań – 5. Bezpieczeństwo energetyczne województwa
	Strefa działania 4. – Środowisko przyrodnicze
	Cel główny – Ochrona i poprawa stanu środowiska
	Kierunek działań – 1. Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej
	Kierunek działań – 5. Racjonalizacja gospodarki odpadami

Cel strategiczny III – Podniesienie jakości życia mieszkańców	
Cel operacyjny III.1. – Stworzenie korzystnych warunków do osiedlania się w gminie	
Cel operacyjny III.2. – Pełne wykorzystanie zasobów kulturowych oraz tradycji regionu	
Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 – 2020 [projekt]	Cel strategiczny A. – Wzmocnienie potencjału gospodarczego wokół zasobów posiadanych przez powiat
	Cel operacyjny A.1. – Jednolita polityka (oferta) inwestycyjna
	Cel operacyjny A.5. – Infrastruktura wodno – kanalizacyjna, gazowa, ciepłownicza i energetyczna
	Cel strategiczny B. – Rozwój turystyki i rekreacji
	Cel operacyjny B.1. – Dostępność przestrzeni do celów turystycznych (sportowych, rekreacyjnych)
	Cel operacyjny B.2. – Oferta turystyczna regionu
	Cel strategiczny C. – Poprawa jakości życia mieszkańców
	Cel operacyjny C.2. – Oferta edukacyjna odpowiadająca na zapotrzebowania rynku pracy
Dokument Ministerstwa Sportu i Turystyki Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku	Obszar priorytetowy II. - Rozwój zasobów ludzkich na rzecz rozwoju turystyki
	Cel operacyjny II.2. – Rozwój edukacji turystycznej i turystyki społecznej
	Obszar priorytetowy III. – Wsparcie marketingowe
	Cel operacyjny III.1. – Usprawnienie systemu informacji turystycznej
	Cel operacyjny III.2. – Zwiększenie efektywności działań marketingowych w turystyce
	Obszar priorytetowy IV. – Kształtowanie przestrzeni turystycznej
Cel operacyjny IV.1. – Kształtowanie rozwoju turystyki w sposób zachowujący i podnoszący wartość przestrzeni	

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	Filar 2. – Spójność społeczna.
	Cel operacyjny 4. – Wysoki poziom kapitału społecznego i silne społeczeństwo obywatelskie
	4.1. Rozwój społeczności lokalnej
	4.1.1. Kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego
	4.1.2. Rozwój sektora organizacji pozarządowych
	4.2. Wzmocnienie tożsamości regionalnej
	4.2.1. Kształtowanie świadomości regionalnej i lokalnej opartej na historii i kulturowej różnorodności
	4.2.2. Wzmacnianie rozwoju funkcji symbolicznych
	Cel operacyjny 5. Wysoki Standard i dostęp do usług publicznych
	5.4. Rozwój cyfryzacji i usług cyfrowych w sektorze publicznym
	5.4.1. Rozwój e-administracji i upowszechnienie elektronicznej obsługi ludności
	5.4.2. Interaktywne narzędzia komunikacji samorządów z mieszkańcami
	Filar 3. Spójność przestrzenna
	Cel operacyjny 9. Zrównoważony system osadniczy
	9.1. Wzmacnianie systemu powiązań funkcjonalnych
	9.1.2. Włączanie ośrodków miejskich i wiejskich w komplementarny system powiązań funkcjonalnych
	9.2. Wspieranie procesów rewitalizacji i poprawy ładu przestrzennego
	9.2.1. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych, w tym rewaloryzacja zabytkowych układów przestrzennych oraz obiektów zabytkowych
9.2.2. kształtowanie krajobrazu kulturalnego, w tym zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, zapobieganie procesom chaotycznej suburbanizacji oraz propagowanie dobrych wzorców architektury regionalnej	

<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2014 – 2020 [projekt]</p>	<p>Oś priorytetowa IV. – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa</p>
	<p>Cel tematyczny 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno - komunikacyjnych</p>
	<p>Priorytet inwestycyjny 2.3. Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno – informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia</p>
	<p>Cel tematyczny 9. Wspieranie włączenia społecznego i walki z ubóstwem</p>
	<p>Priorytet inwestycyjny 9.3. Wspieranie przedsiębiorczości społecznej</p>
	<p>Oś priorytetowa V. – Zatrudnianie i włączanie społeczne</p>
	<p>Cel tematyczny 9. Wspieranie włączenia społecznego i walki z ubóstwem</p>
	<p>Priorytet inwestycyjny 9.7. Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym</p>
<p>Priorytet inwestycyjny 9.8. Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych</p>	
<p>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego</p>	<p>Strefa działania 1. – System osadniczy</p>
	<p>Cel główny – Równoważenie systemu osadniczego i poprawa spójności terytorialnej regionu</p>
	<p>Kierunek działań 7. – Tworzenie sieciowych powiązań gospodarczych</p>
	<p>Kierunek działań 8. – Wzrost jakości i standardów życia mieszkańców województwa</p>
	<p>Strefa działania 3. – Powiązania środowiskowe i kulturowe</p>
	<p>Cel główny – Kształtowanie tożsamości regionalnej z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych regionu</p>
<p>Kierunek działań 1. – Ochrona najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych oraz zapewnienie ciągłości systemu ekologicznego</p>	

	<p>Kierunek działań 2. – Zachowanie i ochrona materialnych i niematerialnych zasobów dziedzictwa kulturowego województwa</p> <p>Kierunek działań 3. – Wzrost atrakcyjności turystycznej województwa</p>
--	---

Źródło: opracowanie własne

5. WDRAŻANIE, MONITOROWANIE

I EWALUACJA STRATEGII

STWORZENIA EFEKTYWNYCH MECHANIZMÓW GWARANTUJĄCYCH KONSEKWENTNE WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I EWALUACJĘ EFEKTÓW STRATEGII

Strategia rozwoju gminy Paradyż na lata 2014-2020 jest dokumentem otwartym, a w związku z tym musi dynamicznie reagować na potrzeby wynikające ze zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych. Aby elastycznie reagować na nowe sytuacje oraz oceniać czy planowane i realizowane działania przynoszą, w zastanych warunkach, zamierzone rezultaty, należy systematycznie monitorować i przeprowadzać ewaluację wdrażania planów strategicznych.

5.1. WDRAŻANIE STRATEGII

Wdrażanie strategii to proces, w którym sformułowane w dokumencie długoterminowe cele i kierunki działań przekłada się na poziom programów i działań operacyjnych. Elementem procesu wdrażania są również działania związane z propagowaniem i upowszechnianiem informacji na temat jej założeń oraz zawartości. Działania te mają na celu w szczególności aktywizację wybranych organizacji i środowisk do współudziału w realizacji Strategii.

Strategia stanowi dokument o charakterze kierunkowym i koncepcyjnym. W celu wdrożenia Strategii na poziomie operacyjnym opracowane zostaną dokumenty o charakterze proceduralnym (np. programy operacyjne), które szczegółowo wskażą sposób realizacji poszczególnych celów strategicznych oraz podział odpowiedzialności w tym zakresie. Część z nich zostanie oparta o już istniejące dokumenty, co w uzasadnionych przypadkach wymagał będzie ich dostosowania do nowych celów strategicznych.

5.2. MONITOROWANIE STRATEGII

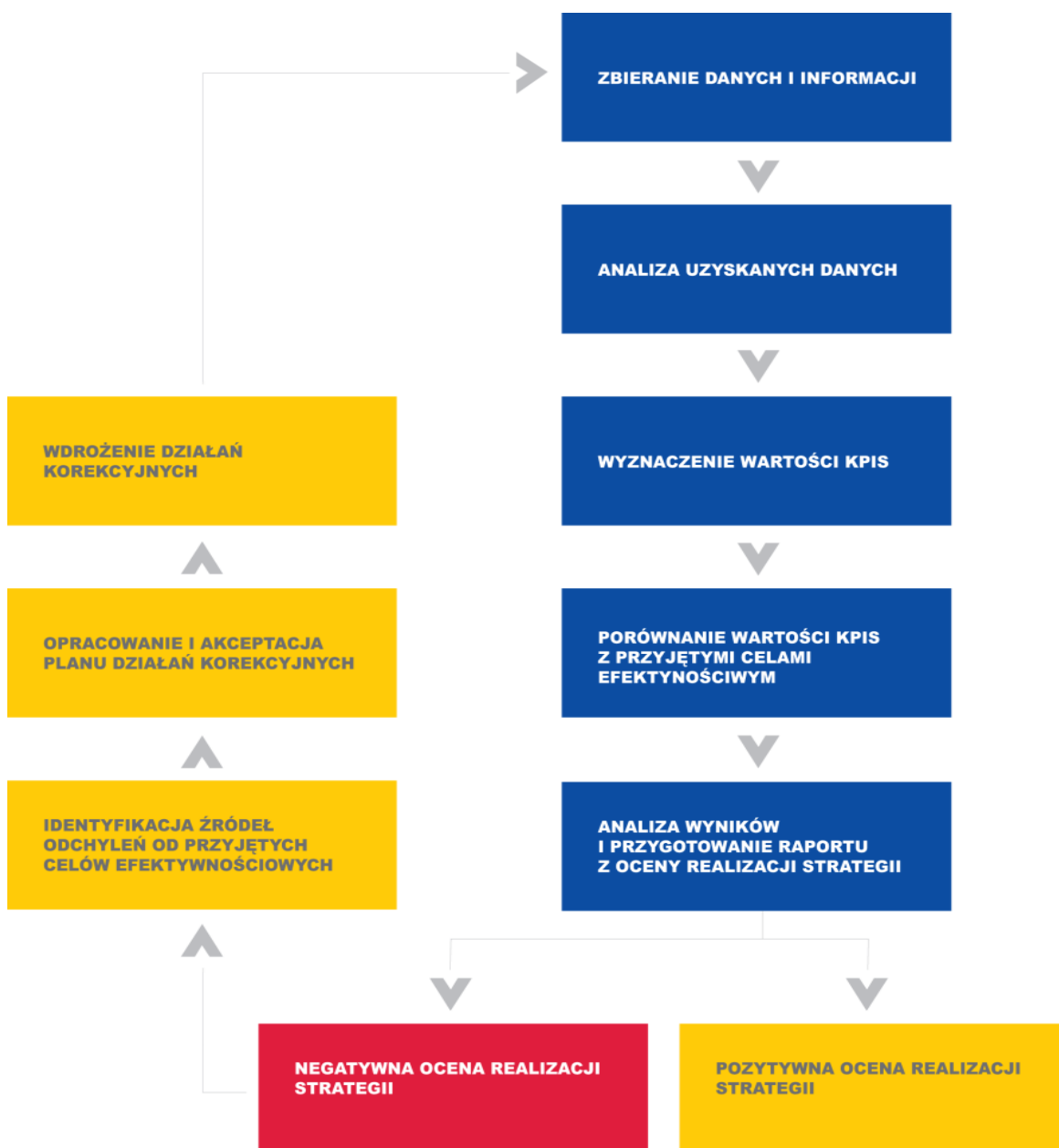
Monitorowanie strategii to proces polegający na analizie postępów w osiąganiu zakładanych celów strategicznych. Proces ten składa się z szeregu działań m.in. zbierania danych i informacji, analizy

uzyskanych danych, wyznaczania wartości określonych wskaźników efektywności (*ang. KPIs – Key Performance Indicators*) oraz ich porównania z przyjętymi celami efektywnościowymi, oceny finalnych wyników i przygotowywania cyklicznych raportów z oceny realizacji zapisów strategii.

W przypadku negatywnej oceny procesu realizacji określonych celów strategicznych, należy zidentyfikować źródła ewentualnych odchyłeń od ustalonych celów efektywnościowych oraz wypracować założenia działań korekcyjnych, a następnie je wdrożyć.

Rysunek 8. Przykładowy rysunek obrazujący system monitorowania Strategii rozwoju Gminy Paradyż

Źródło: opracowanie własne

W praktyce proces monitorowania strategii warto przeprowadzać w cyklach corocznych, a do jego realizacji oddelegować osobę lub zespół osób reprezentujący władze gminy. Ich główną funkcją będzie pozyskiwanie informacji na temat realizowanych działań / projektów oraz ocena dotychczasowych rezultatów wdrażania strategii wraz z rekomendacjami niezbędnych działań naprawczych.

5.3. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ I EWALUACJA STRATEGII

Proces monitorowania realizacji założeń strategii powinien być co roku podsumowywany **ewaluacją efektów realizacji Strategii**, obejmującą zestawienia wartości zdefiniowanych i monitorowanych w danym okresie wskaźników efektywności realizacji poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych. Proponujemy coroczną ewaluację wyników wdrażania strategii, na podstawie efektów zadań i projektów, będących w fazie realizacji lub tych, które zostały w danym roku zakończone.

Poniżej w zestawieniach tabelarycznych przedstawiono przykłady wskaźników efektywności (KPIs), zdefiniowane dla poszczególnych celów operacyjnych wskazanych w strategii. Zaproponowane wskaźniki efektywnościowe (KPIs) stanowią zbiór otwarty, tj. w trakcie realizacji celów strategicznych, operacyjnych i poszczególnych działań mogą ulegać one zmianom, korektom, rozszerzeniom o dodatkowe wskaźniki.

Wartość bazowa wskaźnika (*ang. baseline value*) to pierwszy pomiar monitorowanego wskaźnika tzw. punkt startowy oceny całej strategii w okresie bazowym. Jako punkt startowy monitorowania strategii przyjęto początek roku 2014.

Wartość docelowa wskaźnika (*ang. target*) to skwantyfikowany cel, oczekiwany do osiągnięcia w określonych ramach czasowych przy wykorzystaniu istniejących zasobów. Ustanowienie wartości docelowych umożliwia monitorowanie w kontekście terminowości osiągania zamierzonych celów, motywuje do działania oraz zapewnia odpowiedzialność i transparentność działań. Jako punkt docelowy w pomiarze wskaźnika przyjęto koniec roku 2020. Wartości bazowe powinny być ambitne, jednak realne do osiągnięcia w określonym czasie i przy zaangażowanych zasobach. Wartości docelowe mogą ulegać zmianom w trakcie realizacji strategii. Zmiana taka musi wynikać z ważnych przesłanek np. zmniejszenia funduszy na dany cel.

Okres monitorowania i ewaluacji strategii obejmuje zatem czas od stycznia 2014 do grudnia 2020. Jest on tożsamy z nowym okresem programowania UE.

W poniższej tabeli znajduje się lista wskaźników w odniesieniu do poszczególnych celów operacyjnych strategii wraz ze wskazaniem wartości bazowej i docelowej wskaźnika, częstotliwości jego monitorowania oraz stanowiska / komórki odpowiedzialnej za jego monitorowanie

Tabela 21. Monitorowane wskaźniki w obszarze celów operacyjnych

Lp	Wskaźnik	Źródło danych	Jedn. miary	Trend	Wartość bazowa (rok 2014)	Wartość oczekiwana (rok 2018)	Wartość alarmowa (rok 2018)	Wartość docelowa (rok 2020)	Częstotliwość monitorowania	Stanowisko/ komórka odpowiedzialna za monitoring
1.1 Pozyskiwanie inwestorów										
1	Liczba przeprowadzonych inwentaryzacji	<ul style="list-style-type: none"> • Dokumentacja wykonawcy inwentaryzacji • Rejestry i ewidencja UG 	szt.	rosnący	0	1	0	1	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
2	Uzbrojone tereny inwestycyjne na terenie gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Rejestry i ewidencja UG • Dokumentacja projektowa • Dokumentacja wykonawcza 	szt.	rosnący	1	2	1	3	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
3	Osoby/ podmioty odpowiedzialne za kontakty z inwestorami i przedsiębiorcami	<ul style="list-style-type: none"> • Rejestry i ewidencja UG • Ewidencja zatrudnienia UG • Sprawozdania okresowe UG 	Osoba/ podmiot	rosnący	0	1	0	1	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
4	Liczba nowych inwestycji rozpoczętych na terenie gminy przez inwestorów zewnętrznych	<ul style="list-style-type: none"> • Rejestry i ewidencja UG • Sprawozdania okresowe jednostek podległych 	szt.	rosnący	0	1	0	2	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego

5	Udział w targach/wydarzeniach inwestycyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawozdania okresowe UG • Dokumentacja wyjazdowa 	szt.	rosnący	0	2	1	4	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
1.2 Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości										
1	Nowe szkolenia związane z prowadzeniem własnej działalności	<ul style="list-style-type: none"> • Dokumentacja szkoleniowa • Sprawozdania okresowe jednostek podległych • Sprawozdania okresowe UG 	szt.	rosnący	0	5	3	7	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
2	Stworzenie punktu konsultacyjnego dla przedsiębiorców (obecnych i przyszłych)	<ul style="list-style-type: none"> • Ewidencje i rejestry UG • Sprawozdania okresowe PK • Liczba udzielonych konsultacji 	szt.	rosnący	0	1	0	1	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
3	Wsparcie finansowe pozyskane dla osób zakładających działalność	<ul style="list-style-type: none"> • Ewidencje i rejestry UG • Dokumentacja projektowa • Sprawozdania okresowe PK 	szt.	rosnący	0	5	3	10	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego

4	Liczba podmiotów, które pozyskały wsparcie finansowe/doradcze dla rozwoju	<ul style="list-style-type: none"> Ewidencje rejestry UG Sprawozdania/analizy okresowe jednostek podległych 	szt.	rosnący	0	2	1	5	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
5	Liczba nowopowstałych gospodarstw agroturystycznych	<ul style="list-style-type: none"> Ewidencje rejestry UG CEiDG 	szt.	rosnący	0	2	1	3	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
1.3 Wspieranie rozwoju rolnictwa										
1	Liczba udzielonych porad w zakresie produkcji rolnej	<ul style="list-style-type: none"> Sprawozdania okresowe PK Sprawozdania/analizy okresowe jednostek podległych 	szt.	rosnący	0	10	5	20	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
2	Liczba spotkań informacyjno-promocyjnych nt. grup producenckich	<ul style="list-style-type: none"> Sprawozdania okresowe PK Sprawozdania/analizy okresowe jednostek podległych 	szt.	rosnący	0	3	1	5	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego

3	Liczba nowopowstałych grup producenckich	<ul style="list-style-type: none"> • Dokumenty rejestrowe • Podpisane listy intencyjne/ porozumienia • GUS • Sprawozdania okresowe UG 	szt.	rosnący	0	1	0	2	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
4	Liczba gospodarstw prowadzących produkcję ekologiczną/naturalną	<ul style="list-style-type: none"> • Ewidencje i rejestry UG • CEiDG • Klasyfikacja PKD • GUS • Bank Danych Lokalnych • wydane pozwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej 	szt.	rosnący	0	2	1	3	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego

5	Liczba gospodarstw oferujących produkty certyfikowane	<ul style="list-style-type: none"> • Ewidencje rejestry UG • GUS • Lista Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi • Ewidencja Departamentu Rolnictwa i Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego 	i	szt.	rosnący	0	2	1	3	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
6	Liczba promowanych produktów lokalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Ewidencje rejestry UG • Sprawozdania okresowe UG 	i	szt.	rosnący	0	1	0	1	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
1.4 Wspieranie rozwoju oświaty											
1	Liczba zmodernizowanych obiektów oświatowych	<ul style="list-style-type: none"> • Ewidencje rejestry UG • Sprawozdania okresowe UG • Sprawozdania okresowe placówek oświatowych 	i	szt.	rosnący	0	1	0	2	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego

2	Liczba nowych rodzajów zajęć pozalekcyjnych/ pozaszkolnych	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawozdania okresowe UG • Sprawozdania okresowe placówek oświatowych 	szt.	rosnący	0	3	1	7	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
3	Liczba doposażonych placówek oświatowych	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawozdania okresowe UG • Sprawozdania okresowe placówek oświatowych • Ewidencje sprzętu w placówkach oświatowych 	szt.	rosnący	0	2	1	4	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
4	Liczba akcji/ podjętych działań związanych z upowszechnianiem regionalizmu lub/ i ekologii	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawozdania okresowe UG • Sprawozdania okresowe placówek oświatowych 	szt.	rosnący	0	3	2	7	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego

2.1 Rozwój i modernizacja infrastruktury drogowej, okołodrogowej i technicznej

1	Długość zmodernizowanych/ wybudowanych dróg	• Ewidencja stanu dróg na terenie Gminy	km	rosnący	0	7	3	10	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
2	Długość zmodernizowanych/ wybudowanych chodników/ poboczy	• Ewidencje rejestry UG	km	rosnący	0	7	3	10	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego

3	Nowopowstałe/ zmodernizowane oświetlenie drogowe	• Ewidencje rejestry UG	i	szt.	rosnący	0	18	13	25	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
4	Długość nowopowstałych ścieżek rowerowych	• Ewidencje rejestry UG	i	km	rosnący	0	3	1	7	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
5	Utworzenie systemu informacji wizualnej	• Dokumentacja projektowa wykonawcy • Ewidencje rejestry UG	i	szt.	rosnący	0	1	0	1	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
6	Liczba elementów małej architektury użytkowej w przestrzeni publicznej	• Ewidencje rejestry UG	i	szt.	rosnący	0	5	3	10	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
2.2 Ochrona środowiska i przestrzeni publicznej											
1	Liczba nowych km sieci kanalizacyjnej	• Ewidencje rejestry UG	i	km	rosnący	30	7	4	10	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
2	Liczba osób/gospodarstw przyłączonych do sieci kanalizacyjnej	• Ewidencje rejestry UG	i	km	rosnący	0	15	7	20	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
3	Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków z ilością osób korzystających	• Ewidencje rejestry UG	i	szt.	rosnący	0	15	7	20	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
4	Liczba km oczyszczonych rowów	• Ewidencje rejestry UG	i	km	rosnący	0	5	3	8	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego

5	Liczba zainstalowanych systemów fotowoltaicznych	<ul style="list-style-type: none"> • Ewidencje rejestry UG • Dokumentacja projektowa 	i szt.	rosnący	0	15	7	20	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
6	Liczba osób/obiektów korzystających z OZE	<ul style="list-style-type: none"> • Ewidencje rejestry UG • Sprawozdania jednostek podległych 	i Osoba/ obiekt	rosnący	0	5	2	7	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
7	Liczba dotacji udzielonych na rozwój OZE	<ul style="list-style-type: none"> • Ewidencje rejestry UG • Sprawozdania jednostek podległych 	i szt.	rosnący	0	10	7	15	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
8	Liczba km nowej sieci gazowej	<ul style="list-style-type: none"> • Ewidencje rejestry UG 	i km	rosnący	0	1	0	3	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
9	Liczba osób / gosp. domowych mających przyłączenie do sieci gazowej	<ul style="list-style-type: none"> • Ewidencje rejestry UG 	i osoba/ gosp. dom.	rosnący	0	10	5	15	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
10	Liczba obiektów/ terenów poddanych renowacji	<ul style="list-style-type: none"> • Ewidencje rejestry UG • Sprawozdania okresowe jednostek podległych 	i szt.	rosnący	0	1	0	3	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego

11	Liczba akcji podnoszących świadomość ekologiczną mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> • Dokumentacja projektowa • Sprawozdania jednostek podległych • Sprawozdania UG 	szt.	rosnący	0	3	1	5	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
12	Liczba uczestników akcji podnoszących świadomość ekologiczną	<ul style="list-style-type: none"> • Dokumentacja projektowa • Listy obecności • Sprawozdania jednostek podległych • 	osoba	rosnący	0	30	20	50	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
13	Liczba gospodarstw domowych objętych wsparciem w ramach utylizacji azbestu	<ul style="list-style-type: none"> • Ewidencje i rejestry UG • Sprawozdania okresowe jednostek podległych 	szt.	rosnący	0	15	9	20	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
3.1 Stworzenie korzystnych warunków do osiedlania się w gminie										
1	Liczba wytyczonych działek pod zabudowę mieszkaniową	<ul style="list-style-type: none"> • Ewidencje i rejestry UG • MPZP • Dokumentacja projektowa 	szt.	rosnący	0	15	10	20	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
2	Liczba uzbrojonych terenów inwestycyjnych pod zabudowę mieszkaniową	<ul style="list-style-type: none"> • Ewidencje i rejestry UG 	szt.	rosnący	0	1	0	1	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego

3	Liczba pozyskanych inwestorów	<ul style="list-style-type: none"> Ewidencje rejestry UG CEIDG 	i	szt.	rosnący	0	1	0	1	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
4	Liczba stworzonych ofert inwestycyjnych dla zabudowy mieszkaniowej	<ul style="list-style-type: none"> Ewidencje rejestry UG 	i	szt.	rosnący	0	1	0	1	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
5	Liczba podjętych działań promocyjnych w zakresie oferty inwestycyjnej	<ul style="list-style-type: none"> Ewidencje rejestry UG Sprawozdania okresowe UG Sprawozdania okresowe jednostek podległych 	i	szt.	rosnący	0	3	2	5	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
6	Liczba stworzonych ofert/zachęt dla lekarzy	<ul style="list-style-type: none"> Ewidencje rejestry UG Sprawozdania okresowe UG Sprawozdania okresowe jednostek podległych 	i	szt.	rosnący	0	1	0	1	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
7	Liczba zmodernizowanych obiektów opieki zdrowotnej	<ul style="list-style-type: none"> Ewidencje rejestry UG 	i	szt.	rosnący	0	1	0	3	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
8	Liczba stanowisk/ punktów wspomagających proces budowlany	<ul style="list-style-type: none"> Ewidencje rejestry UG Rejestr zatrudnienia 	i	Stanowisko/ punkt	rosnący	0	1	0	1	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego

3.2 Pełne wykorzystanie zasobów kulturowych i tradycji regionu

1	Liczba organizacji pozarządowych, którym udzielono wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> Ewidencje rejestry UG Sprawozdania okresowe organizacji pozarządowych 	szt.	rosnący	0	3	1	5	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
2	Liczba nowoutworzonych organizacji/ stowarzyszeń	<ul style="list-style-type: none"> Ewidencje rejestry UG Sprawozdania okresowe organizacji pozarządowych 	szt.	rosnący	0	4	2	7	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
3	Liczba eventów/wydarzeń/ imprez promujących gminę/ lokalne zasoby	<ul style="list-style-type: none"> Ewidencje rejestry UG Sprawozdania okresowe organizacji pozarządowych Sprawozdania jednostek podległych 	szt.	rosnący	0	6	2	10	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
4	Liczba wybudowanych/zmodernizowanych/ wyposażonych ośrodków kultury/ świetlic wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> Ewidencje rejestry UG Dokumentacja projektowa Dokumentacja budowlana 	szt.	rosnący	0	2	1	4	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
5	Liczba nowych podmiotów gastronomiczno-noclegowych	<ul style="list-style-type: none"> Ewidencje rejestry UG CEIDG 	szt.	rosnący	0	2	1	5	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego

6	Liczba podjętych działań w zakresie współpracy międzygminnej	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawozdania okresowe UG • Sprawozdania okresowe jednostek podległych 	szt.	rosnący	0	2	0	4	Raz do roku	Wójt Gminy oraz członkowie Zespołu Zadaniowego
---	--	--	------	---------	---	---	---	---	-------------	--

Źródło: opracowanie własne

BIBLIOGRAFIA

LISTA DOKUMENTÓW I STRON INTERNETOWYCH WYKORZYSTANYCH PRZY OPRACOWANIU STRATEGII.

Dokumenty:

- Domański T.: Strategiczne Planowanie Rozwoju gospodarczego gminy, Agencja Rozwoju Komunalnego, Warszawa 1999
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Paradyż, Paradyż 2004
- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego, Łódź 2010
- Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030
- Projekt Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020 (wersja I, lipiec 2013)
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie, Warszawa 2010
- Wielka Encyklopedia PWN, t. 12, red. J. Wojnowski, Warszawa 2012

Strony internetowe:

- <http://www.gminaparadyz.com/>
- <http://www.stat.gov.pl>
- <http://www.oke.lodz.pl/>